

Starostwo Powiatowe w Radzynie Podlaskim

ul. Potockiego 1
21-300 Radzyń Podlaski

tel. (083) 352 74 00
fax (083) 352 74 02
starostwo.radzyn@pro.onet.pl

Studium Lokalnego Potencjału Gospodarczego - PROGRAM ROZWOJU LOKALNEGO POWIATU RADZYŃSKIEGO

Biuro Ekspertyz Finansowych, Marketingu i Consultingu

UNICONSULT

Adres biura: 02-078 Warszawa, ul. Krzywickiego 34, I piętro
tel. / fax (22) 622 67 13, e-mail: uniconsult@uniconsult.com.pl

Marzec 2004

1. OBSZAR I CZAS REALIZACJI PROGRAMU ROZWOJU LOKALNEGO	
5	
1.1. Delimitacja obszaru realizacji programu	5
1.2. Podział obszarów realizacji programu na lata 2004-2006 oraz na kolejny okres programowania Unii Europejskiej - 2007-2013	6
2. AKTUALNA SYTUACJA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA NA OBSZARZE OBJĘTYM WDRAŻANIEM PROGRAMU	
6	
2.1. Charakterystyka	
6	
2.2. Warunki naturalne	7
Warunki geograficzne	7
Lokalne walory i ich promocja	8
2.3. Sfera społeczna	9
Demografia	9
Rynek pracy i bezrobocie	14
Kultura i sport	18
Oświata i wychowanie	18
Ochrona zdrowia	23
Pomoc społeczna	24
Mieszkalnictwo	27
Bezpieczeństwo publiczne	28
Ochrona przeciwpożarowa	29
2.4. Sfera gospodarcza	29
Podmioty gospodarcze	29
Zaplecze biznesu	31
Rolnictwo	33
Inwestycje	34
Wolne tereny pod inwestycje	35
2.5. Infrastruktura lokalna	36
Wodociągi, kanalizacja, oczyszczalnie ścieków	36
Łączność	37

Energetyka	37
Gazownictwo	37
Ciepłownictwo	37
Komunikacja	38
2.6. Sfera ekologiczna	39
Emisja zanieczyszczeń do wód	39
Emisja zanieczyszczeń do atmosfery	40
Gospodarka odpadami	41
Emisja hałasu do środowiska	41
2.7. Finanse powiatu	42
Inwestycje, dług i wydatki publiczne	46
Podsumowanie	48
3. PODOKRESY PROGRAMOWANIA 2004-2006 I LATA NASTĘPNE	49
3.1. Harmonogram prac	49
3.2. Identyfikacja podstawowych problemów rozwoju	50
3.2.1. Uwarunkowania szczególne	50
3.2.2. Analiza SWOT	52
3.2.3. Analiza Benchmarkingu (Kluczowe Czynniki Sukcesu)	54
3.3. Strategia działań w obliczu problemów zdefiniowanych w „Diagnozie...”	56
3.3.1. Podstawowe problemy powiatu	56
3.3.2. Cele rozwoju stojące przed powiatem	57
3.3.3. Sposoby realizacji celów strategicznych	58
3.3.4. Misja powiatu	58
3.3.5. Fiszki projektowe	59
4. POWIĄZANIE PROJEKTÓW Z CELAMI STRATEGICZNYMI INNYCH DOKUMENTÓW DOTYCZĄCYCH ROZWOJU	112
4.1. Powiązanie projektów z celami opisanymi w Strategii Województwa Lubelskiego	112
4.2. Zgodność poszczególnych celów z priorytetami rozwoju gospodarki narodowej i regionalnej	113

5.	POWIĄZANIE PROJEKTÓW Z INNYMI DZIAŁANAMI REALIZOWANYMI NA TERENIE POWIATU/WOJEWÓDZTWA	114
6.	OCZEKIWANE WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘĆ PROGRAMU ROZWOJU LOKALNEGO	117
7.	PLAN FINANSOWY	126
8.	SYSTEM WDRAŻANIA PROJEKTU	129
8.1.	Zdefiniowanie Projektu	129
8.2.	Przygotowanie Projektu	129
8.3.	Ocena Projektu	130
8.4.	Finansowanie / Negocjacje dot. projektu	130
8.5.	Wdrażanie i śledzenie procesu wdrażania Projektu	130
8.6.	Ewaluacja Projektu	131
9.	SPOSOBY MONITOROWANIA, OCENY I KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ	132
9.1.	System monitorowania programu rozwoju lokalnego	132
9.2.	Sposoby oceny programu rozwoju lokalnego	133
9.3.	Sposoby inicjowania współpracy pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi	134
9.4.	Public relations programu rozwoju lokalnego	134
9.5.	Ogólne informacje o ewaluacji	135
9.5.1.	Definicja ewaluacji i jej miejsce w cyklu zarządzania projektem	135
9.5.2.	Kryteria ewaluacyjne	138

1. OBSZAR I CZAS REALIZACJI PROGRAMU ROZWOJU LOKALNEGO

1.1. Delimitacja obszaru realizacji programu

Powiat radzyński został objęty Programem Aktywizacji Obszarów Wiejskich, który ma na celu zwiększenie zatrudnienia poza rolnictwem, wsparcie procesu decentralizacji samorządów i rozwoju regionalnego oraz zapewnienie pomocy w budowaniu potencjału instytucjonalnego województwa.

Realizacja programu finansowana jest ze środków budżetu państwa i Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju (Banku Światowego). Jego koordynacją zajmuje się Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie, natomiast wykonawcą jest Biuro Ekspertyz Finansowych, Marketingu i Consultingu Uniconsult s.c. z Warszawy.

Realizacja programu obejmuje opracowanie „Diagnozy i projekcji sytuacji społeczno-ekonomicznej powiatu” oraz „Studium potencjału gospodarczego powiatu”.

„Diagnoza...” stanowi, z jednej strony zbiór danych na temat sytuacji w powiecie, z drugiej strony zaś, autorską ocenę konsultantów na temat obserwowanych w powiecie zjawisk, najważniejszych problemów, potencjału i perspektyw rozwojowych. Dokument ten nie ma w zamyśle prezentować absolutnie wszystkich płaszczyzn funkcjonowania powiatu. Jest on autorskim wyborem dziedzin, uznanych za najważniejsze w perspektywie opracowywania dalszej dokumentacji. Natomiast kierunki rozwoju były szeroko konsultowane, zarówno ze społecznością lokalną, jak i z władzami lokalnymi.

- Tylko przy wykorzystaniu tego typu dokumentów można wyznaczyć kierunki działań rozwojowych na okres dłuższy niż jedna kadencja Rady Powiatu, zapewniając w ten sposób, nienaruszalność kluczowych celów i sposobów ich osiągnięcia.
- Dokumenty te, są punktem wyjścia do opracowania innych dokumentów planistycznych. Trudno sobie wyobrazić racjonalne planowanie przestrzenne, bez wcześniejszego wyznaczenia strategicznych kierunków rozwoju.
- Tego typu dokumenty są nieodzowne przy staraniach o wsparcie finansowe (tzn. środki pomocowe) ze źródeł zagranicznych, a także w coraz większej liczbie przypadków, ze źródeł krajowych.
- Sam proces przygotowywania tego typu dokumentów (w tym wytyczenie celów strategicznych rozwoju), jeżeli jest w odpowiedni sposób uspołeczniony, może stanowić znakomitą okazję do wymiany poglądów, poznania opinii społecznych, zbliżenia władz lokalnych do mieszkańców i mieszkańców do władz. Tak zapoczątkowany proces społecznych konsultacji może być kontynuowany w sposób ciągły, po opracowaniu dokumentów.

Budowa tego typu dokumentów jest uważana przez niektórych teoretyków za sztukę rezygnacji. Cele strategiczne wyznaczają obszary, które zostały uznane za kluczowe w okresie najbliższych 10-15 lat. Oznacza to, iż spośród wszystkich sfer życia powiatu radzyńskiego wybrano te, które uznano za szczególnie istotne i analizowano możliwości

skutecznego ich rozwoju. Obszary rozwoju objęte programem rozwoju lokalnego, zostały wytyczone na bazie informacji i analiz zawartych w „Diagnozie i projekcji sytuacji społeczno-ekonomicznej powiatu” oraz „Studium potencjału gospodarczego powiatu”.

1.2. Podział obszarów realizacji programu na lata 2004-2006 oraz na kolejny okres programowania Unii Europejskiej - 2007-2013

Program Rozwoju Lokalnego powiatu radzyńskiego złożony jest z 5 projektów. Realizacja wszystkich jednocześnie, byłaby nie tylko niemożliwa, ale również niewskazana. W związku z powyższym, obszar realizacji Programu Rozwoju Lokalnego podzielono na dwa etapy. Pierwsza grupa projektów składa się z tych, których realizację zaplanowano na lata 2004-2006. Druga grupa złożona jest z działań, które wymagają dłuższego okresu implementacji oraz zaangażowania większych środków finansowych. Ich realizacja została przewidziana na lata 2005-2007. Powyższy harmonogram wdrażania Programu Rozwoju Lokalnego ma na uwadze finansowe uwarunkowania podejmowanych działań, w tym przede wszystkim konieczność uwzględnienia udziału własnego w źródłach finansowania realizowanych projektów.

Dokładny podział projektów na grupy (wraz z uzasadnieniem) został zamieszczony w rozdziale trzecim niniejszego dokumentu „Podokresy programowania 2004-2006 i lata następne”.

2. AKTUALNA SYTUACJA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA NA OBSZARZE OBJĘTYM WDRAŻANIEM PROGRAMU

2.1. Charakterystyka

Powiat radzyński swym rodowodem sięga roku 1810, kiedy to władze Księstwa Warszawskiego utworzyły go jako jedną z 9 jednostek administracyjnych departamentu siedleckiego. Bez względu jednak na przynależność, Radzyń Podlaski był zawsze centrum politycznym, gospodarczym i kulturalnym dla okolicznych terenów.

Do roku 1867 w skład powiatu radzyńskiego wchodziły obszary należące dziś do powiatów włodawskiego i parczewskiego. Po przeprowadzonym w tymże roku nowym podziale administracyjnym (mającym głównie na celu sprawniejsze rusyfikowanie Polaków przez cesarskiego zaborcę), w skład powiatu weszły miasta: Międzyrzec i Radzyń, osada Wohyń oraz 14 gmin wiejskich: Biała, Brzozowy Kąt, Lisiowólka, Jabłoń, Kąkolewnica, Milanów, Misie, Suchowola, Siemień, Sitno, Zahajki, Tłuściec, Żerocin i Żelizna. Swą powierzchnią obejmował obszar 1500 km². Powiat zamieszkiwało wówczas około 68 tys. osób. Sam Radzyń liczył 3340 mieszkańców, a Międzyrzec - 9982.

W tych granicach powiat radzyński przetrwał do roku 1954, w którym to fragment części południowej zasilił powiat parczewski, zaś do radzyńskiego przyłączono część łukowskiego i lubartowskiego. Taki kształt terytorialny zachował się do roku 1975, kiedy to w wyniku przeprowadzonej reformy zlikwidowano powiaty.

Po przeszło 20 latach, w wyniku kolejnych zmian w podziale administracyjnym i terytorialnym kraju, z dniem 1 stycznia 1999 roku na mapę Polski powrócił powiat radzyński już jako jednostka samorządowa.

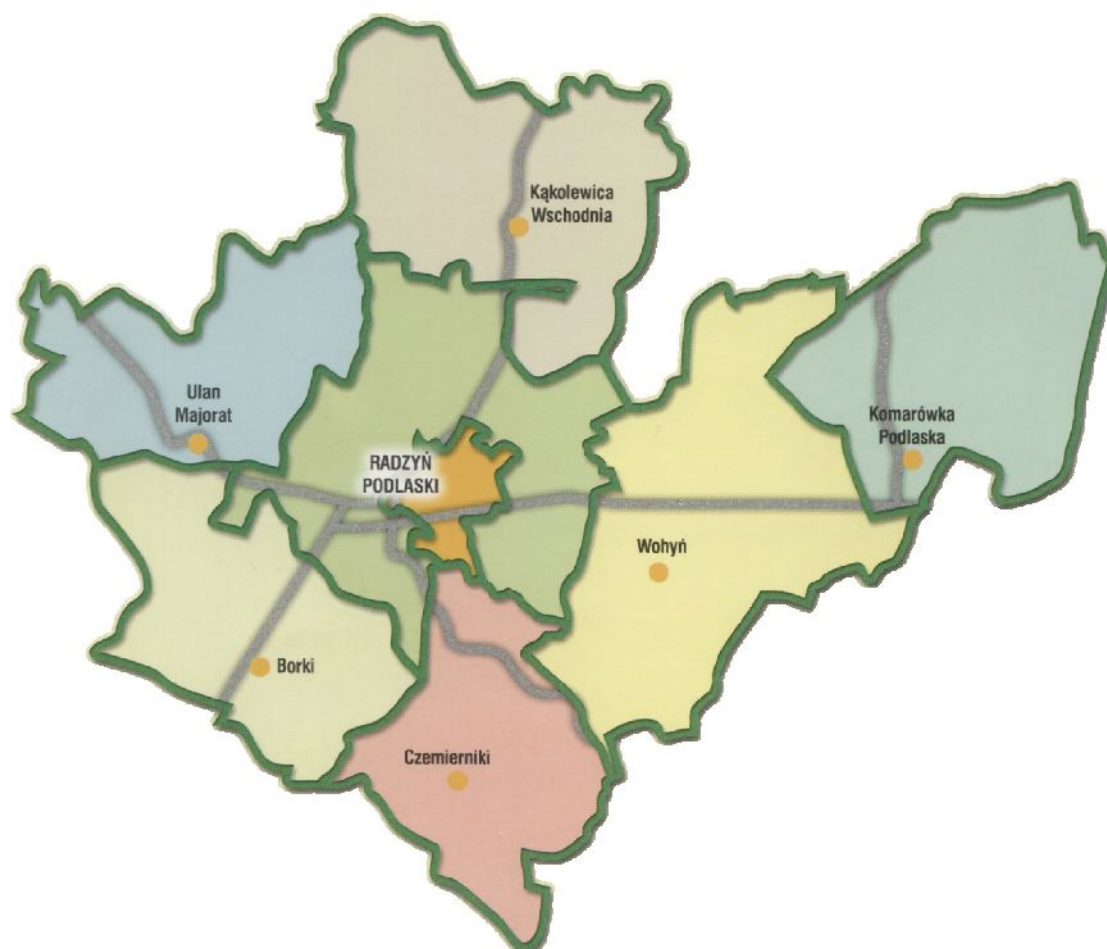
2.2. Warunki naturalne

Warunki geograficzne

Powiat radzyński znajduje się w północnej części województwa lubelskiego, zajmuje powierzchnię 950,2 km². W skład powiatu wchodzi 8 gmin:

- gmina miejska Radzyń Podlaski,
- gminy wiejskie: Borki, Czemierniki, Kąkolewnica Wschodnia, Komarówka Podlaska, Radzyń Podlaski, Ulan Majorat i Wohyń.

Rysunek nr 1.

Z powiatem radzyńskim sąsiadują powiaty: łukowski, bialski, parczewski i lubartowski.

W Radzynie Podlaskiej krzyżują się ważne szlaki komunikacyjne, m. in. z Białegostoku do Lublina, do przejścia granicznego z Białorusią w Sławatyczach i do Siedlec.

Powiat radzyński leży na granicy Równiny Łukowskiej, będącej częścią Małego Mazowsza i Zakłęsłości Łomaskiej, podregionu Polesia Lubelskiego. Zakłęsłość Łomaska wchodząca klinem, na linii Międzyrzec Podlaski - Radzyń - Komarówka Podlaska, w Małe Mazowsze jest piaszczystą, podmokłą i zatorfioną płaszczyną o wysokości 140-160 m n.p.m. Położona nieco wyżej nad poziomem morza Równina Łukowska jest lekko falistą równiną morenową zbudowaną z utworów gliniastych i piaszczystych, rozcięta płaskimi i zabagnionymi dolinami rzek Białki i Tyśmienicy. Tyśmienica w swoim dolnym biegu wykorzystuje dawne koryto Wieprza - Pradolinę Wieprza.

Na terenie powiatu, w kompleksie leśnym w pobliżu Radzyna Podlaskiego, znajduje się rezerwat "Czapliniec w uroczysku Feliksówka", gdzie ochronie podlega stanowisko lęgowe czapli siwej oraz gniazda kruka wędrownego i kani rudej.

Powiat ma charakter wybitnie rolniczy. Występują tu ubogie gleby porośnięte lasami oraz liczne łąki i pastwiska.

Lokalne walory i ich promocja

Promocją lokalnych walorów zajmuje się powstały w Starostwie Wydział Spraw Społecznych. W ramach promocji powiatu wydawane są materiały reklamowe promujące powiat pod względem turystycznym i gospodarczym.

W 2003 roku powiat przeznaczył na promocję 20 tys. zł., z czego zostały sfinansowane m. in. takie działania jak:

- współfinansowanie wydawnictw, folderów, książek, promujących powiat;
- uczestnictwo w imprezach kulturalnych, sportowych, festiwalach,
- finansowanie nagród dla osób szczególnie uzdolnionych lub wyróżniających się osiągnięciami w jakiejś dziedzinie, np. sporcie.

W latach ubiegłych z budżetu powiatu współfinansowane były książki pt. "Radzyński Rocznik Humanistyczny" oraz "Związek Walki Zbrojnej w Radzynie Podlaskim".

Do zabytków Radzyna Podlaskiego należy zaliczyć:

- zespół parkowo-pałacowy z połowy XVIII wieku z oranżerią,
- kościół pw. św. Trójcy z 1641 r.,
- XVIII - wieczna brama z dzwonnicyą.

Na terenie powiatu znajdują się zabytki w Czermiernikach - zespół obronny, zespół zamkowy, zamek z 1662 r. przebudowany w 1852 r., oficyna z 1629 r., brama wjazdowa z 1624 r., późnorennesansowy kościół przebudowany w 1878 r. Ponadto zespoły dworsko-parkowe w Bezwoli, Białce, Żabikowie, Bojanówce, zespoły kościelne i kościoły: w Bezwoli, Ostrówkach, Przegalinach Dużych, Wohyniu, Ulanie, Kolembrodach, Komarówce Podlaskiej, Polskowoli i Kąkolewnicy oraz grodzisko wczesnośredniowieczne w Niewęgłoszu.

Bazę noclegową powiatu stanowią trzy hotele w Radzynie Podlaskim oraz Wohyniu, schroniska PTTK w Czemiernikach i Komarówce Podlaskiej, kwatery agroturystyczne w Żakowoli Poprzecznej oraz Ulanie Majoracie, gdzie są organizowane m.in. kuligi, przejażdżki konne, ogniska.

2.3. Sfera społeczna

Rozwój mieszkańców powiatu w sferze społecznej polega na stałym wzroście ich poziomu wykształcenia, świadomości obywatelskiej oraz osobistej kulturze. Wyrazem rozwoju dokonującego się w tej sferze powinien być wzrastający poziom poczucia odpowiedzialności za sprawy o charakterze publicznym.

Demografia

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego oraz z danymi będącymi w posiadaniu Starostwa Powiatowego, w dniu 31.12.2002 roku powiat radzyński liczył 62 171 mieszkańców.

Analizując zmiany liczby ludności w latach 1997-2002 obserwuje się systematyczny jej spadek w powiecie. Największy spadek zanotowano w 2002 roku: o 2,25%. Ostatecznie można stwierdzić, że liczba ludności spadła o 2000 osób, co stanowi 3,1% w stosunku do roku 1997. Można także zauważyć, że udział kobiet w ludności ogółem utrzymywał się na względnie stałym poziomie 50%. W tabeli nr 1 podano pełne dane o liczbie ludności powiatu.

Tabela nr 1.

Lp.	Wyszczególnienie	Ludność w powiecie radzyńskim stan na 31 grudnia					
		1997	1998	1999	2000	2001	2002
1	Ludność	64 171	64 160	63 804	63 744	63 599	62 171
2	W tym kobiety	32 133	32 108	31 951	31 930	31 821	31 171
3	Ludność na 1 km ²	66,48	66,47	66,1	66,04	65,89	65,43

Spadek liczby ludności powiatu radzyńskiego w latach 1997-2002 został przedstawiony na rysunku nr 2.

Rysunek nr 2.

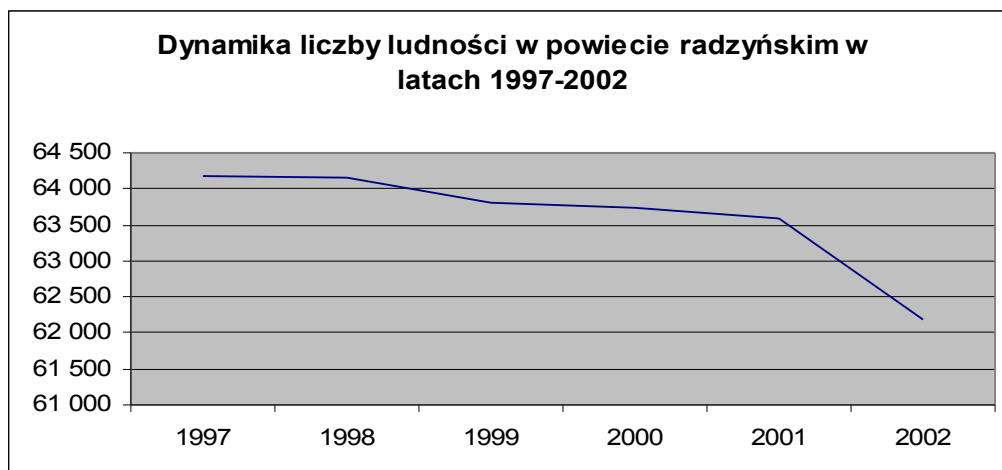

Tabela nr 2 prezentuje liczbę mieszkańców w poszczególnych grupach wiekowych w porównaniu do liczby mieszkańców województwa lubelskiego oraz liczby mieszkańców kraju wg stanu na koniec grudnia 2002 roku.

Tabela nr 2.

WYSZCZEGÓLNIENIE	OGÓLEM	LUDNOŚĆ W WIEKU		
		<i>Przedprodukcyjnym</i>	<i>Produkcyjnym</i>	<i>Poprodukcyjnym</i>
Kraj	38 218 531	8 663 685	23 789 807	5 765 039
woj. lubelskie	2 196 992	522 711	1 317 597	356 684
powiat radzyński	62 171	16 442	35 437	10 292
Kraj	100%	22,67	62,25	15,08
woj. lubelskie	100%	23,79	59,97	16,24
powiat radzyński	100%	26,45	57,00	16,55

Dane zawarte w tabeli wskazują na znaczne zróżnicowanie w strukturze wiekowej mieszkańców powiatu w porównaniu z województwem oraz całym krajem. Świadczą o tym wskaźniki udziału poszczególnych grup wiekowych w ogóle mieszkańców. Wyraźnie większy jest w powiecie odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym w porównaniu ze średnią krajową i (w mniejszym stopniu) wojewódzką. Podobną sytuację można zaobserwować dla ludności w wieku poprodukcyjnym. Udział tej grupy jest także większy niż w kraju i w województwie. Jednocześnie odsetek osób w wieku produkcyjnym jest zdecydowanie mniejszy niż w kraju (o 5,3 punktów procentowych) i w województwie (3,0 punktów procentowych). Wynika z tego, że powiat radzyński ma niekorzystny, większy udział grup nieprodukcyjnych niż średnio w kraju i województwie.

Warto także zbadać strukturę grupy przedprodukcyjnej. Zamieszczono ją w tabeli nr 3.

Tabela nr 3.

Wiek (lata)	Osoby	Struktura	Razem=100	w tym (%)	
				miasto	wieś
0- 2	2 075	12,62	100%	25,20	74,80
3- 6	3 117	18,96	100%	23,93	76,07
7-14	7 794	47,40	100%	23,70	76,30
15-17	3 456	21,02	100%	29,51	70,49
Ogółem	16 442	100,00%	100%	25,16	74,84

Analiza grupy osób przedprodukcyjnych wskazuje na zdecydowanie większy udział osób w wieku 7-14 lat – około 47,40% grupy, która wejdzie na rynek pracy za 4 do 11 lat. Istotny jest także fakt, że zdecydowaną większość grupy przedprodukcyjnej stanowią osoby mieszkające na wsi. Może to sugerować wzrost bezrobocia i większe obciążenie ekonomiczne biorąc pod uwagę fakt, że osoby mieszkające na wsi są prawdopodobnie gorzej wykształcone, a zatem mniej konkurencyjne na rynku pracy.

Na podstawie zaprezentowanych danych można sformułować kilka zasadniczych dla powiatu wniosków.

- Mniejszy odsetek osób w wieku produkcyjnym znajduje negatywne odzwierciedlenie w kondycji finansowej mieszkańców. Grupy nieprodukcyjne stanowią większe obciążenie ekonomiczne, niż w województwie i w kraju.
- Jednocześnie, obserwuje się w powiecie większy, niż w województwie i w kraju, odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym. Oznaczać to może większą potencjalną podaż na lokalnym rynku pracy. W warunkach wysokiego bezrobocia, większa liczba osób w wieku przedprodukcyjnym może spowodować (przy braku wzrostu liczby miejsc pracy) pogłębianie się bezrobocia (może ono rosnać szybciej niż w całym województwie lubelskim).
- W przypadku grupy poprodukcyjnej - jest ona w chwili obecnej znacznie większa niż w województwie. Oznacza to, że obciążenie dla gospodarki narodowej wynikające z utrzymywania tej grupy jest większe niż średnio w województwie. Jednocześnie należy zauważyć, że świadczenia wypłacane tej grupie ludności mogą stanowić jedyny dochód dla całego gospodarstwa domowego.
- Podsumowując, struktura demograficzna powiatu radzyńskiego jest mniej korzystna niż w całym województwie lubelskim. Stanowi ona ważną wskazówkę do przygotowywania planu rozwoju lokalnego na następne lata, tak aby wcześniej zaplanować rozwiązanie przewidywanych problemów i umiejętnie zbalansować przepływ ludności pomiędzy grupami.

Do czynników kształtujących liczbę ludności należą przyrost naturalny i migracje. W 2002 roku przyrost naturalny wyniósł w powiecie radzyńskim -24 osoby, co daje -0,04% (w porównaniu z latami poprzednimi nastąpił wyraźny spadek). Województwo lubelskie posiadało wskaźnik przyrostu naturalnego o wartości ujemnej -0,09 %. Dla porównania wskaźnik ten dla całego kraju osiągnął wartość również ujemną -0,01%.

Dane dotyczące przyrostu naturalnego oraz migracji ludności w powiecie zamieszczono w tabeli nr 4.

Tabela nr 4.

Rok	POWIAT RADZYŃSKI					
	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Liczba ludności	64 171	64 160	63 804	63 744	63 599	62 171
Urodzenia	851	806	767	782	731	668
Zgony	731	727	753	727	676	692
Przyrost naturalny	120	79	14	55	55	-24
Napływ ludności	bd	bd	623	551	565	603
Odływ ludności	bd	bd	833	803	801	763
Saldo migracji	bd	bd	-210	-252	-236	-160

Dane zawarte w tabeli sugerują pewną pozorną niekonsekwencję. Zgodnie z nimi przy ujemnym, ale niewielkim przyroście naturalnym i ujemnym, ale najwyższym od lat, saldzie migracji liczba ludności powinna spadać wolniej niż wykazują to informacje będące w posiadaniu Głównego Urzędu Statystycznego. Ta niekonsekwencja wynika z nie uwzględniania migracji czasowej w saldzie migracji i jednoczesnego uwzględnienia migracji czasowej w ogólnej liczbie ludności. Podstawowe dane za 2002 r. o powiecie radzyńskim i gminach wchodzących w jego skład przedstawia tabela nr 5.

Tabela nr 5.

WYSZCZEGÓLNIENIE	OGÓŁEM	PRZYROST NATURALNY (%)	SALDO MIGRACJI (%)
WOJ. LUBELSKIE	2 196 992	-0,09%	-0,18%
Powiat radzyński	62 171	-0,04	-0,26
Miasto Radzyń Podlaski	16 175	0,38	-0,13
Gmina Borki	6 211	-0,36	0,06
Gmina Czemierniki	4 725	-0,56	-0,36
Gmina Komarówka Podlaska	4 880	-0,38	-0,41
Gmina Kąkolewnica Wsch.	8 580	-0,05	-0,47
Gmina Radzyń Podlaski	8 032	-0,3	0,02
Gmina Ulan-Majorat	6 137	0,08	-0,26
Gmina Wołyń	7 431	-0,04	-0,70

Zwracają uwagę znaczne różnice we wskaźniku salda migracji pomiędzy poszczególnymi gminami powiatu. Wyraźnie widać, że najgorszą sytuację w tym zakresie notuje się w gminie Wołyń. Występuje tam także bardzo niski przyrost naturalny (najniższy w gminie Czemierniki). Tabela nr 6 przedstawia porównanie powiatu radzyńskiego z innymi powiatami w województwa.

Tabela nr 6.

Powiat	Liczba ludności	Saldo migracji na 100 mieszkańców
Lubelski	136 722	0,58
Zamojski	111 541	-0,01
Świdnicki	72 466	-0,03
Łęczyński	57 196	-0,04
Chełmski	74 563	-0,08
Bialski	115 348	-0,16
Lubartowski	91 321	-0,20
Puławski	117 928	-0,20
Biłgorajski	104 874	-0,21
Kraśnicki	100 874	-0,21
Radzyński	62 171	-0,25
Krasnostawski	78 102	-0,30
Włodawski	40 828	-0,36
Rycki	61 088	-0,37
Tomaszowski	90 295	-0,38
Opolski	63 802	-0,39
Parczewski	37 391	-0,40
Janowski	48 518	-0,42
Łukowski	109 327	-0,45
Hrubieszowski	70 649	-0,67

Powiaty uszeregowano względem salda migracji. Jak widać, powiat radzyński jest jednym z najmniejszych powiatów pod względem liczby ludności (14 w klasyfikacji). Porównując powiaty warto zauważyć, że powiat radzyński pod względem wielkości salda migracji na tle województwa plasuje się w środku stawki.

Prognozę liczby ludności do roku 2030 w powiecie radzyńskim opracowaną przez demografów Głównego Urzędu Statystycznego w 2001 r. przedstawiono w tabeli nr 7.

Tabela nr 7.

Ludność	2002*	2005	2010	2015	2020	2025	2030
Ogółem	62,2	62,5	61,1	59,6	57,8	55,8	53,7
Mężczyźni	31,0	31,3	30,7	30,1	29,3	28,3	27,3
Kobiety	31,2	31,2	30,4	29,5	28,5	27,5	26,4

Źródło: Prognoza Demograficzna GUS, 2002

*wartość rzeczywista

Jak widać z zamieszczonych danych w powiecie radzyńskim do roku 2030 prognozuje się spadek ogólnej liczby mieszkańców. Zasadniczo trend malejący będzie się nasilać w ciągu całego okresu analizy. Ostatecznie w porównaniu z rokiem 2002 do roku 2030 liczba ludności zmaleje o 13,7%.

Z punktu widzenia strategii rozwoju oraz problemów zagospodarowania przestrzennego, istotne są planowane zmiany struktury grupy przedprodukcyjnej, produkcyjnej oraz poprodukcyjnej w ogólnej liczbie mieszkańców. Porównanie takie prezentuje tabela nr 8.

Tabela nr 8.

Mieszkańcy	2002*	2015	2030
Przedprodukcyjni	26,45%	21,00%	18,50%
Produkcyjni	57,00%	61,20%	58,00%
Poprodukcyjni	16,55%	17,90%	23,50%

Źródło: Prognoza Demograficzna GUS, 2002

*wartość rzeczywista

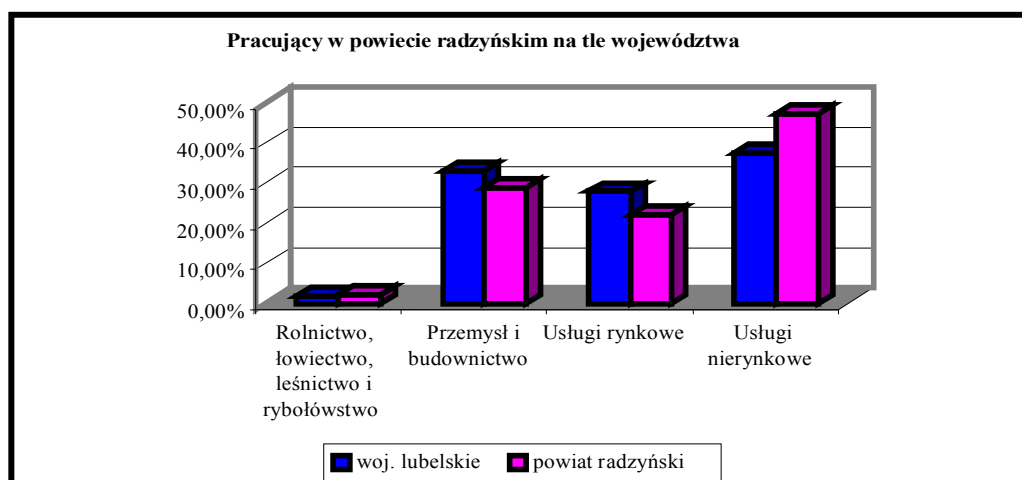
Jak widać do roku 2030 konsekwentnie będzie zwiększać się odsetek osób w wieku poprodukcyjnym. Szczególnie dynamiczny wzrost nastąpi po roku 2015. Udział grupy produkcyjnej w 2015 roku będzie już wyraźnie większy niż w chwili obecnej, ale ponownie zacznie spadać. Wszystkie opisane zmiany w grupie osób w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym będą wiązały się ze znacznym zmniejszeniem grupy osób w wieku przedprodukcyjnym.

Reasumując można powiedzieć, że struktura grupy produkcyjnie i nieprodukcyjnej ulegnie jedynie okresowej zmianie. W perspektywie najbliższych kilku lat można spodziewać się zwiększonego dopływu absolwentów na rynek pracy. Tendencja ta zostanie odwrócona dopiero około roku 2015. Przesunięcia pomiędzy grupami przedprodukcyjnymi oraz nieprodukcyjnymi spowodują znaczne postarzenie społeczności lokalnej.

Rynek pracy i bezrobocie

Ogółem w powiecie radzyńskim w 2002 r. było 7228 osób pracujących¹. Rysunek nr 3 prezentuje pracujących według sekcji w powiecie na tle województwa.

Rysunek nr 3.

¹ Bez zakładów osób fizycznych o liczbie pracujących do 9 osób, z pracującymi w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie.

Dokładny rozkład liczbowy prezentuje tabela nr 9.

Tabela nr 9.

Pracujący	Ogółem	Rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo i rybołówstwo		Przemysł i budownictwo		Usługi rynkowe		Usługi nierynkowe	
		liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%
w woj. lubelskim	348 931	5 900	1,7	115 113	33,0	97 171	27,8	130 747	37,5
w powiecie radzyńskim	7 228	128	1,8	2 369	32,8	1 493	20,7	3 238	44,8

Podsumowując, należy stwierdzić, iż występują pewne dysproporcje w procentowym udziale pracujących w poszczególnych sekcjach w powiecie i województwie.

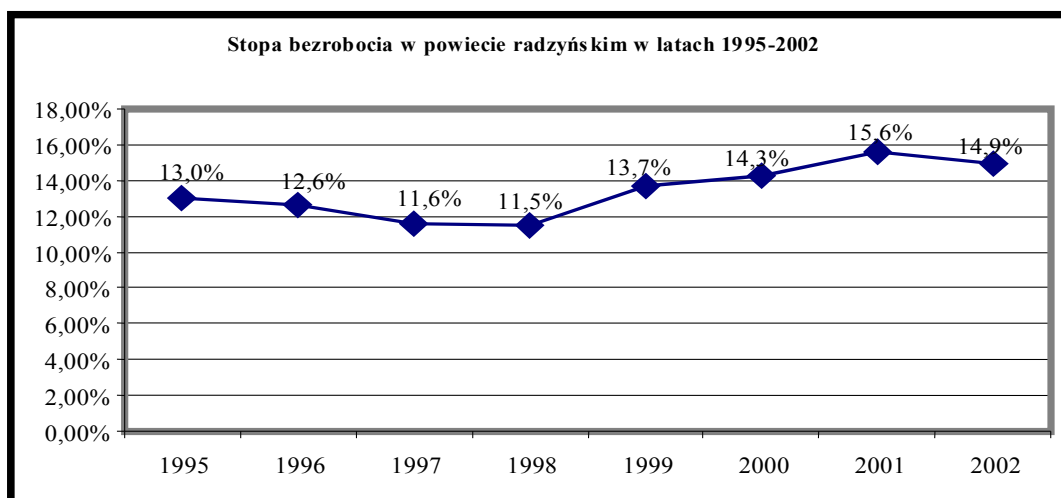
Według Urzędu Statystycznego w Lublinie na koniec 2002 r. liczba bezrobotnych w powiecie radzyńskim wynosiła 5002 bezrobotnych, w tym jedynie 398 osób z prawem do zasiłku dla bezrobotnych. Stopa bezrobocia w powiecie radzyńskim w dniu 31.12.2002 r. kształtowała się na poziomie 14,9%, w województwie lubelskim natomiast 15,8%, w kraju 18,1%. Tabela nr 10 zawiera informacje dotyczące bezrobocia w powiecie radzyńskim w latach 2000-2002.

Tabela nr 10.

Rok	Liczba bezrobotnych ogółem	Liczba bezrobotnych kobiet	Liczba bezrobotnych z prawem do zasiłku	Liczba bezrobotnych bez prawa do zasiłku	Liczba absolwentów
2000	4793	2254	956	3837	258
2001	5314	2448	1094	4220	312
2002	5002	2159	398	4604	252

Jak wynika z powyższych danych, w 2002 roku nieznacznie, bo o 312 osób, spadła liczba bezrobotnych. Niepokojący jest jednak fakt, że zaledwie 8% spośród bezrobotnych posiada prawo do zasiłku, podczas gdy w 2001 roku odsetek ten wynosił 21%. Najwyższą stopę bezrobocia w powiecie radzyńskim odnotowano w 2001 roku.

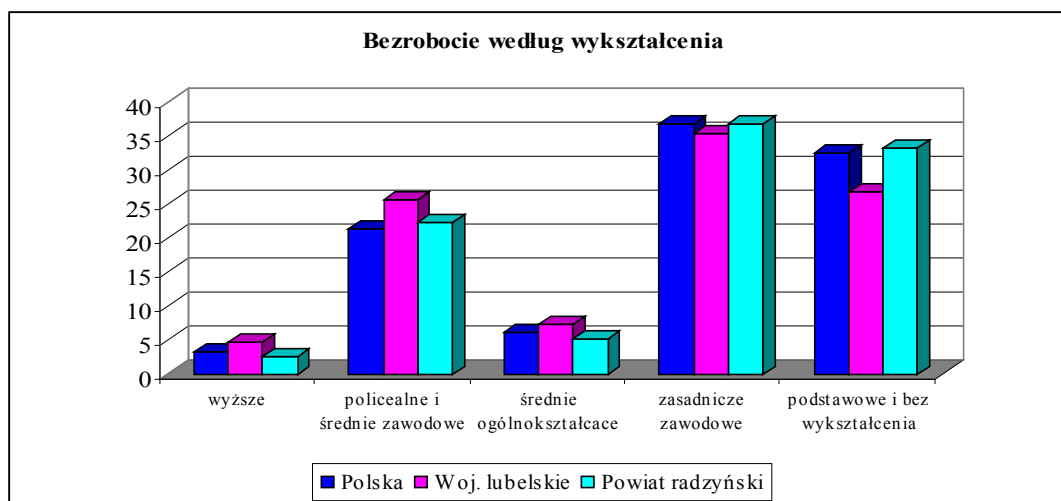
Rysunek nr 4.

Od 1999 r. następował systematyczny przyrost liczby bezrobotnych, który w dużej mierze wiązał się z reformą służby zdrowia. Znaczna grupa osób uprzednio nie zgłaszających się do urzędu zarejestrowała się z powodu możliwości uzyskania uprawnień do świadczeń zdrowotnych.

Istotnym czynnikiem różnicującym zagrożenie bezrobociem jest poziom wykształcenia. Rysunek nr 5 przedstawia strukturę zarejestrowanych bezrobotnych pod względem poziomu wykształcenia w powiecie radzyńskim na tle województwa i kraju

Rysunek nr 5.

Wśród bezrobotnych w powiecie dominują osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (36,8%) oraz podstawowym i bez wykształcenia (33,2%). Najmniej liczną grupę stanowią osoby z wykształceniem co najmniej średnim, w tym szczególnie z wyższym (2,6%). Struktura wykształcenia bezrobotnych w powiecie jest podobna do struktury w kraju, natomiast nieco mniej korzystna niż w województwie. Dokładny rozkład liczbowy bezrobotnych według wykształcenia w powiecie w latach 2000-2002 przedstawia tabela 11.

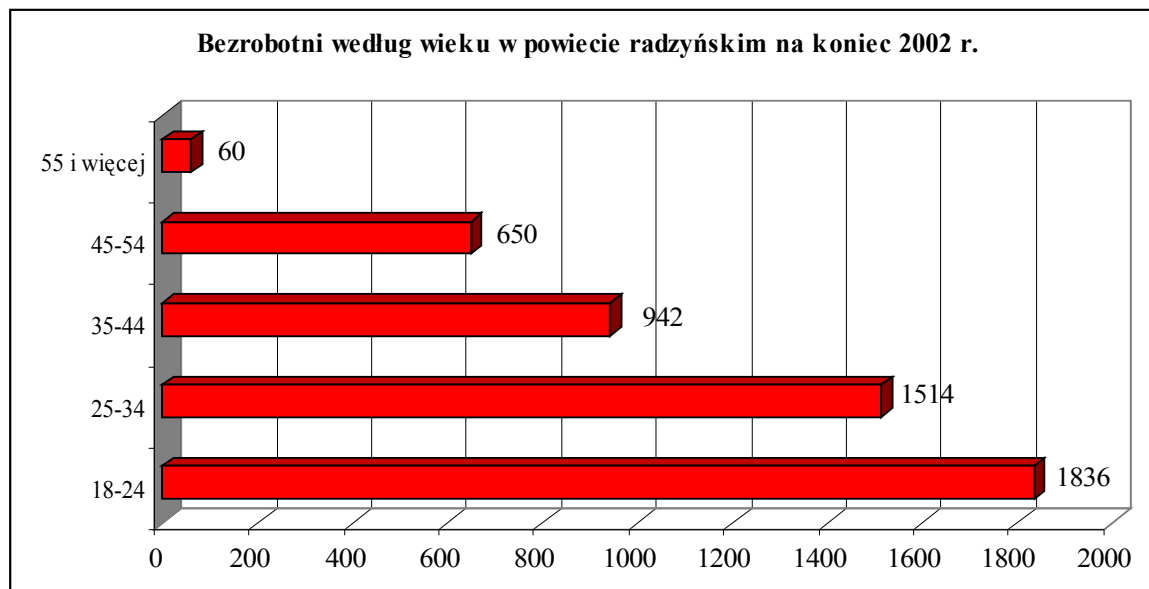
Tabela nr 11.

Wykształcenie	2000 rok	2001 rok	2002 rok
wyższe	80	138	182
policealne i średnie zawodowe	1043	1179	1010
średnie ogólnokształcące	224	275	274
zasadnicze zawodowe	1808	1957	1800
podstawowe i bez wykształcenia	1638	1765	1736

Na rynku pracy zauważa się wzrost znaczenia kwalifikacji zawodowych i wykształcenia. Umiejętności zawodowe oraz czynniki osobowościowe są głównym kryterium stosowanym przy rekrutacji pracowników. Znaczna część osób bezrobotnych, kształcona i zdobywająca doświadczenie w warunkach dawniej funkcjonujących przedsiębiorstw, nie odpowiada wymaganiom aktualnego rynku pracy.

Bezrobocie w dużym stopniu dotknęło ludzi młodych w wieku 18-24 lat. W dniu 31.12.2002 r. stanowili oni 36,7% ogółu bezrobotnych w powiecie. Strukturę wieku bezrobotnych prezentuje rysunek nr 6.

Rysunek nr 6.

Bardzo ważnym czynnikiem, który w istotny sposób określa sytuację bezrobotnych jest również okres pozostawania bez pracy. Im dłuższa przerwa, tym mniejsze szanse na ponowne zatrudnienie. Rosnące wymagania pracodawców, zmiany techniki i organizacji pracy są czynnikami wskazującymi, że okres pozostawania bez pracy powinien być jak najkrótszy. Wśród zarejestrowanych bezrobotnych w powiecie (na dzień 31.12.2002 r.) aż 61,6% pozostawało bez pracy ponad 12 miesięcy, z czego 38,4% powyżej 24 miesięcy. Tabela nr 12 zawiera dane liczbowe dotyczące bezrobotnych w powiecie radzyńskim według okresu pozostawania bez pracy w latach 2000-2002.

Tabela nr 12.

Okres pozostawania bez pracy	2000	2001	2002
do 6 m-cy	1549	1586	1280
6-12 m-cy	760	881	642
12-24 m-cy	1090	1118	1158
24 m-cy i więcej	1394	1729	1922

Dla łagodzenia skutków bezrobocia Urząd Pracy podejmuje wszystkie działania aktywizacyjne przewidziane prawnie dla tego typu instytucji. Należą do nich:

- ⇒ pośrednictwo,
- ⇒ szkolenia,
- ⇒ poradnictwo, informacja zawodowa i kluby pracy,
- ⇒ aktywizacja zawodowa absolwentów,

- ⇒ prace interwencyjne,
- ⇒ roboty publiczne,
- ⇒ pożyczki,
- ⇒ programy specjalne,
- ⇒ aktywizacja osób niepełnosprawnych.

Sytuacja na lokalnym rynku pracy (m. in. małe możliwości rozwojowe istniejących już firm, zwolnienia z przyczyn ekonomicznych), nie ulegnie poprawie bez intensywnego rozwoju gospodarczego, który może w istotny sposób wpłynąć na obniżenie stopy bezrobocia w powiecie.

Kultura i sport

Rozpowszechnianiem kultury na terenie powiatu radzyńskiego zajmują się różnego rodzaju instytucje, ośrodki kultury, twórcy ludowi. Do najbardziej aktywnych placówek kulturalnych należą:

- Radzyński Ośrodek Kultury i Rekreacji,
- Gminny Ośrodek Kultury w Borkach,
- Kino w Radzynie Podlaskim.

Działają liczne zespoły: wokalne, instrumentalne, Miejska Orkiestra Dęta, Grupa Poezji Śpiewanej, Teatr Poszukujący, Warsztaty Ekspresji Twórczej, sekcja plastyczna, galeria "Oranżeria". Ponadto działa Radzyńskie Towarzystwo Regionalne, Szkolny Zespół Teatralny, Fundacja Ochrony Zespołu Parkowo-Pałacowego. Corocznie organizowane są Ogólnopolskie Spotkania z Piosenką Autorską i Dni Karola Lipińskiego.

Na terenie powiatu działają również liczne kluby sportowe (PZ LZS, RA Taekwon-do, PSzZS, LKS "Orleń-Spomlek"). Organizowane są imprezy sportowe, rajdy, zawody, turnieje.

Oświata i wychowanie

Na terenie powiatu radzyńskiego funkcjonuje kilkanaście szkół podstawowych i gimnazjów, podlegających władzom gminnym. Podstawowe charakterystyki szkolnictwa prezentuje tabela nr 13.

Tabela nr 13.

Szkoły	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba oddziałów	Liczba nauczycieli
Podstawowe w mieście Radzyniu Podlaskim	2	1 454	56	76
Podstawowe w gminie Borki	9	586	40	46
Podstawowe w gminie Czemierniki	4	477	28	37
Podstawowe w gminie Kąkolewnica Wschodnia	7	901	51	75
Podstawowe w gminie Komarówka Podlaska	7	472	30	36
Podstawowe w gminie Radzyń Podlaski	7	774	46	57
Podstawowe w gminie Ułan-Majorat	7	707	41	40
Podstawowe w gminie Wołyń	6	590	38	38
Razem Podstawowe	49	5 961	330	405

Szkoły	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba oddziałów	Liczba nauczycieli
Gimnazja w Radzyniu Podlaskim	2	942	34	46
Gimnazja w gminie Borki	2	303	13	12
Gimnazjum w gminie Czemierniki	1	315	12	13
Gimnazjum w gminie Kąkolewnica wschodnia	1	438	20	22
Gimnazjum w gminie Komarówka Podlaska	1	247	10	15
Gimnazja w gminie Radzyń Podlaski	2	377	15	19
Gimnazjum w gminie Ułan-Majorat	1	322	12	16
Gimnazja w gminie Wołyń	2	349	15	14
Razem Gimnazja	12	3 293	131	157
Ogółem	61	9 254	461	562

Z danych zawartych w tabeli wynika, że znacznie mniej uczniów przypada na 1 nauczyciela w szkołach podstawowych w porównaniu z gimnazjami, odpowiednio 15 i 21 uczniów. Ostatecznie w powiecie jest średnio 16 uczniów na 1 nauczyciela, a w województwie nieco mniej bo 15 uczniów. Na jedną placówkę przypada średnio 152 uczniów, w województwie zaś 181 uczniów. Różnice te wynikają z ogólnej charakterystyki gmin wiejskich należących do powiatu.

Z punktu widzenia strategicznych kierunków rozwoju powiatu radzyńskiego, kluczowe znaczenie ma nauczanie średnie. Należy pamiętać, iż szkolnictwo to leży w gestii Starostwa Powiatowego i będzie możliwe do modelowania na poziomie strategii realizowanej przez władze powiatowe.

Tabela nr 14 prezentuje dane dotyczące szkół ponadgimnazjalnych funkcjonujących na terenie powiatu radzyńskiego.

Tabela nr 14.

Szkoły	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba absolwentów
Zasadnicze zawodowe	3	518	276
ZSZ średnie techniczne i zawodowe	4	744	202
Licea ogólnokształcące	2	957	289
Policealne	1	107	40

Zgodnie z danymi zawartymi w tabeli najwięcej jest uczniów szkół średnich technicznych i zawodowych. Jednak najwięcej absolwentów pochodzi z liceów ogólnokształcących i ze szkół zasadniczych zawodowych.

Za szczególnie istotne należy uznać zestawienie liczby uczniów szkół średnich w rozbiciu na szkoły zawodowe, średnie zawodowe oraz licea ogólnokształcące. Tabela nr 15 prezentuje podział uczniów szkół średnich poszczególnych typów w powiecie radzyńskim. Dodatkowo, przedstawiono w niej także analogiczne dane dla województwa lubelskiego oraz dla całego kraju.

Tabela nr 15.

Szkoły	Liczba uczniów w powiecie radzyńskim	Odsetek uczniów w powiecie radzyńskim	Odsetek uczniów w województwie	Odsetek uczniów w kraju
Zasadnicze zawodowe	518	23,34%	14,75%	16,37%
Średnie techniczne i zawodowe	744	33,53%	45,64%	44,67%
Licea ogólnokształcące	957	43,13%	39,61%	38,96%

Ogólną strukturę liczby uczniów szkół średnich w powiecie radzyńskim należy uznać za nieco mniej korzystną w odniesieniu do średnich z województwa oraz kraju, ponieważ większa grupa młodzieży, niż średnio w województwie i kraju, kończy edukację bez matury. Co prawda odsetek uczniów liceów ogólnokształcących jest wyższy niż w województwie i kraju, jednak zdecydowanie niższy jest odsetek uczniów uczęszczających do szkół średnich technicznych i zawodowych. Oznacza to wyraźne przesunięcie liczby uczniów ze szkół średnich technicznych i zawodowych w kierunku liceów ogólnokształcących oraz szkół zasadniczych zawodowych. Obserwowany wzrost liczby uczniów liceów świadczy o dążeniu 43% młodzieży do dalszej edukacji, zgodnie z założonym profilem wykształcenia. Jednocześnie większa liczba uczniów szkół zasadniczych zawodowych sugeruje dążenie 23,34% młodzieży do szybkiego podjęcia pracy po krótszym 3 – letnim okresie przygotowania do zawodu. Dla tej ostatniej grupy istotne są takie profile zawodowe i szkolenia, które zwiększają szanse na znalezienie pracy.

Na terenie powiatu działa Centrum Kształcenia Ustawicznego i Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna oraz Państwowa Szkoła Muzyczna I stopnia im. Karola Lipińskiego.

W celu zbadania powiązań pomiędzy systemem edukacyjnym, a rynkiem pracy, autorzy dokonali zestawienia zaprezentowanego w tabeli 16. W jednej kolumnie zebrano zawody, w których są przygotowywani specjaliści na poziomie lokalnym, w drugiej, zawody na które jest największe zapotrzebowanie, w trzeciej zaś, największe grupy zawodowe wśród bezrobotnych.

Tabela nr 16.

Profile kształcenia w szkołach w powiecie radzyńskim	Zawody, na które jest zapotrzebowanie na rynku	Najczęściej występujące zawody wśród bezrobotnych
<ul style="list-style-type: none"> ☞ Technik samochodowy ☞ Technik elektryk ☞ Technik ekonomista ☞ Kucharz ☞ Ślusarz ☞ Stolarz ☞ Krawiec ☞ Mechanik pojazdów samochodowych ☞ Kucharz małej gastronomii ☞ Technik agrobiznesu ☞ Rolnik ☞ Technik rolnik 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Nauczyciel języka obcego ☞ Kierowca powyżej kat. B ☞ Sprzedawca drobnodetaliczny z uprawnieniami kasy fiskalnej i obsługą komputera ☞ Robotnik pomocniczy w przemyśle spożywczym (minimum sanitarne) ☞ Przedstawiciel handlowy ☞ Księgowy ☞ Informatyk 	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Krawiec odzieży lekkiej ☞ Ślusarz ☞ Murarz (ogólnobudowlany) ☞ Referent ekonomiczny ☞ Sprzedawca drobnodetaliczny ☞ Mechanik samochodów osobowych ☞ Technik rolnik ☞ Referent administracyjno – biurowy ☞ Kucharz ☞ Stolarz ręczny ☞ Technik mechanik – obróbka skrawaniem ☞ Sprzedawca w handlu detalicznym ☞ Stolarz budowlany ☞ Robotnik budowlany ☞ Tokarz ☞ Robotnik gospodarczy ☞ Monter instalacji wodociągowych i kanalizacyjnych ☞ Cukiernik (ciastkarz) ☞ Rolnik upraw polowych i produkcji zwierzęcej ☞ Rolnik upraw polowych ☞ Piekarz ☞ Sprzątaczką ☞ Obuwnik szwacz ☞ Mechanik samochodu ciężarowego ☞ Kierowca samochodu osobowego ☞ Malarz budowlany ☞ Rolnik pracujący na własne potrzeby ☞ Fryzjer damski ☞ Kierowca samochodu ciężarowego ☞ Szwaczka

Jak wynika z zestawienia, istnieją grupy zawodowe edukowane w lokalnych szkołach średnich, które są jednocześnie licznie reprezentowane wśród bezrobotnych. Należą do nich:

- krawiec,
- kucharz,
- rolnik,
- ślusarz,
- stolarz,
- technik rolnik,
- technik mechanik.

Wydaje się więc za wskazane zbadanie możliwości dokonania modyfikacji w profilach nauczania i kształcenia, proponowanych przez szkoły znajdujące się na terenie powiatu. Należy opracować program obejmujący wykaz zawodów deficytowych oraz prognozę zatrudnienia absolwentów. Realizacja takiego programu jest konieczna, ponieważ należy ograniczać grupy zawodowe, które nie mają perspektyw zatrudnienia w najbliższych latach.

Można także zauważyć, że niektóre zawody, takie jak kierowca powyżej kat. B, sprzedawca drobnodetaliczny, występują zarówno w rubryce zapotrzebowanie na zawody, jak i w rubryce najczęściej występujące zawody wśród bezrobotnych. Ta grupa bezrobotnych posiada niewystarczające kwalifikacje zawodowe i wymaga dodatkowych szkoleń. Podobna sytuacja występuje również dla referenta ekonomicznego i sprzedawcy w handlu detalicznym. Wzrost kwalifikacji tych grup zawodowych spowodowałby zatrudnienie ich na stanowiskach odpowiednio: księgowy i przedstawiciel handlowy. Oznacza to, że wśród bezrobotnych są osoby, które nie są zainteresowane podjęciem jakiejkolwiek pracy. Dla tych osób wskazane byłoby opracowanie programu aktywizacji z uwzględnieniem różnego rodzaju treningów psychologicznych.

Ostatnim elementem analizy szkolnictwa w powiecie jest oszacowanie na podstawie prognozy demograficznej przewidywanej liczby uczniów w poszczególnych grupach wiekowych. Analiza ta ma na celu dostarczenie wytycznych do części planistycznej odnośnie zapotrzebowania na określoną wydajność poszczególnych rodzajów szkół. Prognoza szkolnictwa wynika w sposób prosty z przedstawionej wcześniej prognozy demograficznej powiatu. W tabeli nr 17 zaprezentowano szacunkową prognozę liczby uczniów w poszczególnych grupach wiekowych do roku 2015.

Tabela nr 17.

Grupy wiekowe	2001*	2005	2010	2015
7-12	5 936	5 014	4 280	4 118
13-15	3 235	2 967	2 379	2 056
16-18	3 430	3 002	2 620	2 066

* dane rzeczywiste

Na podstawie zestawienia można zauważyć, jak w związku z bardzo małym przyrostem naturalnym, zmniejszy się liczba uczniów w grupach szkoły podstawowej, gimnazjum oraz szkoły średniej. Podział według grup wiekowych odzwierciedla obecny system edukacji zgodnie z którym szkoła podstawowa jest 6 letnia, a gimnazjum i liceum ogólnokształcące - 3 letnie.

Reasumując wyniki powyższej analizy można stwierdzić, iż:

- Liczba uczniów przypadających na jednego nauczyciela w powiecie radzyńskim jest mniej korzystna niż średnio w województwie.
- Nieco mniej korzystnie wypada porównanie struktury szkolnictwa średniego. Co prawda największa grupa młodzieży powiatu wybiera licea ogólnokształcące, a ich odsetek jest nieznacznie większy niż średnio w województwie i w kraju, jednak zdecydowanie mniejszy w porównaniu z krajem i województwem jest odsetek uczniów szkół średnich technicznych i zawodowych.
- Profile szkolnictwa ponadgimnazjalnego umiarkowanie odpowiadają zapotrzebowaniu na rynku pracy. Ich modyfikacja byłaby wskazana.
- System szkolnictwa w powiecie zasadniczo zamyka się na poziomie szkoły policealnej. W Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych w Radzynie Podlaskim funkcjonuje Ośrodek Dydaktyczno-Konferencyjny Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w Lublinie, który po raz trzeci w roku akademickim 2004/2005 przyjmuje studentów na zaoczne studia zawodowe na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym (kierunek informatyka).

Ochrona zdrowia

Na terenie powiatu radzyńskiego zlokalizowane są następujące publiczne placówki opieki zdrowotnej:

- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Radzynie Podlaskim, w ramach którego funkcjonują:
 - Szpital,
 - Przychodnia Specjalistyczna,
- Wojewódzki Szpital dla Nerwowo i Psychiczenie Chorych w Suchowoli,
- Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Radzynie Podlaskim.

Pomocy doraźnej mieszkańcom powiatu udziela funkcjonująca w Radzynie Podlaskim Rejonowa Stacja Pogotowia Ratunkowego i Transportu Sanitarnego.

Dane dotyczące działalności szpitala ogólnego w Radzynie Podlaskim na tle danych wojewódzkich przedstawia tabela nr 18.

Tabela nr 18.

Wyszczególnienie	Woj. lubelskie		Powiat radzyński	
	2000	2001	2000	2001
Liczba łóżek	12 225	11 779	487	389
Wskaźnik na 10 tys.	55	52,9	76	61,2
Wykorzystanie łóżek w %	92,3	94,7	86,7	83,7
Średni pobyt w dniach	9,1	8,7	10,8	10,5
Liczba leczonych	372 516	386 533	bd	10 685

W Wojewódzkim Szpitalu dla Nerwowo i Psychiczenie Chorych w Suchowoli jest około 220 łóżek.

Liczba porad udzielonych w 2001 r. w podstawowej opiece zdrowotnej w powiecie radzyńskim wynosiła ogółem 226 914, w tym przez lekarzy rodzinnych - 106 184 oraz przez lekarzy pierwszego kontaktu - 120 730. Natomiast w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej udzielono 314 899 porad.

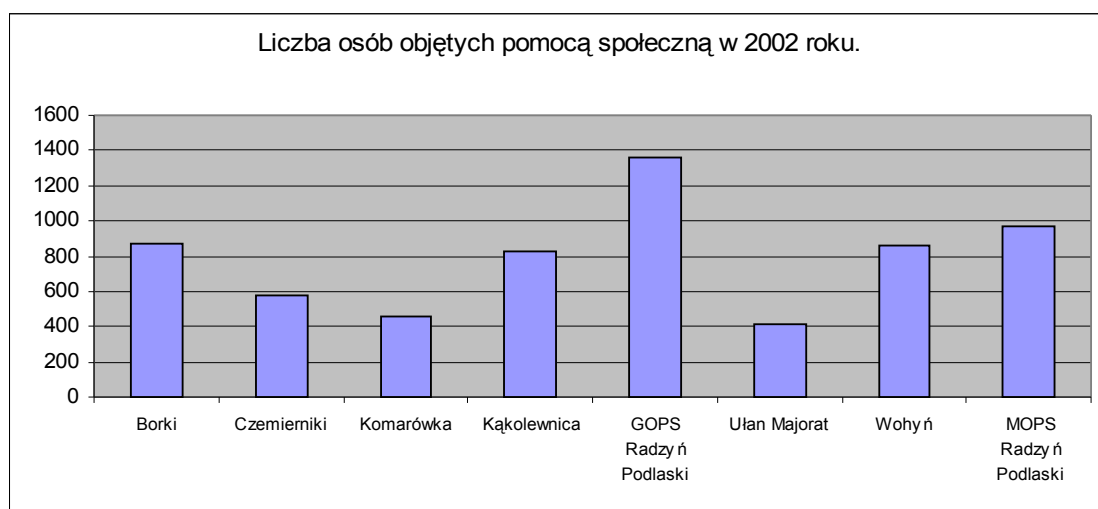
Po wprowadzeniu z dniem 1 stycznia 1999 r. reformy systemu opieki zdrowotnej na terenie powiatu radzyńskiego powstały również niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej. Działają liczne gabinety stomatologiczne, ginekologiczne, pediatryczne oraz o wielu innych specjalnościach.

Pomoc społeczna

Obowiązek wykonywania zadań pomocy społecznej spoczywa na gminach oraz na administracji rządowej w zakresie ustalonym ustawą. Do zadań powiatu należą: prowadzenie i finansowanie rodzin zastępczych, prowadzenie i finansowanie placówek opiekuńczo-wychowawczych (Domy Dziecka, Rodzinne Domy Dziecka, Świetlica Terapeutyczna), prowadzenie i finansowanie Domów Pomocy Społecznej oraz kierowanie osób ubiegających się o umieszczenie w takiej placówce.

Rysunek nr 7 przedstawia liczbę osób objętych pomocą społeczną w poszczególnych gminach powiatu radzyńskiego w 2002 roku.

Rysunek nr 7.

Najwięcej osób skorzystało z pomocy w gminie Radzyń Podlaski, a najmniej w gminie Ulan Majorat.

Najczęstszą przyczyną przyznawania świadczeń było sieroctwo, bezrobocie i bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego. W tabeli nr 19 zestawiono przyczyny przyznawania świadczeń z ilością rodzin korzystających z pomocy w 2002 roku.

Tabela nr 19.

Przyczyny świadczeń	Liczba rodzin			
	ogółem	% ogółem	w tym na wsi	% na wsi
Ubóstwo	985	20,28%	880	22,89%
Sieroctwo	5	0,10%	2	0,05%
Bezdomność	12	0,25%	3	0,08%
Potrzeba ochrony macierzyństwa	196	4,04%	148	3,85%
Bezrobocie	888	18,28%	687	17,87%
Niepelnosprawność	617	12,70%	416	10,82%
Długotrwała choroba	515	10,60%	474	12,33%
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wych. i prowadzenia gospodarstwa domowego	748	15,40%	567	14,75%
Alkoholizm	263	5,41%	186	4,84%
Narkomania	1	0,02%	0	0,00%
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	15	0,31%	13	0,34%
RAZEM	4 857	100,00%	3 845	100,00%

W 2002 roku 79,2% rodzin objętych pomocą społeczną pochodziło z terenów wiejskich. Z powodu ubóstwa z pomocy społecznej skorzystało ogółem 20,28%, a z powodu bezrobocia 18,28%.

Pomoc społeczna stanowi znaczne obciążenie budżetów gminnych i budżetu powiatowego. Koszt pomocy w przeliczeniu na jednego mieszkańca powiatu stanowił 171 zł. W tabeli nr 20 umieszczono dane dotyczące wydatków na pomoc społeczną w przeliczeniu na 1 mieszkańca oraz wskaźnik ilości bezrobotnych do ogółu mieszkańców.

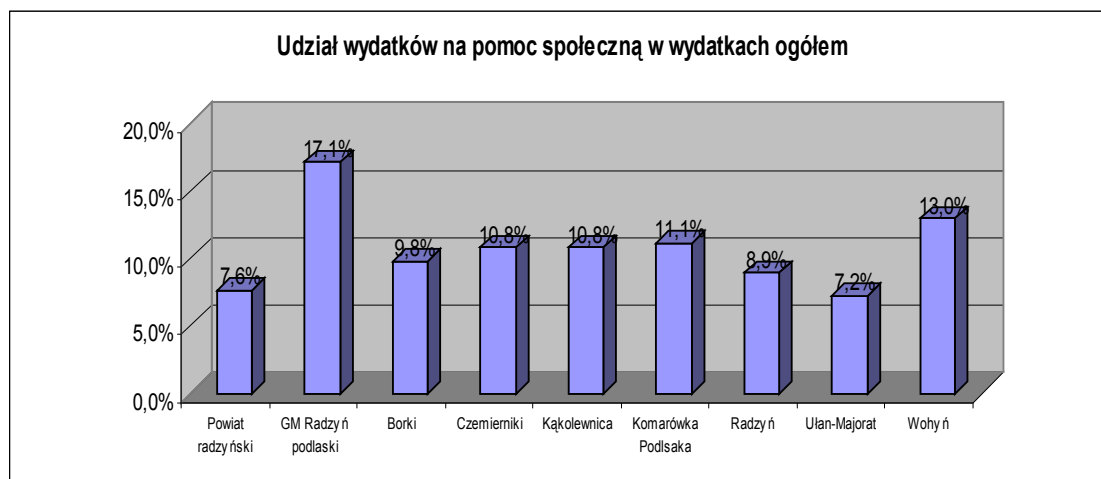
Tabela nr 20.

Gmina	Wydatki na pomoc społeczną	Liczba mieszkańców	Wydatki na pomoc na jednego mieszkańca	Liczba bezrobotnych	Bezrobotni do ogółu mieszkańców
Radzyń Podlaski	3 085 000	16 798	184	1 613	9,60%
Borki	846 500	6 276	135	692	11,03%
Czemierniki	562 400	4 822	117	390	8,09%
Kąkolewnica	1 059 800	8 880	119	652	7,34%
Komarówka Podlaska	606 000	5 029	121	249	4,95%
Radzyń	868 200	8 120	107	691	8,51%
Ulan-Majorat	495 400	6 315	78	402	6,37%
Wołyń	1 060 200	7 359	144	625	8,49%
Starostwo Powiatowe	2 307 900	63 599	36	5 314	8,36%
Powiat radzyński	10 891 400	63 599	171	5 314	8,36%

Jak wynika z zestawienia, wydatki z budżetów gminnych na pomoc społeczną na jednego mieszkańca są największe w gminie miejskiej Radzyń Podlaski i gminie wiejskiej Wołyń. Jednocześnie warto zauważyć, że wskaźnik liczby bezrobotnych w stosunku do ogółu mieszkańców nie jest co prawda największy, ale mimo wszystko stosunkowo duży. Oznacza to, że świadczenia na rzecz bezrobotnych są istotną częścią wydatków na pomoc społeczną.

Rysunek nr 8 przedstawia udział wydatków na pomoc społeczną w wydatkach ogółem budżetu powiatu i gmin należących do niego.

Rysunek nr 8.

Z zestawienia wynika, że największą część budżetu przeznaczają na pomoc społeczną gmina miejska Radzyń Podlaski i gmina wiejska Wołyń. W gminach tych, jak zauważono, jest też największe obciążenie kosztami pomocy w przeliczeniu na jednego mieszkańca.

Mieszkalnictwo

Jak wynika z danych statystycznych, sytuacja mieszkaniowa w powiecie radzyńskim nieznacznie odbiega od sytuacji w województwie lubelskim. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w powiecie wynosi 70,0 m², w województwie natomiast 63,0 m². Powierzchnia użytkowa na 1 osobę wynosi w powiecie 20,2 m², w województwie zaś 19,7m². Przeciętna liczba osób w mieszkaniu w powiecie wynosi 3,47, w województwie 3,20.

Zasoby mieszkaniowe w powiecie radzyńskim w 2001 roku wynosiły 1823 mieszkania i w porównaniu z 2000 rokiem liczba ta wzrosła jedynie o 39 mieszkań, natomiast w porównaniu z 1999 rokiem o 107.

W tabeli nr 21 zawarto dane dotyczące zasobów mieszkaniowych w poszczególnych gminach należących do powiatu radzyńskiego, z wyszczególnieniem mieszkań stanowiących własność gmin (stan w dniu 31.12.2001 r.).

Tabela nr 21.

Wyszczególnienie	Zasoby mieszkaniowe ogółem					Zasoby mieszkaniowe stanowiące własność gmin			
	Mieszkania		Izby	Pow. użytkowa mieszkań w m ²	Ludność w mieszkaniach	Mieszkania		Izby	Pow. użytkowa mieszkań w m ²
	Liczba	%				Liczba	%		
Powiat radzyński	18 235	100,0	65 310	1 276 545	63 243	542	100,0	1 577	23 215
Gmina miejska Radzyń Podlaski	5 091	27,9	19 312	322 599	16 630	397	73,2	1 157	15 747
Gminy wiejskie:									
Borki	1 654	9,1	5 394	123 297	6 276	9	1,7	27	524
Czemierniki	1 514	8,3	4 854	105 732	4 774	26	4,8	73	1 271
Kąkolewnica Wschodnia	2 231	12,2	8 242	167 472	8 880	26	4,8	83	1 507
Komarówka Podlaska	1 582	8,7	5 725	114 213	5 004	19	3,5	53	909
Radzyń Podlaski	2 131	11,7	7 547	154 792	8 079	5	1,0	15	314
Ulan-Majorat	1 633	9,0	5 892	125 316	6 315	29	5,3	94	1 383
Wołyń	2 399	13,1	8 344	163 124	7 285	31	5,7	75	1 560

Jak wynika z powyższych danych najwięcej mieszkań skupionych jest w Radzynie Podlaskim. Mieszkania stanowiące własność gmin wynoszą jedynie 3% ogółu zasobów mieszkaniowych. Pozostałe mieszkania należą do spółdzielni mieszkaniowych oraz do prywatnych właścicieli. W ostatnich latach coraz więcej lokatorów zasobów komunalnych nie płaci regularnie czynszu. Jest to spowodowane ubożeniem społeczności lokalnej. Lokatorzy mieszkań komunalnych ponoszą tylko część kosztów związanych z eksploatacją zasiedlanych mieszkań, związane to jest podobnie jak w kraju, ze stosowaniem czynszu regulowanego. Zgodnie z polityką mieszkaniową państwa w roku 2005 będzie obowiązywał czynsz wolny, który spowoduje, iż koszty eksploatacji budynków będą musiały być pokryte wpływami z czynszów.

Bezpieczeństwo publiczne

W powiecie radzyńskim w Policji zatrudnionych jest 127 osób, w tym 107 policjantów i pracowników cywilnych. Policjanci Komendy Powiatowej Policji w Radzynie Podlaskim i jednostek podległych obsługują obszar 965 km² zamieszkały przez blisko 64 tys. osób.

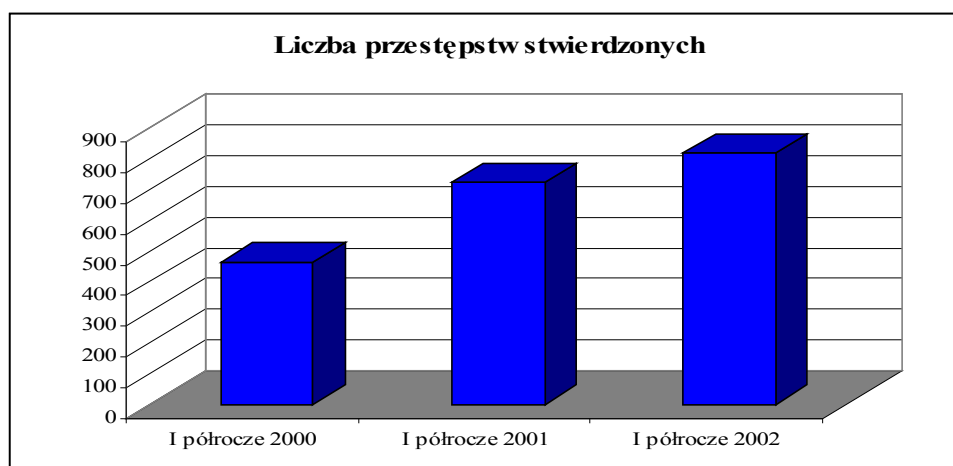
W jednostce tej funkcjonują dwa rewiry dzielnicowych, które obsługują:

- I Rewir Dzielnicowych - miasto i gminę Radzyń Podlaski,
- II Rewir Dzielnicowych - gminy Borki, Czermiarniki, Kąkolewnica, Komarówka Podlaska, Ulan Majorat, Wołyn, gdzie posiada Punkty Przyjęć Interesantów.

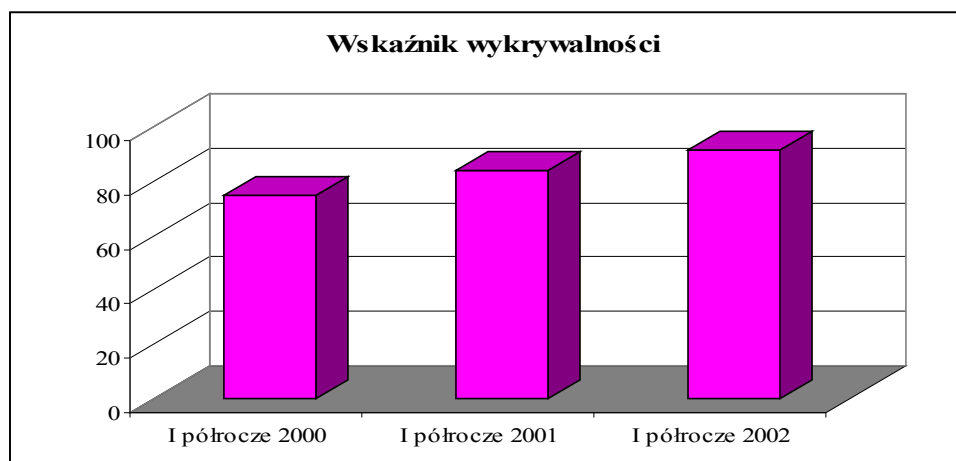
W Komendzie Powiatowej Policji w Radzynie Podlaskim zagadnieniami patologii społecznej zajmuje się zespół ds. nieletnich i patologii w Sekcji Prewencji.

Rysunki nr 9 i 10 przedstawiają liczbę przestępstw stwierdzonych oraz wskaźnik wykrywalności w powiecie radzyńskim.

Rysunek nr 9.

Rysunek nr 10.

Jak wynika z rysunków, co prawda wskaźnik wykrywalności systematycznie rośnie, jednak liczba przestępstw na terenie powiatu również rośnie.

Ochrona przeciwpożarowa

Na terenie powiatu radzyńskiego w zakresie ochrony przeciwpożarowej prowadzi działalność Komenda Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej oraz jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej.

Priorytetowe miejsce w funkcjonowaniu Komendy stanowi działalność interwencyjna. W 2002 roku jednostki ochrony przeciwpożarowej uczestniczyły w 546 akcjach ratowniczych, z czego 188 to akcje gaszenia pożarów, 338 to miejscowe zagrożenia oraz 20 alarmów fałszywych. Porównując statystykę akcji w roku 2002 do roku poprzedniego, nastąpił wzrost ogólnej liczby zdarzeń o 27%, w tym wzrost pożarów o 17%, miejscowych zagrożeń (akcji w zakresie ratownictwa technicznego) o 34% oraz alarmów fałszywych o 25%. Jednostki OSP likwidowały samodzielnie około 10% zdarzeń, natomiast w 30% działały razem z PSP.

Tabela nr 22.

Rok	Pożary	Miejscowe zagrożenia	Alarmy fałszywe	Razem
2000	528	365	19	912
2001	489	423	14	926
2002	574	446	14	1034

2.4. Sfera gospodarcza

Podmioty gospodarcze

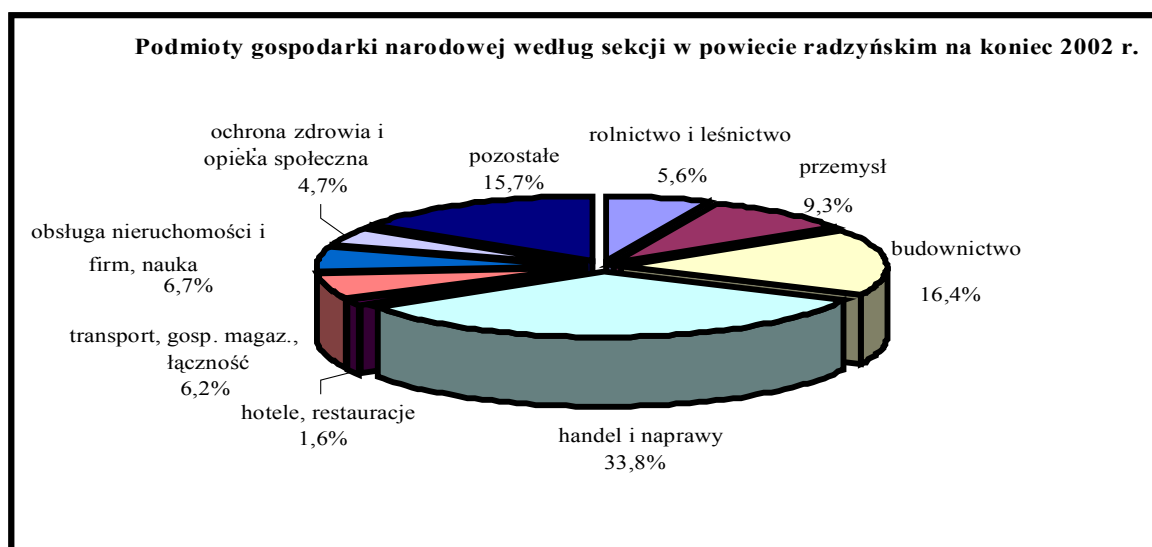
Na koniec 2002 r. na terenie powiatu radzyńskiego działało 3 424 podmioty gospodarki narodowej tj. 2,3% podmiotów województwa lubelskiego. Najwięcej jednostek tj. 88 % prowadziło działalność w formie zakładów osób fizycznych i spółek cywilnych. Status spółek prawa handlowego posiadało zaledwie 1,6 % podmiotów. Są zaledwie 2 przedsiębiorstwa państwowe.

Spośród wszystkich podmiotów aż 95,4% należy do sektora prywatnego i 4,6% do publicznego. W porównaniu do stanu na koniec 2000 r. liczba podmiotów gospodarki narodowej wzrosła o 330, natomiast w stosunku do 2001 r. o 111.

W powiecie radzyńskim w 2002 r. na 1000 ludności przypadają 55,1 podmiotów gospodarki narodowej przy średniej w województwie lubelskim wynoszącej 68,0.

Na rysunku nr 16 przedstawiono strukturę podmiotów gospodarczych według wybranych sekcji na koniec 2002 r., łącznie z zakładami osób fizycznych.

Rysunek nr 16.

Największy udział w ogólnej liczbie podmiotów mają firmy handlowe. Jest to sytuacja niezbyt korzystna, ponieważ podmioty te charakteryzują się znaczną niestabilnością gospodarczą, zarówno jeżeli chodzi o odporność na drobne nawet zmiany koniunktury gospodarczej, jak również w zakresie stabilności rynku pracy (duża fluktuacja zatrudnienia). Pomimo tego, w całym kraju ten rodzaj działalności rozwija się najdynamiczniej, ponieważ nie wymaga on z reguły dużych nakładów. Poniżej przedstawiono dane dotyczące podmiotów gospodarki narodowej według sekcji w powiecie radzyńskim na tle województwa i kraju.

Tabela nr 23.

	Rolnictwo, łowiectwo i rybolwst.	Przemysł	Budownictwo	Handel i naprawy	Hotele i restauracje	Transport gospo. magaz., łączność	Obsługa nieruchomości, firm, nauka	Ochrona zdrowia i opieka społ.	Pozostałe
	w %								
Polska	2,7	11,0	10,3	33,7	3,1	7,7	14,8	4,3	12,4
Woj. Lubelskie	3,7	9,1	9,6	36,5	2,6	7,7	11,7	4,9	14,3
Powiat radzyński	5,6	9,3	16,4	33,8	1,6	6,2	6,7	4,7	15,7

W powiecie radzyńskim odsetek podmiotów należących do sektora rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo jest zdecydowanie większy niż średnio w województwie i kraju. Co prawda, obserwuje się niewielkie różnice w procentowym udziale pozostałych sekcji ale często są one niewielkie.

Z uwagi na rolniczy charakter powiatu, występuje w Radzynie Podlaskim nieliczny przemysł, głównie przetwórczy. Największym zakładem jest Spółdzielca Mleczarnia "Spomlek", zatrudniająca ok. 600 pracowników. Inne znaczące przedsiębiorstwa to:

- Zakład Pracy Chronionej "Simena", produkujący podzespoły dla przemysłu samochodowego,
- Górnicza Fabryka Narzędzi, producent akcesoriów złącznych do nawierzchni kolejowych,

- Firma Cukierniczo - Ciastkarska "Lider S-K. G.",
- Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych,
- Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej,
- Bimiz Food, producent mrożonek z warzyw i owoców,
- "Elephantus", firma transportowa,
- "Wamex", producent stolarki okiennej,
- "Eurotex",
- "Bartek" z Ulan Majoratu, firma stolarska,
- "Zemat" Masarnia w Wohyniu.

Zaplecze biznesu

Na terenie powiatu prowadzą działalność następujące banki:

- Gmina Radzyń Podlaski
 1. Bank Gospodarki Żywnościowej SA. Oddział
Ul. Chomiczewskiego 5, Radzyń Podlaski
 2. Bank Pekao SA. I Oddział
Ul. Warszawska 11, Radzyń Podlaski
 3. Bank Spółdzielczy
Ul. Ostrowiecka 35, Radzyń Podlaski
 4. Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski SA. Oddział
Ul. Ostrowiecka 36, Radzyń Podlaski
Ekspozytura, Ul. Lubelska 1
- Gmina Borki
 1. Bank Spółdzielczy w Radzynie Podlaskim Oddział
Ul. Spółdzielcza 46, Borki
- Gmina Ulan Majorat
 1. Bank Spółdzielczy w Radzynie Podlaskim Oddział
Ulan Majorat 58, Ulan Majorat

- Gmina Komarówka Podlaska

1. Bank Spółdzielczy w Międzyrzecu Podlaskim Oddział
Ul. Ks. Rudnickiego 7, Komarówka Podlaska
2. Bank Spółdzielczy w Radzynie Podlaskim Oddział
Ul. Krótka 2, Komarówka Podlaska

- Gmina Wołyń

1. Bank Spółdzielczy w Radzynie Podlaskim, Oddział
Ul. Piłsudskiego 18, Wołyń

Elementem zaplecza lokalnego biznesu jest również Agencja Rozwoju Lokalnego w Radzynie Podlaskim - organizacja, której celem jest wspieranie rozwoju lokalnych podmiotów gospodarczych. Rozpoczęła działalność we wrześniu 2002 r. i jest ona wspólnym przedsięwzięciem Lubelskiej Fundacji Rozwoju i samorządu miejskiego w Radzynie Podlaskim. Główną ideą funkcjonowania ARL w Radzynie Podlaskim jest umożliwienie korzystania z usług świadczonych przez Fundację w Lublinie: przedsiębiorcom, pracownikom, bezrobotnym, a także lokalnym organizacjom i instytucjom. Usługi te to w szczególności: działalność doradcza, szkoleniowa, tworzenie systemów informacyjnych, poręczenia kredytów, finansowanie działalności przedsiębiorstw w postaci wkładów kapitałowych oraz wdrażanie systemów jakości ISO 9001:2000. Ideą istnienia ARL w Radzynie, oprócz stworzenia kanału przepływu wyżej wymienionych usług jest również:

- wspieranie przedsiębiorczości i zatrudnienia,
- kreowanie rozwoju gospodarczego poprzez wdrażanie programów restrukturyzacji,
- poprawa dostępu do edukacji społeczności lokalnej,
- integracja społeczności lokalnej,
- pomoc w walce z bezrobociem,
- lepsze wykorzystanie możliwości zewnętrznych.

Powyższe cele Agencja realizuje szukając partnerów wśród przedstawicieli samorządu lokalnego miejskiego, powiatowego, gminnego, Powiatowego Urzędu Pracy, stowarzyszeń skupiających przedsiębiorców czy bezrobotnych oraz innych instytucji i organizacji pozarządowych. W ramach Klubu Pracy Agencja świadczy bezpłatne usługi informacyjno-doradcze oraz pośrednictwo pracy. Od listopada 2002 r. istnieje przy ARL Centrum Wspierania Przedsiębiorczości. Przedsiębiorcy oraz osoby bezrobotne, chcące założyć działalność gospodarczą, poszerzyć swoją wiedzę, mogą skorzystać z bezpłatnych usług

podstawowych z zakresu rozpoczynania i prowadzenia działalności gospodarczej, podatków, podstaw księgowości, marketingu, a także pozyskiwania dodatkowych źródeł finansowania. Agencja organizuje również szkolenia z następujących dziedzin: komputerowe, biznesowe, marketingowe, językowe, zawodowe, dokształcające, bhp. Część szkoleń jest bezpłatna.

Rolnictwo

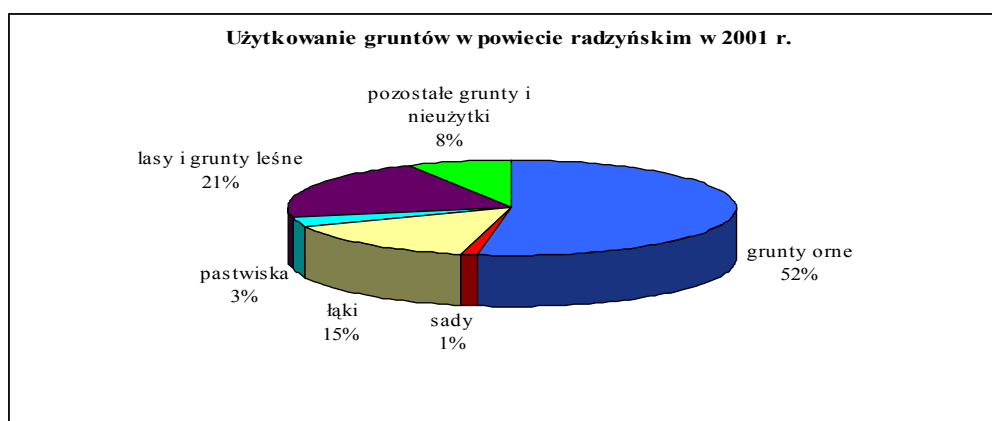
Powiat ma charakter wybitnie rolniczy. Użytki rolne stanowią 71,8% ogólnej powierzchni powiatu, w tym grunty orne 52,6%. Występują tu ubogie gleby porośnięte lasami (20,7% powierzchni użytków rolnych) oraz liczne łąki i pastwiska (18,3% użytków rolnych).

Użytkowanie gruntów w poszczególnych gminach powiatu prezentuje tabela nr 24 i w formie graficznej rysunek nr 21 (stan na koniec czerwca 2001 r.).

Tabela nr 24.

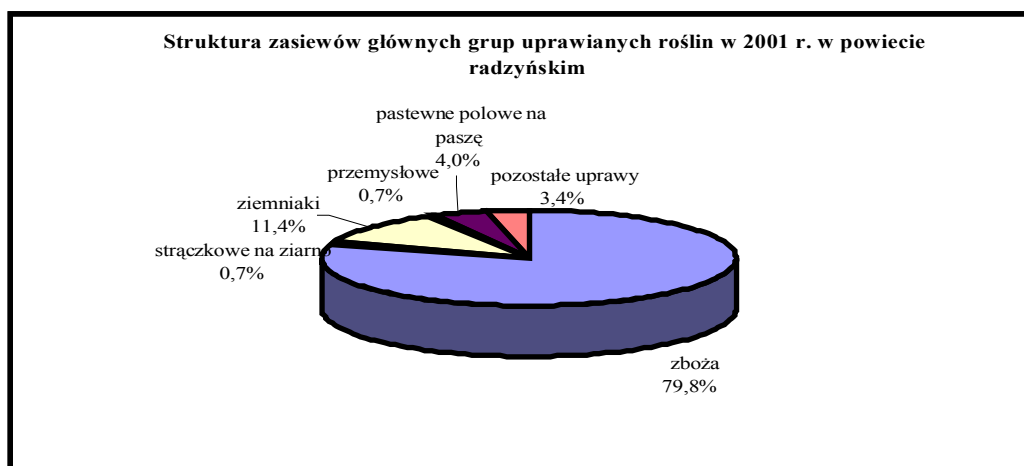
Gmina	Powierzchnia ogólna w ha	Użytki rolne					Lasy i grunty leśne	Pozostałe grunty i nieużytki
		Razem	Grunty orne	Sady	Łąki	Pastwiska		
Powiat radzyński	96 521	69 296	50 745	830	14 525	3 169	19 942	7 310
Udział %	100,00	71,8	52,6	0,9	15,0	3,3	20,6	7,6
Gmina miejska Radzyń Podlaski	1 929	1 160	850	32	211	67	90	679
Gminy wiejskie:								
Borki	11 138	8 781	6 866	160	1 486	269	1 614	788
Czemierniki	10 771	7 387	5 072	44	1 952	319	2 555	829
Kąkolewnica	14 771	10 341	7 460	38	2 548	295	3 647	783
Komarówka P.	13 756	9 735	6 861	139	2 189	546	2 920	1 101
Radzyń Podlaski	15 517	10 007	7 368	219	1 798	622	4 496	1 014
Ulan Majorat	10 777	8 936	7 038	57	1 529	312	1 057	784
Wołyn	17 817	12 922	9 230	141	2 812	739	3 563	1 332

Rysunek nr 21

W powiecie przeciętnie gospodarstwo rolne posiada powierzchnię 6,9 ha. Dla porównania przeciętne gospodarstwo województwa lubelskiego ma 6,1 ha (Polska – 7,00 ha). Na rysunku nr 22 przedstawiono strukturę zasiewów głównych grup uprawianych roślin w 2001 r.

Rysunek nr 22.

Na terenie powiatu radzyńskiego uprawia się głównie zboża, w tym przede wszystkim żyto, owies, pszenicę i mieszanki zbożowe oraz ziemniaki. Pozostałe uprawy stanowią jedynie znikomą część ogółu zasiewów.

Udział zasiewów powiatu radzyńskiego w wojewódzkiej powierzchni zasiewów oraz w produkcji ziemiopłodów przedstawia tabela nr 25.

Tabela nr 25.

Główne grupy uprawianych roślin	Udział w wojewódzkiej powierzchni zasiewów	Udział w wojewódzkiej produkcji ziemiopłodów
zboża	4,5%	4,5%
strączkowe na ziarno	2,0%	1,8%
ziemniaki	4,4%	5,1%
przemysłowe	0,5%	0,6%
pastewne polowe na paszę	3,4%	2,4%
pozostałe	3,6%	2,0%

Ogólną sytuację w rolnictwie należy uznać za trudną, co nie wynika jednak ze specyfiki lokalnej lecz z ogólnej sytuacji rynkowej kraju i recesji w rolnictwie. Główne problemy w rolnictwie wiążą się z wydajnością systemu skupowego.

Inwestycje

Do najważniejszych inwestycji realizowanych na terenie powiatu radzyńskiego przez Starostwo Powiatowe należą:

- modernizacja drogi (inwestycja współfinansowana ze środków pomocowych SAPARD);
- rozbudowa Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych w Radzynie Podlaskim.

Wolne tereny pod inwestycje

Tabela nr 26 przedstawia zasoby terenów inwestycyjnych powiatu radzyńskiego².

Tabela nr 26.

Lokalizacja	Powierzchnia	Uzbrojenie/ dostępność komunikacyjna	Własność	Przeznaczenie według planu	Zabudowa
Borki	0,4 ha	Woda, energia, kanalizacja, telefon, droga powiatowa	Parafia Borki	Usługi	Niezabudowana
Borki	0,5 ha	Woda, energia, telefon, droga gminna	AWRSP	Usługi	Budynek młyna i byłej mieszalni pasz
Borki	1,2 ha	Woda, energia, telefon, droga powiatowa	Gminna	Usługi z zakresu rekreacji	Niezabudowana
Borki	1,5 ha	Woda, telefon, energia, droga powiatowa	SKR Borki	Usługi	Magazynowa - budynki warsztatowo- magazynowe
Borki	2,0 ha	Woda, telefon, energia	Grunty prywatne	Usługi	Niezabudowana
Tchórzew gm. Borki	1,0 ha	Woda, energia, telefon, droga powiatowa	SKR Borki	Usługi	Magazynowa - wiata na sprzęt
Wola Osowińska gm. Borki	0,8 ha	Woda, telefon, energia, droga gminna	Gminna	Usługi	Magazynowa - 2 wiaty na sprzęt
Krasew gm. Borki	0,7 ha	Woda, energia, telefon, droga powiatowa	SKR Borki	Usługi	Magazynowa - wiata na sprzęt
Czemierniki	0,31 ha	Istnieje możliwość podłączenia urządzeń tech.	Gminna	Tereny składów i magazynów	1 magazyn (kubatura 2445 m ³)
Czemierniki	3,17 ha	Woda, energia, telefon	Gminna Spółdzielnia "Sch" Czemierniki	Tereny składów i magazynów	3 magazyny (kubatura 9704 m ³)
Brzeziny	4,5 ha	Woda, energia, telefon, droga powiatowa	Prywatny	181 UR Zakład Przetwórstwa Mięsnego (obecnie hodowla trzody)	Budynki inwentarskie i magazynowe
Brzeziny	1,5 ha	Woda, energia, telefon, droga powiatowa	Prywatny	183 NO Oczyszczalnia ścieków dla zakładu mięsnego	Brak zabudowy
Lokalizacja	Powierzchnia	Uzbrojenie/ dostępność komunikacyjna	Własność	Przeznaczenie według planu	Zabudowa

²Dotyczy dwóch gmin , pozostałe nie udostępniły w/w danych.

Brzeziny	1,8 ha	Woda, energia, telefon, droga powiatowa	Prywatny	182 RPZ hodowla drobiu (kury)	Budynki inwentarskie i magazynowe na pasze
Brzozowy Kąt	0,80 ha	Woda, energia, telefon, droga powiatowa	Spółdzielnia "ROL-KĄT"	59 RPU handel i usługi dla rolnictwa - stacja CPN	Przemysłowo-usługowa
Derewiczna	3,0 ha	Woda, energia, telefon, droga powiatowa	Prywatny	185 RPZ hodowla i ubój drobiu, chłodnictwo	Inwentarsko-przemysłowa

2.5. Infrastruktura lokalna

Wodociągi, kanalizacja, oczyszczalnie ścieków

Długość sieci wodociągowej w powiecie radzyńskim w 2002 roku wynosiła 613,5 km natomiast liczba połączeń do budynków mieszkalnych (łącznie z budynkami zbiorowego zamieszkania) – 8 418. W gospodarstwach domowych w 2002 r. zużyto 1 311,9 dm³ wody z wodociągów, co w przeliczeniu na jednego mieszkańca wynosi 21,1 m³/rok i pozycjonuje powiat na 14. lokacie w województwie. Pokrycie siecią wodociągową gmin w powiecie radzyńskim przedstawia tabela nr 27.

Tabela nr 27.

Obszar	Wodociągi- długość czynnej sieci rozdzielczej (w km)	Udział sieci wodociągowej (w %)	Zużycie wody na mieszkańca (w m ³)
Miasto i Gmina Radzyń Podlaski	36,3	5,9	25,2
Gmina Borki	82,0	13,4	11,9
Gmina Czemierniki	97,5	15,9	29,5
Gmina Kąkolewnica Wschodnia	40,1	6,5	9,4
Gmina Komarówka Podlaska	32,2	5,2	17,0
Gmina Radzyń Podlaski	132,7	21,6	20,4
Gmina Ułan-Majorat	77,3	12,6	19,2
Gmina Wołyń	115,4	18,8	33,0
Powiat radzyński	613,5	100,0	21,1

Można zauważyć, że istnieją znaczne rozbieżności w pokryciu gmin siecią wodociągową. Planuje się zmianę tej sytuacji na terenie powiatu.

Interesująca jest analiza średniego zużycia wody na mieszkańca w 2002 roku w gminach znajdujących się na terenie powiatu. Największe zużycie wody zanotowano w gminie Wołyń, a najmniejsze w gminie Kąkolewnica Wschodnia. Potwierdza to częściowo znaczne różnice w pokryciu terenu powiatu siecią wodociągową. Należy jednak pamiętać, że na wielkość tej statystyki ma znaczny wpływ lokalizacja podmiotów gospodarczych i charakter ich produkcji.

Długość sieci kanalizacyjnej w powiecie wynosi 62,3 km. Liczba podłączeń prowadzonych do budynków mieszkalnych (łącznie z budynkami zbiorowego zamieszkania) wynosi 1 308. Łącznie do sieci kanalizacyjnej odprowadzanych jest 1 004 dm³/rok ścieków.

Na terenie powiatu działa 5 biologicznych oczyszczalni ścieków oraz 2 z podwyższonym usuwaniem biogenów. Oczyszczalnie biologiczne są zlokalizowane w Radzynie Podlaskim, w gminie Borki, w gminie Czemierniki oraz w Wohyniu. Oczyszczalnie z podwyższonym usuwaniem biogenów znajdują się w Radzynie Podlaskim i Komarówce Podlaskiej. W 2001 roku 96,8% ścieków komunalnych i przemysłowych wymagało oczyszczania. Klasyfikowało to powiat na 14 pozycji w województwie.

Łączność

Mieszkańcy powiatu radzyńskiego korzystają z telefonii przewodowej Telekomunikacji Polskiej. Z uwagi na typowo rolniczy charakter powiatu, niewątpliwie dostępność telefonii jest tu mniejsza niż w ośrodkach miejskich. Teren powiatu jest także objęty zasięgiem sieci komórkowych: ERA GSM, PLUS GSM oraz IDEA.

Na terenie powiatu są podejmowane inicjatywy zmierzające do zwiększenia ilości abonentów telefonicznych oraz poprawy jakości korzystania z sieci komórkowych. W gminie Wołyń obecnie są rozpatrywane podania na budowę stacji bazowej telefonii cyfrowej sieci ERA oraz sieci PLUS GSM.

Energetyka

Według danych Urzędu Statystycznego w 2002 roku 10,1 tys. gospodarstw domowych w powiecie radzyńskim było odbiorcami energii elektrycznej. Zużycie energii w MW-h wynosiło 21,9 tys., w przeliczeniu na 1 mieszkańca 351,8 KW-h a 2147,1 KW-h na 1 odbiorcę.

Zużycie energii elektrycznej na 1 mieszkańca w województwie lubelskim wynosiło 601,6 KW-h, a na 1 odbiorcę - 1 725,7 KW-h, zaś w Polsce 683 KW-h na 1 mieszkańca i 1846 KW-h na 1 odbiorcę.

Gazownictwo

Według danych Urzędu Statystycznego na koniec 2002 r. liczba odbiorców gazu ziemnego wynosi 1057, długość sieci w powiecie 96 km, a liczba połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych (łącznie z budynkami zbiorowego zamieszkania) wynosi 1 656. Zużycie gazu w 2002 roku kształtowało się na poziomie 1 034,3 dam³, co daje zużycie na 1 odbiorcę na poziomie 978,5 m³. W porównaniu ze średnią województwa lubelskiego (662,0 m³) powiat radzyński zajmuje 1 pozycję pod względem zużycia gazu przez gospodarstwa domowe.

Ciepłownictwo

W Radzynie Podlaskim znajduje się Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej podległe burmistrzowi miasta, które korzysta z węgla i zaopatruje około 50% miasta oraz dwie kotłownie opalane olejem opałowym i węglem. W gospodarstwach domowych korzysta się z gazu z butli gazowych, z węgla i z oleju.

Komunikacja

Drogi

Wprowadzona z dniem 1 stycznia 1999 r. reforma administracyjna kraju spowodowała również reformę drogownictwa. Aktualnie drogi dzielą się na krajowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne. Na terenie powiatu radzyńskiego drogi krajowe administrowane są przez Generalną Dyрекcję Dróg Publicznych - Oddział Wschodni w Lublinie, wojewódzkie - przez Zarząd Dróg Wojewódzkich w Lublinie, powiatowe - przez Zarząd Dróg Powiatowych w Radzynie Podlaskim i gminne - przez wójtów.

Na terenie powiatu znajdują się dwie drogi krajowe o długości 75,4 km: Nr 19 Białystok – Lublin oraz Nr 63 Siedlce – Sławatycze oraz dwie drogi wojewódzkie o długości 24,5 km: Nr 813 Międzyrzec Podlaski – Parczew – Ostrów Lubelski - Łęczna oraz Nr 814 Radzyn Podlaski – Suchowola – Żminne.

Według informatora samorządu powiatowego I kadencji powiat od 1998 roku zarządza 468,958 km dróg zakwalifikowanych jako powiatowe, z czego:

- 62,553 km dróg zakwalifikowanych jako główne,
- 97,254 km dróg zakwalifikowanych jako zbiorcze,
- 309,151 km dróg zakwalifikowanych jako lokalne.

Drogi powiatowe o długości 468,959 km dzielą się na:

- drogi twarde o długości 408,6 km,
- w tym wszystkie drogi na terenie Miasta Radzyna Podlaskiego 14,6 km,
- drogi ulepszone o długości 16,1 km,
- drogi gruntowe o długości 42,4 km,
- 2 drogi kolejowe o długości około 1,9 km.

Na drogach powiatowych zlokalizowanych jest 37 obiektów mostowych oraz 310 przepustów.

Podstawowe informacje dotyczące dróg gminnych znajdujących się na terenie powiatu prezentuje tabela nr 28.

Tabela nr 28.

Lokalizacja	Długość dróg gminnych ogółem (km)	w tym	
		utwardzone	nietwardzone
Miasto i Gmina Radzyń Podlaski	37,6	18,400	19,200
Gmina Borki	48,3	6,4	41,9
Gmina Czemierniki	125	6	119
Gmina Kąkolewnica Wschodnia	141	49	92
Gmina Komarówka Podlaska	64	14,150	49,850
Gmina Radzyń Podlaski	137	38	99
Gmina Ulan Majorat	200	26	174
Gmina Wołyń	162	7	155
RAZEM	914,9	164,95	749,95

Jak wynika z zestawienia zaledwie 18% dróg gminnych posiada nawierzchnię utwardzoną czyli asfaltową lub ustabilizowaną za pomocą żwiru, płyt itp. Przeważającą część dróg stanowią drogi nietwardzone, które wymagają budowy.

Stan techniczny dróg wymaga ciągłych nakładów finansowych. Według ocen specjalistycznych, zaledwie 34% dróg spełnia kryteria drogi powiatowej, a 70% jest w złym stanie technicznym. Według Zarządu Dróg Powiatowych w Radzynie Podlaskim, około 90 % dróg powiatowych wymaga modernizacji, polegającej na wymianie istniejących nawierzchni, nadaniu im m.in. odpowiednich profili podłużnych i poprzecznych itp. Stan ten jest spowodowany, zdaniem Zarządu Dróg Powiatowych, zaniedbaniami z lat poprzednich. W roku 2003 została zakończona modernizacja 4,2 km drogi powiatowej Radzyń Podlaski–Brzostowiec. Wśród pilnych zadań pozostaje nadal budowa mostu w Lichtach oraz remonty mostów w mieście Radzynie Podlaskim i Niewęgłoszu.

Kolej

Na terenie powiatu nie znajdują się aktywne linie kolejowe do przewozu osób. Transport nieosobowy jest sporadyczny. Wobec niewielkiego wykorzystania kolei Starostwo Powiatowe odmówiło przejścia pod swój zarząd linii kolejowych. W związku z tym podjęto decyzje o ich likwidacji.

2.6. Sfera ekologiczna

Stan środowiska naturalnego w powiecie można uznać za dobry, aczkolwiek są pewne zastrzeżenia w poszczególnych komponentach środowiska oraz w niektórych punktach powiatu.

Emisja zanieczyszczeń do wód

Decydujący wpływ na jakość wód powierzchniowych i podziemnych mają zanieczyszczenia pochodzące ze źródeł punktowych, do których należą:

- ⇒ źródła komunalne,
- ⇒ źródła przemysłowe (zakłady przemysłowe odprowadzające ścieki do wód za pomocą własnych systemów kanalizacyjnych).

Wzrost budownictwa bez kanalizacji i systemów oczyszczania ścieków oraz nielegalne wysypiska i nieszczelność zbiorników gromadzących odpady, prowadzą do pogarszania się jakości wód podziemnych. Przypowierzchniowy poziom wód podskórnych jest najbardziej narażony na przenikanie szkodliwych substancji. Zanieczyszczenie wód podskórnych i podziemnych pogarsza jakość wody, która czerpana jest ze studni kopanych do celów konsumpcyjnych. Wody podziemne występujące na większej głębokości są lepszej jakości.

Poważnym źródłem zanieczyszczeń wnoszonym do rzek są ścieki deszczowe, zawierające przede wszystkim znaczne ilości zawieszin. Ścieki te są kierowane do rzek w sposób zorganizowany siecią kanalizacyjną, bez urządzeń oczyszczających.

Celem poprawy stanu czystości jakości wód powierzchniowych prowadzone są prace modernizacyjne pod kątem redukcji związków biogenych dla kilku największych oczyszczalni w województwie lubelskim, w tym dla oczyszczalni w Radzynie Podlaskim. Dla pełnej ochrony jakości wód powierzchniowych i podziemnych w powiecie radzyńskim konieczna jest kontynuacja realizacji kanalizacji sanitarnej, podniesienie efektów oczyszczania ścieków z małych zakładów o kampanijnym charakterze produkcji, a także podjęcie działań w zakresie oczyszczania ścieków deszczowych spływających z terenów zanieczyszczonych. Ochrona wód powierzchniowych wymaga wprowadzenia nowych zasad w gospodarce rolnej oraz utworzenia ekologicznych pasów ochronnych wzdłuż koryt i jezior.

Emisja zanieczyszczeń do atmosfery

Na stan powietrza atmosferycznego, szczególnie w zakresie podstawowych zanieczyszczeń, istotny wpływ ma tzw. niska emisja oraz emisja dwutlenku azotu ze źródeł mobilnych.

Do podstawowych substancji emitowanych przez pojazdy zalicza się tlenek węgla, ołów, tlenki azotu, węglowodory aromatyczne i dwutlenek siarki. Substancje są emitowane z niewielkich wysokości na powierzchnię ulic. Ten niski pułap rozprzestrzeniania substancji toksycznych powoduje bezpośrednie zagrożenie dla mieszkańców terenów przydrożnych. Duże skupiska roślinności w sąsiedztwie ulic powodują spadek stężenia zanieczyszczeń w odległości 100 do 150 m od jezdni o około 85%. Na stan zanieczyszczenia powietrza na terenie powiatu ma wpływ wielkość emisji z palenisk domowych i lokalnych, niedużych kotłowni komunalnych, kotłowni sektora energetyczno-przemysłowego. Rozkład przestrzenny emisji zanieczyszczeń na terenie powiatu jest nierównomierny. W strukturze emisji zanieczyszczeń do powietrza w powiecie radzyńskim zdecydowanie przeważa emisja gazu (w 2001 r. 40 101 ton/rok), zwłaszcza dwutlenku węgla (w 2001 r. 39 616 ton/rok) nad emisją pyłu (159 ton/rok). Wielkość podstawowych zanieczyszczeń powietrza wykazuje wyraźną zmienność sezonową. W okresie zimowym znacznie rosną stężenia dwutlenku siarki, związków azotu i pyłu zawieszzonego. Związane jest to ze zwiększoną emisją z procesów spalania paliw w sezonie grzewczym, będące głównym źródłem tych zanieczyszczeń.

Na terenie powiatu radzyńskiego nie ma zakładów, które zaliczane są przez WIOŚ w Lublinie do największych źródeł zanieczyszczeń powietrza.

Gospodarka odpadami

Szacunkowa ilość odpadów komunalnych tj. powstających w gospodarstwach domowych oraz obiektach użyteczności publicznej i podobnych do komunalnych wytwarzanych przez podmioty gospodarcze w powiecie wynosi około 47 tys. m³ rocznie.

Odpady z gmin wchodzących w skład powiatu radzyńskiego składowane są na 4 składowiskach komunalnych. W tabeli nr 29 zestawiono wykaz wysypisk odpadów komunalnych, podając ich lokalizację, z wyszczególnieniem ilości odpadów przyjętych w ciągu 2001 r., stanem nagromadzenia odpadów w dniu 31 grudnia 2001 r., pojemnością, powierzchnią wysypiska oraz stopniem jego wypełnienia.

Tabela nr 29.

Gmina	Miejscowość	Przychód w 2001 r. [m ³]	Nagromadzenie [m ³]	Pojemność docelowa [m ³]	Powierzchnia [ha]	Stopień wypełnienia [%]
Radzyń Podlaski - P.U.K.	Adamki	43 880	1 004 880	300 000	5,12	95
U.G. w Ulan Majoracie	Rozwadów	450	4 770	15 500	0,4	30
Wołyń - Z.U.K. "PRYZMAT"	Wołyń	450	14 150	15 000	2,59	25
U.G. w Komarówce Podlaskiej	Derewiczna	2 000	10 000	20 000	1	50

Źródło: WIOŚ Lublin

Jak wynika z powyższego zestawienia wysypisko odpadów w Adamkach jest na dzień dzisiejszy wypełnione prawie całkowicie. Fakt ten oraz systematyczny wzrost ilości odpadów, w szczególności komunalnych na terenie powiatu powoduje konieczność podjęcia działań na rzecz budowy nowego składowiska. Dostosowania do wymogów prawnych wymaga też sprawa odbioru odpadów z miejsc ich powstawania i cały proces unieszkodliwiania.

Składowanie odpadów powinno być ostatnim z możliwych rozwiązań, podejmowanych jedynie w przypadku braku możliwości wtórnego ich wykorzystania. W praktyce jednak udział odpadów odzyskiwanych, poddawanych kompostowaniu, bądź spalanych na terenie powiatu radzyńskiego, podobnie jak w większości innych powiatów, jest niewystarczający.

Emisja hałasu do środowiska

Hałasem przyjęto nazywać każdy dźwięk, który w danych warunkach jest określany jako szkodliwy, uciążliwy lub przeszkadzający niezależnie od jego parametrów fizycznych (dźwięk o częstotliwości od 16 Hz do 16 000 Hz - art. 3 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska). Tak więc stopień uciążliwości hałasu zależy nie tylko od jakości dźwięku, ale również od nastawienia odbiorcy. Do źródeł emitujących hałas na terenie powiatu radzyńskiego można zaliczyć: transport drogowy, kolejowy oraz nieliczne zakłady przemysłowe.

Poziomy hałasów przemysłowych kształtują się w sposób indywidualny dla każdego obiektu i zależą od zbioru maszyn i urządzeń hałasotwórczych, izolacyjności obudowy hal przemysłowych oraz prowadzonego procesu technologicznego. Hałasy przemysłowe przenikają do środowiska zewnętrznego z hal przemysłowych niedostatecznie izolowanych oraz od środków produkcji usytuowanych w terenie bez obudów izolacyjnych, ze zrzutów mediów energetycznych jak i od środków transportu. Według badań WIOŚ w Lublinie najbardziej uciążliwymi źródłami hałasu przemysłowego na terenie województwa były: urządzenia chłodnicze, sprężarkownie, maszyny i urządzenia stolarskie, traki, instalacje wentylacji ogólnej i odpylającej, urządzenia do obróbki kamienia, wyrzutnie pary, urządzenia nagłaśniające. Oddziaływanie hałasu przemysłowego ma charakter lokalny.

Hałas komunikacyjny, drogowy jest również źródłem zakłóceń klimatu akustycznego środowiska w powiecie radzyńskim. Badania hałasu komunikacyjnego prowadzone przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska prowadzone na terenie mniejszych miast województwa lubelskiego, wykazały występowanie wysokich poziomów hałasu. Dotyczy to głównie ulic wchodzących w skład głównych ciągów komunikacyjnych oraz będących trasami wylotowymi.

Podsumowując należy stwierdzić, iż według badań WIOŚ w Lublinie wartość progowa poziomu hałasu dla terenów zabudowy mieszkaniowej - 75 dB w porze dziennej, nie została przekroczona. Nie wykryto również terenów jednoznacznie podlegających zaliczeniu do kategorii terenów zagrożonych hałasem. Ponadnormatywną emisję hałasu stwierdzono przy drogach krajowych.

2.7. Finanse powiatu

W tabeli nr 30 zestawiono budżety powiatu radzyńskiego za ostatnie trzy lata, zaznaczając plan pierwotny i wykonanie oraz plan na rok 2003.

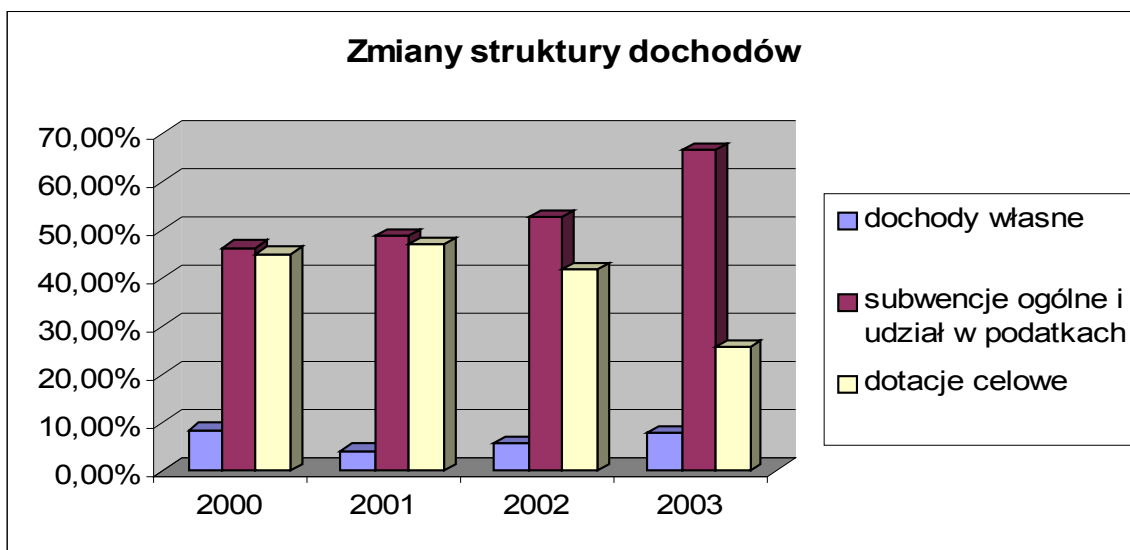
Tabela 30.

Lata	2000		2001		2002		2003
	<i>plan</i>	<i>wykonanie</i>	<i>plan</i>	<i>wykonanie</i>	<i>plan</i>	<i>wykonanie</i>	<i>plan</i>

DOCHODY	27 078 780	26 678 424	29 161 771	29 031 739	26 073 417	26 092 416	21 978 402
Dochody własne	2 248 115	2 290 885	1 244 000	1 236 790	1 349 057	1 477 903	1 723 141
Subwencje ogólne	12 379 315	12 347 966	14 173 287	14 150 722	13 744 165	13 728 146	14 608 494
Dotacje celowe	12 451 350	12 039 573	13 744 484	13 644 227	10 980 195	10 886 367	5 646 767
WYDATKI	27 215 830	26 128 946	30 905 266	30 183 457	26 802 244	26 648 565	23 185 089
Rolnictwo	282 900	282 894	0	0	0	0	353 640
Leśnictwo	86 000	86 000	300 500	288 000	339 190	338 550	97 170
Budownictwo	168 000	143 000	0	0	0	0	0
Transport	2 424 000	2 094 000	2 831 378	2 831 378	2 339 324	2 335 492	3 934 369
Gospodarka mieszkaniowa	302 160	163 569	295 361	273 663	144 702	138 110	134 000
Działalność usługowa	24 650	24 640	275 000	275 000	179 000	179 000	192 700
Administracja	3 900 422	3 826 308	3 187 420	3 059 579	3 117 977	3 079 737	3 137 657
Bezpieczeństwo publiczne	5 927 352	5 918 352	6 658 430	6 628 430	6 533 800	6 533 798	1 660 000
Obsługa długu	850	850	42 600	12 252	100 000	96 575	215 000
Różne rozliczenia	27 365	0	3 054	0	23 431	0	200 000
Oświata i wychowanie	9 027 588	8 888 859	8 898 477	8 659 719	7 981 837	7 959 249	8 455 505
Ochrona zdrowia	3 491 422	3 216 201	3 451 642	3 442 454	669 000	658 091	621 000
Opieka społeczna	1 443 121	1 403 210	2 319 306	2 307 935	2 251 981	2 221 870	1 809 600
Edukacyjna opieka wych.	0		2 441 098	2 219 625	3 004 002	2 998 993	2 264 448
Kultura i ochrona dziedzictwa	70 000	55 579	79 000	68 957	78 000	71 722	70 000
Kultura fizyczna i sport	40 000	25 484	45 000	39 465	40 000	37 378	40 000

W celu zobrazowania struktury budżetu dokonano analizy pionowej, która pokazuje procentowy udział poszczególnych składników w całości dochodów i wydatków. Wynik analizy struktury dochodów prezentuje rysunek nr 23.

Rysunek nr 23.

Struktura pionowa dochodów budżetowych wykazała maksymalny udział dochodów własnych (8,59%) w pierwszym roku analizy. Było to spowodowane znacznymi wpływami ze sprzedaży wyrobów i składników majątkowych, stanowiącymi około 64% dochodów własnych powiatu. W następnym roku zanotowano systematyczny wzrost udziału dochodów własnych budżetu, ale od znacznie niższego poziomu. Nie zmienia to jednak faktu, że wciąż dochody własne to znacznie mniej niż 10% budżetu powiatu.

Analiza wykazała także rosnący udział subwencji w dochodach budżetowych przy spadającym udziale dotacji celowych na zadania własne i zlecone. Sposób wykorzystania tych środków jest szczegółowo regulowany określonymi ustawami. Dlatego ich przeważający udział w budżecie jest bardzo niekorzystny ze względu na ograniczoną możliwość podejmowania decyzji o działaniach inwestycyjnych.

Tabela nr 31 przedstawia procentowy udział poszczególnych składników w dochodach i wydatkach budżetu.

Tabela nr 31.

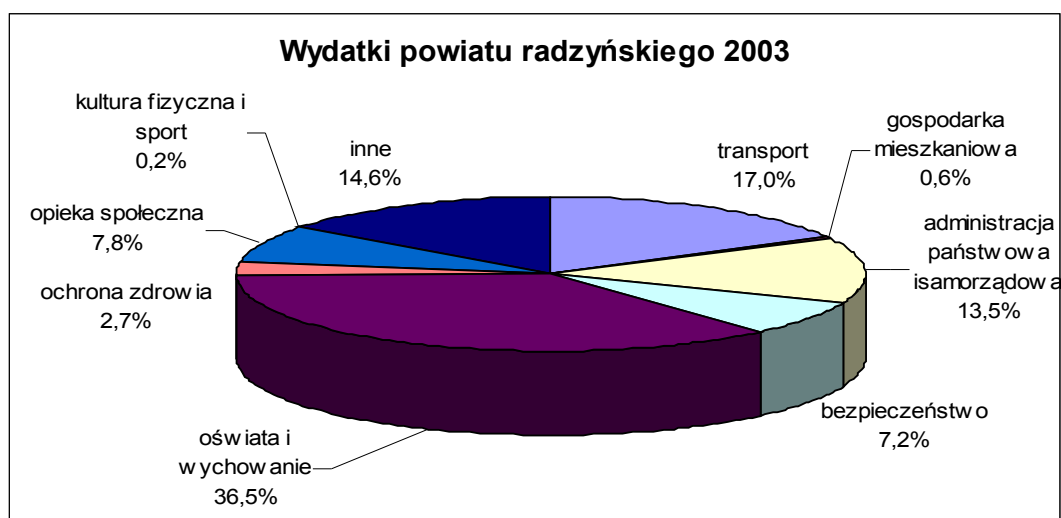
Lata	2000		2001		2002		2003
	plan	wykonanie	plan	wykonanie	plan	wykonanie	plan
DOCHODY	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Dochody własne	8,30%	8,59%	4,27%	4,26%	5,17%	5,66%	7,84%
Subwencje ogólne	45,72%	46,28%	48,60%	48,74%	52,71%	52,61%	66,47%
Dotacje celowe	45,98%	45,13%	47,13%	47,00%	42,11%	41,72%	25,69%
WYDATKI	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Rolnictwo	1,04%	1,08%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	1,53%
Leśnictwo	0,32%	0,33%	0,97%	0,95%	1,27%	1,27%	0,42%
Budownictwo	0,62%	0,55%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Transport	8,91%	8,01%	9,16%	9,38%	8,73%	8,76%	16,97%
Gospodarka mieszkaniowa	1,11%	0,63%	0,96%	0,91%	0,54%	0,52%	0,58%
Działalność usługowa	0,09%	0,09%	0,89%	0,91%	0,67%	0,67%	0,83%
Administracja	14,33%	14,64%	10,31%	10,14%	11,63%	11,56%	13,53%
Bezpieczeństwo publiczne	21,78%	22,65%	21,54%	21,96%	24,38%	24,52%	7,16%
Obsługa długu	0,00%	0,00%	0,14%	0,04%	0,37%	0,36%	0,93%
Różne rozliczenia	0,10%	0,00%	0,01%	0,00%	0,09%	0,00%	0,86%
Oświata i wychowanie	33,17%	34,02%	28,79%	28,69%	29,78%	29,87%	36,47%
Ochrona zdrowia	12,83%	12,31%	11,17%	11,41%	2,50%	2,47%	2,68%
Opieka społeczna	5,30%	5,37%	7,50%	7,65%	8,40%	8,34%	7,81%
Edukacyjna opieka wychowawcza	0,00%	0,00%	7,90%	7,35%	11,21%	11,25%	9,77%
Kultura i ochrona dziedzictwa	0,26%	0,21%	0,26%	0,23%	0,29%	0,27%	0,30%
Kultura fizyczna i sport	0,15%	0,10%	0,15%	0,13%	0,15%	0,14%	0,17%

Analiza pionowa dochodów budżetowych wykazała znaczny i rosnący udział wydatków na transport, oświatę i wychowanie. Jest to związane z zakresem zobowiązań powiatu realizowanych zgodnie z przeznaczeniem subwencji ogólnej budżetu państwa.

Analiza zmiany struktury wydatków w czasie wskazuje także, że udział wydatków w budżecie na transport, oświatę i wychowanie, ochronę zdrowia, opiekę społeczną i edukacyjną opiekę wychowawczą oraz administrację uległ dużym zmianom na przestrzeni ostatnich lat. Wydatki na ochronę zdrowia spadły znacząco o 9,63% a wydatki na transport i edukacyjną opiekę wychowawczą wzrosły o 9,77%. W przypadku wydatków na oświatę i wychowanie, opiekę społeczną i administrację – ich udział w budżecie podlegał znacznym fluktuacjom o odpowiednio 7,78%, 2,97% i 4,50%, tak by ostatecznie wzrosnąć. Pozostałe grupy wydatków miały niewielkie procentowo wahania w czasie przeprowadzonej analizy.

Struktura wydatków planowanych na rok 2003 nie odbiega znacząco od struktury wydatków realizowanych w poprzednich latach.

Rysunek nr 24.

Największy udział mają wydatki na oświatę i wychowanie, które stanowią 36,65% budżetu. W dalszej kolejności są stosunkowo duże wydatki na transport 17,0% oraz na administrację państwową i samorządową 13,5%. Znaczny udział wydatków na opiekę społeczną 7,8% jest uwarunkowany przez obowiązek utrzymywania przez powiat placówek wychowawczych i opiekuńczych. Porównywalnie znaczący udział wydatków na bezpieczeństwo (7,2%) jest związany z obowiązkiem utrzymywania policji i państwowej straży pożarnej. Niewielkie wydatki na gospodarkę mieszkaniową i brak wydatków na budownictwo są zjawiskiem niekorzystnym ze względu na ich inwestycyjny charakter. W planach na rok bieżący pozycją, która straciła największy udział w budżecie jest bezpieczeństwo.

Podsumowując, około 40% budżetu jest konsekwentnie przeznaczana na oświatę i wychowanie oraz opiekę społeczną. Pozostaje 60%, które można wykorzystać na pozostałe dziedziny.

Inwestycje, dług i wydatki publiczne

W ocenie finansów samorządu powiatu ważne są dochody oraz sposób ich wydatkowania w porównaniu z innymi powiatami w kraju. Podstawowym wskaźnikiem kondycji finansowej powiatu są dochody budżetowe przeliczone na 1 mieszkańca. Porównanie powiatu z innymi powiatami województwa lubelskiego o zbliżonej wielkości i zaludnieniu zostało przedstawione w tabeli nr 32.

Tabela nr 32.

Powiat	Liczba mieszkańców	Budżet (w tys.)	Dochód na mieszkańca
Radzyński	63,6	29 031,7	456,0
Hrubieszowski	73,6	38 135,6	516,9
Chełmski	75,5	29 342,5	388,0
Krasnostawski	80,1	50 255,3	625,4
Lubartowski	92,7	44 522,6	481,0

Powiaty zostały uszeregowane według liczby mieszkańców. Jak można zauważyć wśród powiatów wybranych do analizy powiat radzyński osiąga stosunkowo większy dochód na mieszkańca. Na tle kraju, powiat radzyński zajmuje pozycję poniżej średniej (516 zł) co jednoznacznie plasuje go w grupie powiatów niezamożnych.

Wskaźnik określający udział wydatków administracyjnych w wydatkach ogółem informuje jaką część pieniędzy powiat wydaje na swoje utrzymanie. W powiecie radzyńskim wynosi on 12,8% a z uwzględnieniem wydatków na urzędy wojewódzkie i komisje poborowe razem wydano 13,53% budżetu. Umieszcza to powiat w grupie mniej oszczędnych powiatów. Pewnym uzasadnieniem dla wielkości wydatków administracyjnych mogłyby być wydatki inwestycyjne. Jednak w tym przypadku planowana na rok 2003 kwota wydatków inwestycyjnych nie wpłynie znacząco na pozycję powiatu w klasyfikacji.

Najważniejszym długookresowym celem działania samorządu jest poprawienie jakości życia mieszkańców. Służyć mają temu inwestycje samorządowe. Wielkość wydatków inwestycyjnych zależy w dużym stopniu od wielkości dochodów oraz od stopnia oszczędności samorządu w wykonywaniu wydatków bieżących, a zwłaszcza wydatków administracyjnych. Z tego powodu wskaźniki inwestycyjne są powiązane ze wskaźnikami dochodowymi i wskaźnikami oszczędnościowymi.

Analiza wydatków powiatu wskazuje na istotną rolę zadań inwestycyjnych w budżecie. W tabeli nr 33 przedstawiono wydatki inwestycyjne w poszczególnych latach analizy oraz ich udział w całości wydatków budżetowych, jak również poziom deficytu budżetowego oraz jego udział w dochodach ogółem. W roku bieżącym są uwzględnione inwestycje zaplanowane.

Tabela nr 33.

Rok	Inwestycje*	Udział w wydatkach ogółem	Wydatki inwestycyjne na 1 mieszkańca**	Deficyt/ Nadwyżka	Udział w dochodach ogółem	% inwestycji finansowanych deficytem
2000	760 435	2,91%	11,93	549 478	2,06%	72,26%
2001	3 445 534	11,42%	54,18	-1 151 718	-3,97%	-33,43%
2002	2 058 959	7,73%	32,51	-556 149	-2,13%	-27,01%
2003	2 432 150	10,49%	38,54	-1 206 687*	-5,49%	-49,61%

* planowany w uchwale budżetowej

**dla lat 2002-2003 przyjęto szacunkowa liczbę ludności zgodnie z prognozami demograficznych Głównego Urzędu Statystycznego.

Wydatki inwestycyjne w powiecie są na wysokim poziomie. Jest to związane z realizacją planu wydatków inwestycyjnych na lata 2002-2004. Świadczy to o dążeniu samorządu powiatu do stworzenia lepszej infrastruktury i lepszych warunków życia dla mieszkańców. Prognoza wydatków inwestycyjnych na rok 2004 wykazuje przeznaczenie 1 mln zł na zakończenie inwestycji drogowych objętych tym planem.

Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem pokazuje jaką część wydatków budżetowych samorząd kieruje na inwestycje. Wskaźnik na poziomie 10,49% umieszcza powiat w grupie jednostek o wysokim udziale inwestycji w wydatkach budżetowych.

Związek pomiędzy dochodami, wydatkami bieżącymi oraz inwestycyjnymi powiatu można także opisać za pomocą wskaźnika wolnych środków w budżecie. Wskaźnik ten określa, jaka część dochodów zostanie w budżecie po zapewnieniu środków na wydatki bieżące. W powiecie radzyńskim wynosi on 5,57% co oznacza, że powiat ma mniej niż przeciętne możliwości finansowania inwestycji za pomocą dochodów budżetu. Przy 10,49% udziale inwestycji w wydatkach ogółem oczywisty staje się fakt, że około połowa inwestycji jest finansowana deficytem budżetowym.

Warto zauważyć, że inwestycje w poprzednich latach analizy były również w znacznym stopniu finansowane deficytem budżetowym. Ta tendencja utrzyma się także w roku 2003. Finansowanie inwestycji deficytem jest w pewnym stopniu uzasadnione sytuacją budżetową, gdzie duży udział mają subwencje i dotacje wymuszające określone wydatkowanie środków. Powiat stara się prowadzić działalność inwestycyjną na wysokim poziomie, dlatego też planuje deficyt budżetowy. Zgodnie z programem inwestycyjnym w latach 2003 - 2004 około 61 % kosztów będzie pochodziło z ze środków własnych i z kredytów. Tylko pozostałe 39% pokryją dotacje, w tym dotacje z programu SAPARD. Taka politykę budżetową można uznać za dość ryzykowną, ze względu na duże znaczenie wydatków bieżących w budżecie.

Wskaźnik inwestycji na 1 mieszkańca wskazuje na możliwości rozwoju powiatu. Kwota 38,5 zł na osobę plasuje powiat w grupie średnich inwestorów, powyżej średniej krajowej.

Podsumowanie

Reasumując, analiza powiatu radzyńskiego prowadzi do sformułowania kilku podstawowych dla dalszych prac nad Strategią Rozwoju wniosków:

- Uwarunkowane ustawowo małe dochody powiatu niekorzystnie wpływają na możliwości wydatkowania środków.
- Przy niskich dochodach własnych na uwagę zasługuje stały, znaczący udział wydatków inwestycyjnych w budżecie.
- Korzystny jest udział w wydatkach inwestycyjnych wydatków na budowę dróg wg planu programowego. Świadczy to o przemyślanych decyzjach władz powiatu zmierzających do poprawy struktury komunikacyjnej, a w konsekwencji do rozwoju regionalnego.

3. PODOKRESY PROGRAMOWANIA 2004-2006 I NASTĘPNE LATA

Ze względu na możliwości finansowe powiatu, ale również na swój bardziej krótkotrwały lub ciągły charakter, projekty zostały podzielone na dwie grupy. Te, o realizacji zaplanowanej na lata 2004-2006, oraz te, których wykonanie ma nastąpić w latach 2005-2007.

Grupa realizowana w latach 2004-2006, to głównie projekty o działaniu natychmiastowym, o szybko widocznych skutkach, również te wymagające podjęcia niewielkiej liczby decyzji i działań. Należą do nich projekty dotyczące promowania alternatywnej produkcji rolnej, tworzenia grup producentów rolnych oraz modernizacji bazy dydaktycznej Zespołu Szkół Rolniczych w Woli Osowińskiej.

Projekty zaplanowane na lata 2005-2007, to projekty wymagające większego zaangażowania kapitałowego (projekt dotyczący budowy powiatowego kompleksu sportowo-rekreacyjnego) lub też podejmowania okresowych działań o charakterze ciągłym po zakończeniu realizacji projektu (projekt dotyczący powstawania świetlic środowiskowych).

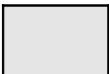
3.1. Harmonogram prac

Przewidywany harmonogram prac wynika z przyjętego scenariusza dalszych działań oraz z ram czasowych określonych przy podziale projektów na dwie grupy.

Szczegółowe daty kluczowe i harmonogramy działań dla realizacji każdego z zadań przedstawione są w odpowiednich fiszkach projektowych w rozdziale 3.4.5.

Projekty przewidziane do realizacji w latach 2004-2010	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Wspieranie środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym poprzez tworzenie świetlic środowiskowych							
Promocja alternatywnej produkcji rolnej ze szczególnym uwzględnieniem kukurydzy							
Tworzenie grup producentów rolnych							
Budowa powiatowego kompleksu rekreacyjno-sportowego							
Modernizacja bazy dydaktycznej Zespołu Szkół Rolniczych w Woli Osowińskiej							

 - realizacja zadań objętych projektem

 - działania ciągłe (po zakończeniu realizacji projektu)

3.2. Identyfikacja podstawowych problemów rozwoju

3.2.1. Uwarunkowania szczególne

Na podstawie „**Diagnozy i projekcji sytuacji społeczno-ekonomicznej powiatu**”, można wyodrębnić trzynaście podstawowych problemów, których rozwiązanie powinno stać się celem dla powiatu na najbliższe lata.

Uwagi, zawarte w opisach problemów, nie stanowią podsumowania przeprowadzonej diagnozy, gdyż nie zawierają elementów uznanych za pozytywne. Autorzy rozmyślnie wskazali jedynie te elementy, które ocenia się negatywnie. Można, zatem przyjąć, iż sfery życia powiatu niewskazane w niniejszym rozdziale nie powinny stanowić istotnej bariery rozwojowej.

Poniżej zebrano główne problemy rozwojowe powiatu radzyńskiego. Skoncentrowano się na sferach, które są charakterystyczne i wyróżniają powiat radzyński na tle regionu lub oceniane szczególnie negatywnie.

1. W najbliższym trzydziestoleciu przewidywany jest systematyczny spadek liczby mieszkańców powiatu. Będzie on szedł w parze z dość niekorzystną zmianą struktury wiekowej ludności. Nastąpi pewien wzrost udziału osób w wieku produkcyjnym, przy dość znacznym spadku udziału osób w wieku przedprodukcyjnym i wzroście udziału osób w wieku poprodukcyjnym.
2. Bardzo znaczne zmiany nastąpią w grupach wiekowych objętych kolejnymi szczeblami edukacji. We wszystkich szkołach zmniejszy się drastycznie liczba uczniów. Proces ten dotknie zarówno szkoły będące w gestii władz gminnych, jak i powiatowych.
3. Co prawda poziom bezrobocia w powiecie jest nieco mniejszy niż w województwie i kraju, jednak zaledwie 8% ogółu bezrobotnych posiada prawo do zasiłku.
4. Kwalifikacje bezrobotnych z terenu powiatu pozostawiają bardzo wiele do życzenia. Więcej niż średnio w województwie i kraju jest wśród nich osób z wykształceniem podstawowym. Należy zatem spodziewać się poważnych problemów z aktywizacją zawodową znacznej grupy bezrobotnych.
5. Analizując strukturę zawodową grupy osób bezrobotnych stwierdzono, iż w kilku przypadkach, zawody najczęściej powtarzające się wśród bezrobotnych są jednocześnie kształcone w lokalnych szkołach średnich. Może to świadczyć o niepełnym dostosowaniu systemu edukacyjnego do potrzeb rynku pracy.

6. Z badań ankietowych wynika, iż w powiecie mamy do czynienia raczej niekorzystnym klimatem społecznym. Mieszkańcy wyrażają swoje niezadowolenie z bardzo wielu sfer życia. Oprócz tak ogólnych, jak brak możliwości znalezienia pracy i perspektywy lokalnego rolnictwa, znajdują się sfery leżące w kompetencjach władz lokalnych. Do podstawowych źle ocenianych sfer życia mieszkańcy zaliczają: stan dróg, poziom pomocy społecznej oraz jakość życia kulturalnego.
7. Za podstawowe bariery rozwojowe mieszkańcy uznali brak inwestycji gospodarczych, dobrych władz oraz jasnego planu działania.
8. Liczba podmiotów gospodarczych systematycznie rośnie. Należy jednak pamiętać, iż w związku ze znacznym udziałem podmiotów małych, w tym w większości handlowych, należy spodziewać się zatrzymania tego trendu (w wyniku nasycenia się lokalnego rynku firmami handlowymi).
9. Przedstawiciele lokalnego biznesu wyrażają umiarkowanie negatywne opinie na temat możliwości prowadzenia działalności gospodarczej w powiecie. Ich zdaniem główne mankamenty lokalne to: wysokość podatków lokalnych, zaplecze finansowe, stosunek władz do przedsiębiorców.
10. Ponad 47% przedsiębiorców nie zna działań władz powiatowych zmierzających do ułatwienia prowadzenia działalności gospodarczej w powiecie. Bez względu na obiektywny poziom tych działań, w momencie braku ich identyfikacji przez przedsiębiorców, należy uznać je za niewystarczające. Tylko w pewnym stopniu sytuację taką można tłumaczyć krótkim czasem istnienia powiatu (starostwa).
11. Powiat posiadając wybitnie rolniczy charakter, charakteryzuje się znacznym rozdrobnieniem gospodarstw rolnych.
12. Na terenie powiatu zauważa się pewne problemy infrastrukturalne. Występują poważne braki w kanalizacji sanitarnej (z wyjątkami) oraz istnieje potrzeba rozwiązania problemu składowania odpadów w gminie Radzyń Podlaski. Ponadto stan techniczny dróg w większości jest zły. Problemy te mają znaczny wpływ zarówno na sferę ekologiczną, jak i na możliwość pozyskiwania inwestycji zewnętrznych.
13. Budżet powiatu radzyńskiego charakteryzuje bardzo mały udział dochodów własnych. Wynika to jednak z ogólnego modelu finansowania powiatów. Na uwagę zasługuje jednak stały, znaczący udział wydatków inwestycyjnych w budżecie (plan na 2003 r. - 10,5%).

3.2.2. Analiza SWOT

CZYNNIKI WEWNĘTRZNE	CZYNNIKI ZEWNĘTRZNE
Silne strony	Szanse
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Duże zasoby taniej siły roboczej; ➤ Zaplecze surowcowe dla przemysłu rolno-spożywczego; ➤ Dość dobrze rozwinięta sieć dróg; ➤ Istniejący potencjał produkcyjny do zagospodarowania (wolne tereny i obiekty); ➤ Atrakcyjne przyrodniczo i kulturowo tereny powiatu i czyste środowisko, sprzyjające rozwojowi usług agroturystycznych i produkcji zdrowej żywności; ➤ Dobre zaplecze biznesu (banki, Agencja Rozwoju Lokalnego); 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Istniejąca przestrzeń rynkowa na powstawanie nowych podmiotów gospodarczych; ➤ Napływ kapitału w związku z akcesją do UE; ➤ Perspektywy szerszej współpracy z państwami Europy w wyniku przystąpienia do UE; ➤ Położenie geograficzne powiatu w niedalekiej odległości od wschodniej granicy Polski - przyszłej granicy Unii Europejskiej; ➤ Stworzenie sprzyjających warunków do rozwoju przedsiębiorczości, upowszechnianie nowoczesnych form wspomagania przedsiębiorczości (nowe instrumenty wsparcia rozwoju przedsiębiorczości, szkolenia, promocja firm, większy dostęp do informacji); ➤ Ożywienie działalności instytucji, organizacji i stowarzyszeń obsługujących przedsiębiorców; ➤ Integracja produkcji rolnej poprzez upowszechnienie grup producenckich; ➤ Stabilizacja przepisów celnych i warunków organizacyjnych na przejściach granicznych;

Słabe strony	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Wąski rynek pracy; ➤ Niski poziom rozwoju gospodarczego; ➤ Niski poziom wykształcenia bezrobotnych; ➤ W przeważającej liczbie przypadków zła struktura wielkości gospodarstw rolnych; ➤ Stosunkowo mała liczba mikrofirm; ➤ Brak infrastruktury i tradycji agroturystycznych; ➤ Brak jednoznacznej atrakcji turystycznej; ➤ Wysoki udział terenów o słabych glebach; ➤ Niski procent skanalizowania powiatu; ➤ Słabo rozwinięty sektor usług rolniczych i okołorolniczych; 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Przejściowość związana z akcesją do UE; ➤ Niejasności związane z dostępnością środków pomocowych; ➤ Rosnące wymagania programów pomocowych wobec udziału własnego samorządów; ➤ Niestabilność wymiany handlowej ze Wschodem; ➤ Odpływ aktywnych, wykształconych mieszkańców powiatu do dużych aglomeracji miejskich; ➤ Pogarszająca się struktura demograficzna ludności powiatu; ➤ Pogarszanie się stanu infrastruktury drogowej; ➤ Utrzymywanie się spadku dochodów gmin ograniczającego możliwości inwestowania; ➤ Upadek dużych zakładów pracy pozbawiający zatrudnienia znacznej ilości mieszkańców powiatu;

3.2.3. Analiza Benchmarking'u (Kluczowe Czynniki Sukcesu)

Pozycjonowanie to metoda niezwykle popularna w rozwiniętych krajach zachodnich. Systematycznie również zdobywa także uznanie w Polsce. Analiza opiera się na dwóch podstawowych czynnościach: wyznaczaniu tzw. kluczowych czynników sukcesu oraz pozycjonowaniu tych czynników w stosunku do osiągnięć innych, konkurencyjnych powiatów. W efekcie powstaje wykres pozycjonowania pozwalający na określenie pozycji powiatu w odniesieniu do innych porównywalnych powiatów.

Z technicznego punktu widzenia, należy wyróżnić trzy etapy pozycjonowania:

- (1) Pierwszym etapem jest wyselekcjonowanie czynników, które sprawiają, iż jakiś powiat, w zakresie danego obszaru problemowego, odnosi sukces. Wybór jest dokonywany niezależnie przez wszystkich uczestników badania. Kilka czynników (w naszym przypadku maksymalnie 6), drogą consensusu, zostaje uznanych za Kluczowe Czynniki Sukcesu.
- (2) W drugim etapie wyznaczone Kluczowe Czynniki Sukcesu są hierarchizowane od najważniejszego do stosunkowo najmniej ważnego.
- (3) Ostatni etap analizy to określenie, jak silne są wyznaczone Kluczowe Czynniki Sukcesu (w badanym powiecie), w stosunku do najlepiej rozwiniętych, porównywalnych powiatów. Pozycjonowanie odbywa się za pomocą porównywania podstawowych charakterystyk.

W trakcie prac zespołu ekspertów wyznaczono *Kluczowe Czynniki Sukcesu dla powiatu radzyńskiego*. Uznano, iż kluczowe znaczenie mają (w kolejności hierarchicznej):

1. Cena gruntów inwestycyjnych i ich dostępność
2. Lokalizacja
3. Infrastruktura techniczna
4. Stopień wypromowania powiatu
5. Zaplecze dla przetwórstwa rolno-spożywczego
6. Sieć połączeń

W następnej kolejności dokonano krytycznej oceny pozycji powiatu radzyńskiego w zakresie wymienionych czynników w porównaniu do innego, podobnego powiatu (konkurencyjnego dla powiatu radzyńskiego).

Za czynnik mający kluczowe znaczenie dla powiatu radzyńskiego uznano cenę gruntów inwestycyjnych oraz ich dostępność. Chcąc przyciągnąć na swój teren inwestorów zewnętrznych, niezbędne jest dysponowanie pewnym zasobem uzbrojonych terenów, które posiadają uregulowaną sytuację prawną. Powiat radzyński dysponuje takimi terenami, których cena nabycia lub dzierżawy jest dodatkowo niższa, niż w innych powiatach bardziej

rozwiniętych zwłaszcza w centralnej Polsce. Jest to zdaniem ekspertów niewątpliwy atut powiatu radzyńskiego, który powinien zostać odpowiednio wykorzystany. Czynniki te oceniono na poziomie wyższym w stosunku do innych powiatów (ocena +1 1/2).

Jako drugi pod względem ważności czynnik uznano lokalizację. Ten czynnik oceniono negatywnie (-1/2), ponieważ powiat radzyński leży we wschodniej Polsce, w znacznej odległości od dużych aglomeracji miejskich, stanowiących potencjał rozwoju gospodarczego.

Kolejny czynnik sukcesu – infrastruktura lokalna – został oceniony przez zespół ekspertów na poziomie porównywalnym w stosunku do innych powiatów (ocena 0). Stopień zwodociągowania powiatu radzyńskiego jest duży. W chwili obecnej jednak większość powiatów może pochwalić się podobną sytuacją. Gorzej natomiast wygląda sytuacja w zakresie kanalizacji powiatu. Jest to jednak na razie powszechne zjawisko, ponieważ prawie wszędzie w pierwszej kolejności doprowadzano wodę do gospodarstw domowych, pozostawiając problem kanalizacji na drugim planie. Prace związane z kanalizacją poszczególnych gmin należących do powiatu radzyńskiego są prowadzone. Korzystnie wygląda sytuacja jeżeli chodzi o oczyszczalnie ścieków. Na terenie powiatu jest kilka wysypisk odpadów komunalnych. Sieć gazowa jest również dość dobrze rozwinięta, zużycie gazu na 1 mieszkańca jest dużo większe niż przeciętnie w województwie.

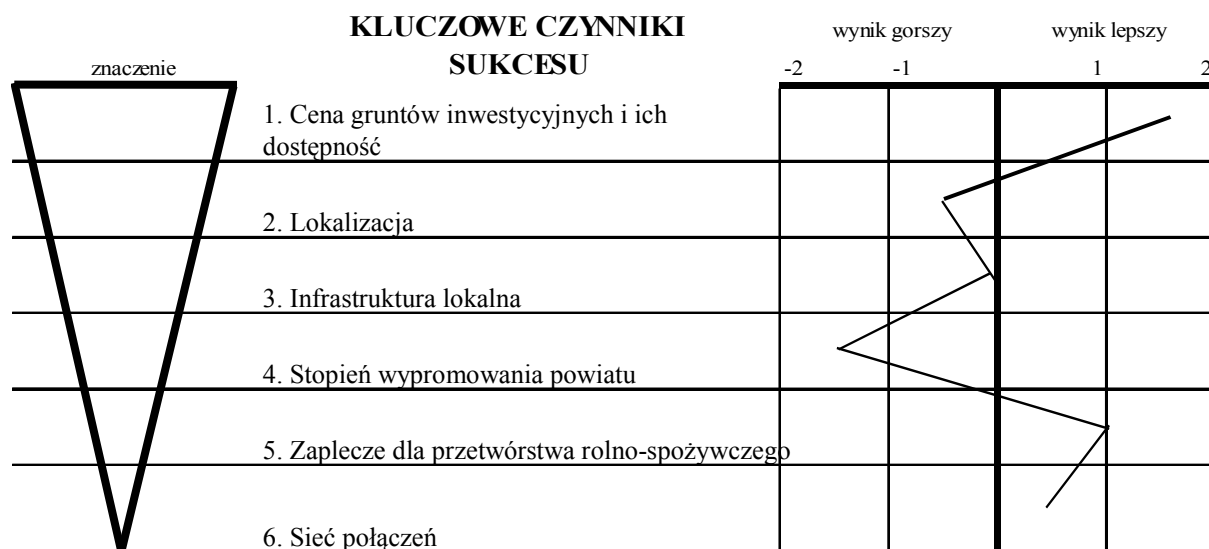
Stopień wypromowania powiatu radzyńskiego na zewnątrz jest czwartym czynnikiem sukcesu powiatu. Zespół ekspertów ocenił ten czynnik gorzej w porównaniu do innych powiatów (ocena -1 1/2). Powiat radzyński nie posiada materiałów promocyjnych ukierunkowanych na inwestorów zewnętrznych. Ponadto nie posiada również swojej strony w internecie, nie bierze również udziału w targach gospodarczych. Chcąc rozwijać się gospodarczo, powinien położyć większy nacisk na promocję, skoncentrować się na wypracowaniu zintegrowanej oferty inwestycyjnej, zawierającej informacje o terenach inwestycyjnych zlokalizowanych w poszczególnych gminach należących do powiatu radzyńskiego.

Z uwagi na rolniczy charakter, powiat radzyński posiada odpowiednie zaplecze dla rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego. Jest to niewątpliwie dodatkowy atut (poza dostępnymi tanimi terenami pod inwestycje) dla potencjalnego inwestora, który zamierza rozwijać tego typu działalność. Rozwiązałyby to również problem zbytu. Ten czynnik oceniono pozytywnie (ocena +1 1/2).

Sieć połączeń komunikacyjnych w powiecie radzyńskim jest dobrze rozwinięta. W Radzynie Podlaskim krzyżują się ważne szlaki komunikacyjne, m. in. z Białegostoku do Lublina, do przejścia granicznego z Białorusią w Sławatyczach i do Siedlec. Z uwagi na powyższe zalety, autorzy zdecydowali na wskazanie przewagi lokalizacyjnej powiatu (ocena +1/2)

W wyniku przeprowadzonej analizy otrzymano obraz pozycji powiatu radzyńskiego w zakresie kluczowych czynników sukcesu, prezentowany na rysunku 25.

Rysunek nr 25.

Jak wynika z rysunku benchmarkingu, sytuacja powiatu w zakresie dwóch czynników sukcesu jest gorsza niż konkurencyjnych powiatów. Odnośnie czterech pozostałych sytuacja jest lepsza lub taka sama jak gdzie indziej. Powyższe wyniki stanowią podstawowy punkt wyjścia do określenia ogólnych kierunków rozwoju powiatu.

3.3. Strategia działań w obliczu problemów zdefiniowanych w „Diagnozie i projekcji sytuacji społeczno-ekonomicznej powiatu”

Opracowana przez firmę Uniconsult we współpracy ze społecznością lokalną oraz władzami „Diagnoza i projekcja sytuacji społeczno – ekonomicznej powiatu” prezentuje obecne uwarunkowania tego terenu. Jest to dokument charakteryzujący najważniejsze dziedziny życia gospodarczego i społecznego. Dzięki niej możliwe jest wyselekcjonowanie najistotniejszych obszarów problemowych powiatu radzyńskiego. Są to przedstawione poniżej hasła, ujęte na liście, jako podstawowe problemy powiatu.

3.3.1. Podstawowe problemy powiatu

- bezrobocie
- zagrożenie demograficzne
- system edukacyjny niedostosowany do potrzeb rynku pracy
- negatywne nastroje społeczne
- ubogie zaplecze organizacyjno-finansowe wspierające przedsiębiorczość
- utrudnienia dla prowadzenia działalności gospodarczej
- brak inwestycji gospodarczych

- zagrożenie nasyceniem lokalnego rynku małymi firmami handlowymi
- znaczne rozdrobnienie gospodarstw rolnych
- stan dróg
- stan sieci kanalizacyjnej
- problem składowania odpadów
- poziom pomocy społecznej
- jakość życia kulturalnego

Lista problemów posłużyła następnie do opracowania kluczowych obszarów rozwoju, skonfrontowania ich z celami strategicznymi stojącymi przed powiatem, by w końcu stać się podstawą do opracowania projektów, które mają zostać zrealizowane na drodze do osiągnięcia celów strategicznych.

3.3.2. Cele rozwoju stojące przed powiatem

Analizując powyższe problemy przyjęto, iż program rozwoju powiatu radzyńskiego będzie w najbliższych latach koncentrował się na następujących kluczowych obszarach rozwoju:

- infrastruktura społeczna,
- lokalne małe i średnie przedsiębiorstwa,
- obszary wiejskie i lokalne rolnictwo.

Biorąc pod uwagę wnioski wypływające z opracowanej „Diagnozy i projekcji sytuacji społeczno – ekonomicznej powiatu”, sformułowano dla powiatu radzyńskiego trzy podstawowe cele strategiczne. Są one akceptowane przez władze lokalne, w związku z czym dalsze działania powinny się na nich koncentrować. Każdy z nich wpisuje się w dalekosiężną wizję rozwojową powiatu scharakteryzowaną przez misję powiatu radzyńskiego, przedstawioną w rozdziale 3.3.4.

Dla powiatu radzyńskiego zdefiniowano trzy cele strategiczne:

Cel 1.

Podnoszenie kwalifikacji zawodowych społeczności lokalnej

Cel 2.

Rozwój przedsiębiorczości i pozyskiwanie inwestycji

Cel 3.

Rozwój i restrukturyzacja obszarów wiejskich

3.3.3. Sposoby realizacji celów strategicznych

Bezpośrednim następstwem stworzenia listy celów strategicznych było sformułowanie sposobów ich realizacji, będących przełożeniem teorii na możliwości praktyczne. Sposoby realizacji celów strategicznych stanowią ich doprecyzowanie oraz mają naprowadzić podejmowane działania na właściwy tor. Cele strategiczne wraz z właściwymi sobie sposobami realizacji prezentują się następująco:

- Osiągnięcie **Celu 1 – Podnoszenie kwalifikacji zawodowych społeczności lokalnej** będzie możliwe dzięki:
 - dążeniu do podnoszenia poziomu wykształcenia młodzieży, w szczególności w kierunkach rolniczych i okołorolniczych,
 - dostosowaniu kierunków kształcenia młodzieży do potrzeb rynku pracy,
 - stworzeniu odpowiedniej infrastruktury edukacyjnej.

- Realizacja **Celu 2 – Rozwój przedsiębiorczości i pozyskiwanie inwestycji** będzie możliwa dzięki:
 - tworzeniu sprzyjającego klimatu wokół zagadnień związanych z rozwojem przedsiębiorczości,
 - stworzeniu warunków do przyjmowania inwestorów zewnętrznych,
 - wypromowaniu powiatu jako miejsca atrakcyjnego inwestycyjnie.

- Osiągnięcie **Celu 3 – Rozwój i restrukturyzacja obszarów wiejskich** będzie możliwe dzięki:
 - rozwojowi przetwórstwa i sektora usług związanego z rolnictwem,
 - rozwojowi funkcji agroturystycznej powiatu,
 - upowszechnianiu produkcji ekologicznej, zdrowej żywności.

3.3.4. Misja powiatu

Osią kierunków rozwoju powiatu radzyńskiego jest jego misja. Misja wyznacza, w sposób najbardziej ogólny, kierunek dalszych działań. Jej wykonanie prowadzić będzie do realizacji dalekosiężnej wizji powiatu.

Misja jest zwięzłym opisem docelowego, oczekiwanego stanu i zakresu funkcji spełnianych przez powiat wobec jego mieszkańców i otoczenia. Stan opisywany w misji ma charakter idealny, a jego osiągnięcie powinno być zasadniczym celem wszelkich działań podejmowanych przez społeczność powiatu i jego władze. Zgodnie z powyższym postulatem, wszystkie cele strategiczne odwołują się do zadeklarowanej misji.

**Misja powiatu radzyńskiego
zawiera trzy podstawowe elementy:**

- **Powiat radzyński** – miejsce zintegrowanych inicjatyw społecznych i gospodarczych, realizowanych wspólnie przez społeczność lokalną oraz samorząd gminny i powiatowy. Wspólnie określony i realizowany cel strategiczny jest możliwy do osiągnięcia dzięki skoordynowanym działaniom nastawionym na rozwój społeczności lokalnej jako ogółu oraz poszczególnych jednostek.
- **Powiat radzyński** – nowoczesne i ekonomicznie wydajne rolnictwo, którego kondycja jest wynikiem działań społeczności lokalnej nakierowanych na rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego, nowoczesnych form wymiany towarowej oraz rozbudowanego zaplecza usługowego. Społeczność lokalną **powiatu radzyńskiego**, cechuje otwartość, inicjatywność i systematycznie rosnący poziom wykształcenia, realizowany w oparciu o lokalny system edukacyjny. Rozwój społeczny jest możliwy dzięki tworzonemu odpowiednim warunkom gospodarczym oraz nowoczesnej infrastrukturze lokalnej.
- W **powiecie radzyńskim** szczególną uwagę przywiązuje się do ochrony środowiska naturalnego, dzięki czemu możliwa jest produkcja zdrowej żywności. Zrównoważony rozwój gospodarczy, realizowany z uwzględnieniem jego wpływu na lokalne środowisko, zapewni tworzenie nowych miejsc pracy dla mieszkańców obszarów wiejskich, poprzez stwarzanie optymalnych warunków dla rozwoju małych firm oraz nowych inwestycji zewnętrznych. Silna gospodarka lokalna oparta na zasobach lokalnych może się dynamicznie rozwijać dzięki właściwemu ich wykorzystaniu.

3.3.5. Fiszki projektowe

W poniższych pięciu fiszkach projektowych, każde z wymienionych zadań zostało opisane z uwzględnieniem następujących elementów:

- kryteriów kolejności realizacji,
- etapów działania wraz z przewidywanym czasem (harmonogramem) realizacji,
- oczekiwanych produktów, rezultatów i oddziaływania,
- zgodności z celami określonymi w dokumentach regionalnych i krajowych,
- beneficjentów końcowych wsparcia,
- odbiorców ostatecznych wsparcia,
- instytucji i podmiotów uczestniczących we wdrażaniu,
- przewidywanych nakładów do poniesienia,
- źródeł finansowania kosztów początkowych oraz rocznych.

Każde z zadań posiada również opis i uzasadnienie wyboru działania, oraz zestaw mierników osiągnięcia zakładanych celów.

Dla wszystkich zadań, podstawowymi kryteriami są:

- zależność od nich znacznej liczby dalszych działań, co plasuje je na pozycji najpilniejszych do wykonania,
- największa potrzeba lokalnej społeczności, stwierdzona na podstawie badań ankietowych oraz rozmów z radnymi i przedstawicielami gmin,
- względy budżetowe, stosunkowo niewielkie koszty niezbędne do poniesienia przy inicjacji działań, natomiast dalsze koszty rozłożone na kolejne lata.

1. Tytuł projektu:	
Wspieranie środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym poprzez tworzenie świetlic środowiskowych	
2.A. Data rozpoczęcia realizacji	Styczeń 2005 r.
2.B. Data zakończenia realizacji	Grudzień 2006 r.
2.C. Okres oddziaływania	Wieloletni
3. Tło realizacji projektu (uzasadnienie potrzeby realizacji):	
<p>Osoby wykluczone lub zagrożone wykluczeniem społecznym to takie, które ze względu na swoją sytuację życiową nie są w stanie, pomimo chęci, własnym staraniem zaspokoić podstawowych potrzeb życiowych. Należą do nich m.in. osoby bezdomne, uzależnione od alkoholu bądź narkotyków, upośledzone umysłowo lub fizycznie, długotrwale bezrobotne, opuszczające zakłady penitencjarne, uchodźcy. Należy zaznaczyć, że zła sytuacja finansowa nie zawsze jest równoznaczna z wykluczeniem społecznym, jednakże ubóstwo, wynikające w szczególności z bezrobocia, w połączeniu z takimi dysfunkcjami jak alkoholizm, narkomania, bezdomność, opuszczenie zakładu karnego, wydatnie zwiększa zagrożenie marginalizacją. Grupami zagrożonymi wykluczeniem społecznym, których sytuacja powinna być przedmiotem szczególnej troski, są dzieci i młodzież. Czynnikiem zwiększającym ryzyko wykluczenia może być w tym wypadku dysfunkcjonalne środowisko rodzinne lub brak rodziny. Dzieci i młodzież należące do grup wysokiego ryzyka często wypadają z systemu szkolnego oraz popadają w konflikt z prawem.</p> <p>Główną przyczyną wykluczenia społecznego jest bezrobocie, a w szczególności to trwające dłużej niż 12 miesięcy, co zmniejsza szansę na powtórne zatrudnienie. Bezrobocie wiąże się nie tylko z większym narażeniem na brak środków potrzebnych do zaspokojenia podstawowych potrzeb, ale również, niejednokrotnie, powoduje wyłączenie z życia lokalnej społeczności. Dzieje się tak głównie poprzez zmniejszenie liczby kontaktów interpersonalnych, które nawiązuje się dzięki zatrudnieniu. Praca, oprócz korzyści materialnych, umożliwia zaspokojenie innych potrzeb, np. potrzeby samorealizacji a także stanowi podstawę do rozwoju kontaktów międzyludzkich i wzmacnia więzi społeczne.</p> <p>W powiecie radzyńskim aż 63,3% zarejestrowanych bezrobotnych pozostawało w 2003 roku bez pracy dłużej niż 12 miesięcy. Świadczy to o dużym zagrożeniu społecznym wykluczeniem. Mimo, iż w licznych badaniach socjologicznych nie stwierdzono bezpośredniej zależności między pozostawaniem bez pracy a przestępczością czy alkoholizmem, nie mniej jednak, można zauważyć związek wzrostu wskaźnika przestępczości (kształtującym się obecnie na poziomie ok. 800 w I półroczu 2002 roku w porównaniu z ok. 650 w I półroczu 2000 roku) z rosnącą stopą bezrobocia. Istotniejszą zależnością jest związek pomiędzy bezrobociem a ubóstwem (w znaczeniu ubóstwa relatywnego), które z kolei przyczynia się do społecznego wykluczenia.</p>	

Mając na uwadze powyższe tendencje, koniecznym wydaje się podjęcie działań związanych z zapobieganiem alkoholizmowi, narkomanii i przestępczości wśród ludzi młodych. W tym celu planuje się utworzenie świetlic środowiskowych dla dzieci i młodzieży, pochodzących z rodzin patologicznych i niewydolnych wychowawczo. Działalność świetlic środowiskowych skupi się na aspekcie edukacyjnym i wychowawczym. W ramach funkcjonowania świetlic zapewniona zostanie pomoc dzieciom i młodzieży z trudności w nauce, planowane jest organizowanie szkoleń dla młodzieży z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz podejmowanie innych inicjatyw, mających na celu wsparcie grupy docelowej.

Projekt zakłada utworzenie czterech świetlic środowiskowych w trzech gminach powiatu radzyńskiego. Świetlice będą funkcjonować przy Gminnych Ośrodkach Kultury w gminie Borki (Wola Osowińska i Borki), Ulan-Majorat oraz Wołyń. Personel świetlic środowiskowych będą stanowić wolontariusze oraz opiekunowie-koordynatorzy świetlic (jeden opiekun-koordynator w każdej świetlicy).

Zajęcia organizowane w świetlicach środowiskowych będą obejmować m.in. szkolenia i warsztaty edukacyjno – wychowawcze na rzecz młodzieży trudnej, mające na celu zapobieganie szerzeniu się wśród ludzi młodych dysfunkcji społecznych, takich jak alkoholizm, narkomania, przestępczość. Zajęcia dla docelowej grupy młodzieży będą dotyczyły przezwycięzania problemów, którymi są obarczone grupy zagrożone wykluczeniem społecznym, metod integracji społecznej oraz zwiększania samodzielności życiowej. Dodatkowo, projekt zakłada możliwość organizowania zajęć z zakresu nauki języków obcych lub tańca, zgodnie z zainteresowaniami docelowej grupy dzieci i młodzieży. W ramach działalności świetlic środowiskowych będą podejmowane różne inicjatywy społeczne, w tym imprezy kulturalne i sportowe dla dzieci i młodzieży. Jednym z założeń projektu jest utworzenie w świetlicach środowiskowych Publicznych Punktów Dostępu do Internetu (PIAP).

Dzięki tworzeniu świetlic środowiskowych, dzieci i młodzież z rodzin dysfunkcyjnych będą miały zapewniony dostęp do nowoczesnego sprzętu dydaktycznego, co wyrównywa ich szanse edukacyjne. Jak wiadomo, nie tylko szkoły mają za zadanie pełnić funkcje edukacyjne. Jednakże, wobec dzieci i młodzieży z rodzin patologicznych, to właśnie placówki oświatowe pełnią wyłączną funkcję edukacyjno-wychowawczą. Stwarzają one dzieciom i młodzieży możliwość produktywnego spędzania czasu poza zajęciami lekcyjnymi, rozwijania zainteresowań oraz zapewniają pomoc w nauce, co skutecznie przyczynia się do zwalczania zjawiska marginalizacji społecznej.

Realizacja projektu wymaga zaangażowania poszczególnych gmin w zakresie współfinansowania tworzenia i działalności świetlic środowiskowych, zwłaszcza jeśli chodzi o zapewnienie odpowiedniej infrastruktury oraz finansowanie kosztów bieżących funkcjonowania świetlic. Dodatkowo, proponuje się stworzenie konkursowego systemu finansowania inicjatyw społecznych. Takie rozwiązanie umożliwi wyłanianie najbardziej atrakcyjnych dla gminy projektów, które będą finansowane nie tylko ze środków samorządów lokalnych (gminnych i powiatowego), ale stworzy także sposobność dla współfinansowania podejmowanych inicjatyw przez lokalne przedsiębiorstwa. Konkursowy system finansowania inicjatyw społecznych przyczyni się do aktywizacji społecznej

podmiotów gospodarczych działających na terenie powiatu. Lokalne przedsiębiorstwa powinny być zachęcane do współfinansowania inicjatyw podejmowanych przez świetlice środowiskowe w ramach prowadzonej polityki public relations.

4. Główne zadania do zrealizowania i ich harmonogram

<i>Zadanie</i>	<i>Data zrealizowania</i>
<ul style="list-style-type: none"> Remont pomieszczeń przeznaczonych na świetlice środowiskowe oraz ich adaptacja 	<ul style="list-style-type: none"> Do 30 czerwca 2005 r.
<ul style="list-style-type: none"> Wyposażenie świetlic środowiskowych w meble, sprzęt audio-video oraz sprzęt komputerowy z dostępem do Internetu 	<ul style="list-style-type: none"> Do 31 sierpnia 2005 r.
<ul style="list-style-type: none"> Rekrutacja pracowników do świetlic środowiskowych (wolontariusze oraz opiekun-koordynator w każdej placówce) 	<ul style="list-style-type: none"> Do 31 grudnia 2005 r.
<ul style="list-style-type: none"> Utworzenie konkursowego systemu finansowania inicjatyw społecznych 	<ul style="list-style-type: none"> Do 31 grudnia 2005 r.

5. Cele realizacji projektu i sposób oceny ich osiągnięcia

<i>5.A. Cele operacyjne (produkty):</i>	<i>Miernik osiągnięcia celu:</i>	<i>Wartość oczekiwana:</i>
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Utworzenie świetlic środowiskowych w gminach 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Procent uczniów z rodzin patologicznych i niewydolnych wychowawczo korzystających z zajęć prowadzonych w ramach świetlic 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 50% (w drugim roku realizacji projektu)
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Utworzenie konkursowego systemu finansowania inicjatyw społecznych 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Odsetek lokalnych przedsiębiorstw współfinansujących inicjatywy podejmowane w świetlicach środowiskowych 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 5% (w drugim roku realizacji projektu)
<i>5.B. Cele szczegółowe (rezultaty):</i>	<i>Miernik osiągnięcia celu:</i>	<i>Wartość oczekiwana:</i>
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Zmniejszenie spożycia alkoholu i innych używek przez osoby młodociane 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Procentowe zmniejszenie liczby osób młodocianych z problemami alkoholowymi 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 20% (w pierwszym roku od zakończenia realizacji projektu)

➤ Zmniejszenie wskaźnika przestępczości wśród osób młodocianych	➤ Procentowy spadek wskaźnika przestępczości wśród osób młodocianych	➤ 20% (w pierwszym roku od zakończenia realizacji projektu)
5.C. Cele globalne (oddziaływanie)		
⇒ Zapobieganie szerzeniu się dysfunkcji, takich jak alkoholizm, narkomania i przestępczość, wśród osób młodych		
⇒ Społeczna aktywizacja lokalnych podmiotów gospodarczych		
6. Zgodność projektu z celami określonymi w dokumentach regionalnych i krajowych		
6.A. Projekt jest zgodny z następującym elementem Narodowego Planu Rozwoju:		
Oś rozwoju:	⇒ Rozwój zasobów ludzkich i zatrudnienia	
Zakres działań:	⇒ Wzmocnienie polityki równości szans	
6.B. Projekt jest zgodny z następującym celem strategii rozwoju województwa		
<ul style="list-style-type: none"> Realny spadek zagrożenia bezpieczeństwa publicznego w województwie lubelskim i wzrost poczucia bezpieczeństwa mieszkańców 		
7. Kierunek wsparcia		
7.A. Zakres terytorialny realizacji projektu:	Powiat radzyński	
7.B. Liczba mieszkańców na obszarze oddziaływania projektu:	63 599	
7.C. Liczba podmiotów gospodarczych na obszarze oddziaływania projektu:	3 348	
7.D. Beneficjenci końcowi wsparcia:	Gminne Ośrodki Kultury	
7.E. Odbiorcy ostateczni wsparcia:	Dzieci i młodzież zagrożona wykluczeniem społecznym.	
8. Struktura realizacyjna projektu		
8.A. Podmiot (podmioty) realizujący poszczególne działania:		
<ul style="list-style-type: none"> Remont pomieszczeń przeznaczonych na świetlice środowiskowe oraz ich adaptacja 	<ul style="list-style-type: none"> Firma remontowo-budowlana 	

<ul style="list-style-type: none"> Wyposażenie świetlic środowiskowych w meble, sprzęt audio-video oraz sprzęt komputerowy z dostępem do Internetu 	<ul style="list-style-type: none"> Gminne Ośrodki Kultury
<ul style="list-style-type: none"> Rekrutacja pracowników do świetlic środowiskowych (wolontariusze oraz opiekun-koordynator w każdej placówce) 	<ul style="list-style-type: none"> Gminne Ośrodki Kultury
<ul style="list-style-type: none"> Utworzenie konkursowego systemu finansowania inicjatyw społecznych 	<ul style="list-style-type: none"> Starostwo Powiatowe w Radzynie Podlaskim
8.B. Podmiot (podmioty) nadzorujący realizację projektu:	Starosta Radzyński
8.A. Podmioty współpracujące przy realizacji projektu:	Urzędy Gmin, lokalne podmioty gospodarcze
9. Budżet projektu	
9.A. Łączny koszt projektu (I+II+III)	175 200 zł
Koszty początkowe (jednorazowe)	Kwota w PLN
<ul style="list-style-type: none"> Remonty i adaptacja pomieszczeń przeznaczonych na świetlice środowiskowe 	$4 \times 5\,000 = 20\,000$ zł
(I) Razem koszty początkowe	20 000 zł
Roczne koszty realizacji w pierwszym roku	Kwota w PLN
<ul style="list-style-type: none"> Wyposażenie świetlic środowiskowych w meble 	$2\,000 \times 4 = 8\,000$ zł
<ul style="list-style-type: none"> Wyposażenie świetlic środowiskowych w sprzęt audio-video 	$3\,000 \times 4 = 12\,000$ zł
<ul style="list-style-type: none"> Wyposażenie świetlic środowiskowych w sprzęt komputerowy z dostępem do Internetu 	$2\,000 \times 4 \times 8 = 64\,000$ zł
(II) Razem koszty pierwszego roku	84 000 zł
Roczne koszty realizacji w drugim roku	Kwota w PLN
<ul style="list-style-type: none"> Wynagrodzenie dla opiekunów-koordynatorów świetlic środowiskowych 	$1\,000 \times 4 \times 12 = 48\,000$ zł
<ul style="list-style-type: none"> Wynagrodzenie innych specjalistów 	$1\,000 \times 4 \times 4 = 16\,000$ zł
<ul style="list-style-type: none"> Opłaty za korzystanie ze stałego łącza internetowego 	$150 \times 4 \times 12 = 7\,200$ zł

(III) Razem koszty drugiego roku		71 200 zł
9.B. Źródła finansowania kosztów początkowych		
Pozycja	Źródło	Kwota
<i>Udział własny</i>	Gminy	6 000 zł
<i>Środki prywatne</i>	-	-
<i>Środki pomocowe – krajowe</i>	-	-
<i>Środki pomocowe – UE</i>	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego – Priorytet 3: Rozwój lokalny. Działanie 3.5. Lokalna infrastruktura społeczna. Poddziałanie 3.5.1. Lokalna infrastruktura edukacyjna	14 000 zł
<i>Dochody z projektu</i>	-	-
<i>Inne środki</i>	-	-
<i>Razem finansowanie kosztów początkowych</i>		20 000 zł
9.C. Źródła finansowania kosztów pierwszego roku		
Pozycja	Źródło	Kwota
<i>Udział własny</i>	Gminy	25 200 zł
<i>Środki prywatne</i>	-	-
<i>Środki pomocowe – krajowe</i>	-	-
<i>Środki pomocowe – UE</i>	ZPORR – Priorytet 1: Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów. Działanie 1.5. Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego. Priorytet 3: Rozwój lokalny. Działanie 3.5. Lokalna infrastruktura społeczna. Poddziałanie 3.5.1. Lokalna infrastruktura edukacyjna	58 800 zł

<i>Dochody z projektu</i>	-	-
<i>Inne środki</i>	-	-
Razem finansowanie kosztów pierwszego roku		84 000 zł
9.D. Źródła finansowania kosztów drugiego roku		
<i>Pozycja</i>	<i>Źródło</i>	<i>Kwota</i>
<i>Udział własny</i>	Gminy	12 600 zł
<i>Środki prywatne</i>	Środki uzyskane w ramach utworzonego systemu finansowania inicjatyw społecznych	20 000 zł
<i>Środki pomocowe - krajowe</i>	-	-
<i>Środki pomocowe - UE</i>	ZPORR – Priorytet 1: Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów. Działanie 1.5. Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego. SPO RZL – Priorytet 1 Rozwój i modernizacja instrumentów i instytucji rynku pracy. Działanie 1.5 Promocja aktywnej polityki społecznej poprzez wsparcie grup szczególnego ryzyka	38 600 zł
<i>Dochody z projektu</i>	-	-
<i>Inne środki</i>	-	-
Razem finansowanie kosztów drugiego roku		71 200 zł
10. Analiza SWOT projektu		
<i>Mocne strony</i>		<i>Słabe strony</i>
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Dostępna infrastruktura Gminnych Ośrodków Kultury ➤ Wysokie zapotrzebowanie na zorganizowanie dzieciom i młodzieży zajęć pozalekcyjnych ze względu na 		<ul style="list-style-type: none"> ➤ Znaczny odsetek ludności zagrożonej wykluczeniem społecznym w powiecie

<p>zagrożenie dysfunkcjami społecznymi</p> <p>➤ Dostępność kadry dla tworzonych świetlic środowiskowych</p>	
<p>➤ Szanse</p>	<p>➤ Zagrożenia</p>
<p>➤ Możliwość współfinansowania działalności świetlic środowiskowych w ramach utworzonego systemu finansowania inicjatyw społecznych</p>	<p>➤ Spadek dochodów gmin, wynikający z obniżenia dotacji budżetu państwa (w związku z kryzysem finansów publicznych oraz koniecznością cięć wydatków budżetowych)</p> <p>➤ Możliwość braku zainteresowania dotowaniem świetlic środowiskowych ze strony lokalnych przedsiębiorców</p>
<p>11. <i>Inne informacje uznane za istotne</i></p>	

1. Tytuł projektu:	
Promocja alternatywnej produkcji rolnej ze szczególnym uwzględnieniem kukurydzy	
2.A. Data rozpoczęcia realizacji	Czerwiec 2004 r.
2.B. Data zakończenia realizacji	Grudzień 2005 r.
2.C. Okres oddziaływania	Wieloletni
3. Tło realizacji projektu (uzasadnienie potrzeby realizacji):	
<p>W całokształcie produkcji rolnej powiatu radzyńskiego dominują zboża, które stanowią 79,8% w strukturze zasiewów, lecz ich uprawa cechuje się niską rentownością. Znacznie mniejszą powierzchnię zajmują alternatywne uprawy roślinne (np. kukurydza), których zbiory charakteryzują się dużymi wahaniami. Niewystarczająca i niestabilna podaż alternatywnych produktów roślinnych nie sprzyja powstawaniu zakładów zajmujących się ich przetwórstwem. Tymczasem, zmiana kierunków produkcji rolnej oraz wyeliminowanie wahań jej poziomu jest skutecznym sposobem na rozbudowanie sektora usługowego wokół rolnictwa, a tym samym tworzenie nowych miejsc pracy poza rolnictwem. Dlatego też, konieczne jest podjęcie intensywnych działań informacyjno-promocyjnych świadczonych na rzecz rolników w kwestii poszukiwania alternatyw produkcyjnych. Na szczególną uwagę zasługuje wdrażanie alternatywnej produkcji rolnej na cele energetyczne.</p> <p>Istnieją obecnie racjonalne przesłanki do stwierdzenia, że przyszłość przemysłu paliwowego nie należy wiązać z przemysłem wydobywczym, lecz w znacznej części z rolnictwem. W niedalekiej przyszłości należy spodziewać się powstawania upraw rolniczych przeznaczonych tylko na potrzeby przemysłu paliwowego. Wśród tych upraw, w warunkach powiatu radzyńskiego, kukurydza, ziemniaki i zboże mogą zająć czołowe pozycje jako rośliny energetyczne.</p> <p>Sezonowość uprawy kukurydzy w powiecie radzyńskim wynika m.in. ze zmiennej koniunktury na rynku paszowym ziarna kukurydzy. Rosnący areal uprawy kukurydzy na ziarno w skali kraju, a także wzrost jej plonów (tendencje trwałe w ostatnich latach) mogą doprowadzić do nasycenia polskiego rynku paszowego kukurydzą. Pojawi się nadprodukcja, którą trzeba będzie zagospodarować, aby nie doprowadzić do zbyt dużego spadku cen ziarna.</p> <p>Szansą na wyeliminowanie wahań produkcji kukurydzy w powiecie radzyńskim jest wykorzystanie ziarna kukurydzy do produkcji etanolu, który może być wykorzystywany przez przemysł paliw płynnych jako komponent benzyn i olejów napędowych. Niepaszowe wykorzystanie ziarna kukurydzy zrównoważy rynek tego surowca i zapobiegnie znacznym wahaniami cen. Można prognozować, że stabilna podaż ziarna kukurydzy doprowadzi do rozwoju w powiecie przemysłu przetwórczego, bazującego na pozyskaniu etanolu przemysłowego oraz, w rezultacie, do kreacji nowych miejsc pracy.</p> <p>Surowiec do produkcji etanolu przemysłowego w powiecie radzyńskim mogą również stanowić ziarna zbóż oraz ziemniaki. Pomimo że uprawy te nie są najwydajniejszym źródła</p>	

węglowodanów do fermentacji alkoholowej, to jednak warto promować ich przemysłowe wykorzystanie wobec nadprodukcji żywności i paszy. Wydajność produkcji etanolu przemysłowego z różnych roślin uprawnych przedstawia tabela.

Rodzaj uprawy	Plon (t/ha)	Etanol (l/ha)	Wydajność etanolu (l/t)
Żyto	2,8	1092	390
Kukurydza	8,0	3336	417
Ziemniaki	16,0	1920	120
Buraki cukrowe	45,0	4410	98

Wyniki badań wskazują, że najbardziej efektywnym pod względem energetycznym surowcem do produkcji etanolu przemysłowego (w przeliczeniu na jednostkę plonu) jest kukurydza. Z 1 t ziarna kukurydzy, przy plonie 8 t z 1 ha, można otrzymać 417 litrów bioetanolu.

Za przerobem kukurydzy na etanol przemawiają także inne argumenty. Po pierwsze, do produkcji etanolu będzie można również wykorzystywać ziarno zainfekowane grzybami, popękane, niedojrzałe czy wilgotne. Po drugie, produkcja etanolu z kukurydzy jest bezpieczniejsza dla środowiska, niż przy wykorzystaniu w tym celu ziemniaków czy buraków cukrowych. Przy ich przetwarzaniu powstają bowiem znacznie większe pozostałości odpadów, które należy utylizować, niż przy przetwarzaniu kukurydzy. Odpady powstałe po fermentacji kukurydzy można w całości zagospodarować i nie stanowią one zagrożenia ekologicznego.

Opłacalność produkcji roślinnej zależy nie tylko od wysokości uzyskiwanych plonów oraz ceny ich zbytu, ale również od nakładów ponoszonych na wykorzystywanie środków produkcji. Kukurydza należy do roślin, których uprawa jest bardzo praco- i energochłonna. Stosowanie uproszczeń w jej agrotechnice (np. uprawa bezorkowa) jest szczególnie ważnym elementem wpływającym na efektywność ekonomiczną produkcji, która może wzrosnąć nawet o 30%.

Energię odnawialną z biomasy można również pozyskiwać ze spalania zrębków drzewnych oraz słomy. Lasy stanowią ponad 20% powierzchni powiatu radzyńskiego. Dominacja zbóż w strukturze zasiewów (prawie 80%) pozwala również wnioskować o ogólnej dostępności słomy, która może służyć jako biopaliwo. Należy zwrócić uwagę, że w porównaniu z paliwami konwencjonalnymi, konkurencyjna jest nie tylko cena surowców biologicznych w postaci zrębków drzewnych czy słomy, ale również relacja tej ceny do wartości energetycznej paliwa.

Do produkcji energii z biomasy mogą być również wykorzystane tzw. rośliny energetyczne, które odznaczają się szybkim tempem wzrostu i łatwością przyswajania składników pokarmowych z gleby (np. wierzba krzewiasta, malwa pensylwańska). Wytworzone na

plantacjach energetycznych paliwo nie zwiększa stężenia dwutlenku węgla w atmosferze podczas spalania (cykl zamknięty), niska jest również emisja siarki (0,03%) i związków z grupy tlenku azotu (0,01%). Plantacje roślin energetycznych dają przy tym możliwość wykorzystania mało urodzajnych lub skażonych gleb pod uprawę. W warunkach powiatu radzyńskiego, szczególnie dużą szansę stanowi rozwój uprawy wierzby energetycznej do produkcji paliw stałych czyli tzw. węgla zielonego.

Przedsięwzięcia podejmowane w celu pozyskania energii ze źródeł odnawialnych mogą być finansowane z Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej – Sekcja Orientacji w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego i rozwój obszarów wiejskich 2004-2006 (Priorytet 1.: Wspieranie zmian i dostosowań w rolnictwie, Działanie 1.1. Inwestycje w gospodarstwach rolnych).

Poziom pomocy finansowej dla rolników podejmujących przedsięwzięcia w celu pozyskania energii ze źródeł odnawialnych wynosi maksymalnie 50% lub – w przypadku gdy gospodarstwo położone jest na terenach o niekorzystnych warunkach gospodarowania – maksymalnie 60% kosztów kwalifikowanych inwestycji. W przypadku młodych rolników poziom pomocy wynosi odpowiednio maksymalnie 55 lub 65% wysokości kosztów kwalifikowanych. Odbiorca pomocy może otrzymać łącznie nie więcej niż 160 000 zł. Poziom udziału finansowania UE wynosi do 45% całkowitego kwalifikującego się kosztu.

4. Główne zadania do realizacji i ich harmonogram

Zadanie	Data zrealizowania
<ul style="list-style-type: none"> Opracowanie ulotek informacyjnych przedstawiających możliwości podejmowania alternatywnej produkcji rolnej na cele energetyczne 	<ul style="list-style-type: none"> Do 1 sierpnia 2004 r.
<ul style="list-style-type: none"> Druk powyższych ulotek 	<ul style="list-style-type: none"> Do 1 września 2004 r.
<ul style="list-style-type: none"> Przeprowadzenie szkoleń nt. możliwości uprawy kukurydzy z przeznaczeniem na produkcję etanolu przemysłowego 	<ul style="list-style-type: none"> Do 31 grudnia 2004 r.
<ul style="list-style-type: none"> Organizacja szkoleń nt. pozyskiwania energii odnawialnej ze zrębków drzewnych oraz słomy 	<ul style="list-style-type: none"> Do 1 marca 2005 r.
<ul style="list-style-type: none"> Przeprowadzenie szkoleń nt. uprawy roślin energetycznych (wierzba energetyczna, malwa pensylwańska) 	<ul style="list-style-type: none"> Do 1 maja 2005 r.
<ul style="list-style-type: none"> Przeprowadzenie wyjazdów studialnych do gorzelni prowadzących produkcję etanolu przemysłowego, do kotłowni zasilanych na biomasę oraz na plantacje roślin energetycznych 	<ul style="list-style-type: none"> Od 1 maja 2005 r. do 1 lipca 2005 r.

<ul style="list-style-type: none"> • Utworzenie grupy producentów rolnych ziarna kukurydzy z przeznaczeniem na cele przemysłowe w celu wykształcenia wspólnego systemu sprzedaży oferowanego produktu 	<ul style="list-style-type: none"> • Do 31 grudnia 2005 r. 	
<p>5. Cele realizacji projektu i sposób ich osiągnięcia</p>		
<p>5.A. Cele operacyjne (produkty)</p>	<p>Mierniki osiągnięcia celu:</p>	<p>Wartość oczekiwana:</p>
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Rozpowszechnienie wiedzy na temat alternatywnej produkcji rolnej na cele energetyczne w powiecie 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Odsetek rolników zainteresowanych podjęciem produkcji rolnej na cele energetyczne 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 30%
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Wypromowanie wśród rolników idei zakładania upraw na cele energetyczne 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Odsetek rolników uznających podejmowane działania za rentowne 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 20%
<p>5.B. Cele szczegółowe (rezultaty)</p>		
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Powstanie na terenie powiatu plantacji kukurydzy z przeznaczeniem na pozyskiwanie etanolu przemysłowego 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Liczba plantacji kukurydzy na cele energetyczne powstałych w wyniku konwersji produkcji 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 10
	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Liczba nowopowstałych plantacji kukurydzy na cele energetyczne 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 5
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Wykształcenie na terenie powiatu wspólnego systemu sprzedaży ziarna kukurydzy na cele przemysłowe 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Liczba powstałych grup producentów rolnych ziarna kukurydzy 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 1
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Powstanie na terenie powiatu firm zajmujących się pozyskaniem oraz obróbką zrębków drzewnych 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Liczba nowopowstałych firm pozyskujących zrębki na terenie powiatu 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 2

➤ Powstanie na terenie powiatu przedsiębiorstw zajmujących się instalacją kotłów na biomasę	➤ Liczba nowopowstałych przedsiębiorstw zajmujących się instalacją kotłów na biomasę	➤ 1 (w pierwszym roku od zakończenia projektu); 2 (po dwóch latach)
➤ Otwarcie na terenie powiatu plantacji wierzby energetycznej	➤ Obszar nowopowstałych plantacji wierzby energetycznej	➤ 500 ha (w pierwszym roku od zakończenia projektu)
	➤ Liczba nowych plantacji wierzby energetycznej	➤ 2 (w pierwszym roku)

5.C. Cele globalne (oddziaływanie)

- Zwiększenie dochodów rolników na skutek konwersji kierunków produkcji rolnej na bardziej rentowne
- Rozwój przemysłu przetwórczego bazującego na pozyskaniu etanolu przemysłowego z ziarna kukurydzy, zbóż i ziemniaków
- Rozwój przemysłu związanego z pozyskaniem oraz przetwórstwem surowca drzewnego na zębki
- Rozwój małych i średnich przedsiębiorstw zajmujących się ciepłownictwem opartym na wykorzystaniu biomasy
- Spadek stopy bezrobocia w powiecie
- Wzrost poziomu zamożności mieszkańców powiatu
- Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców powiatu

6. Zgodność projektu z celami określonymi w dokumentach regionalnych i krajowych

6.A. Projekt jest zgodny z następującym elementem Narodowego Planu Rozwoju:

Oś rozwoju:	„Przekształcanie strukturalne w rolnictwie i rybołówstwie, rozwój obszarów wiejskich”.
Zakres działań:	Podniesienie konkurencyjności i dochodowości gospodarstw rolnych.

6.B. Projekt jest zgodny z następującymi celami strategii rozwoju województwa:

- Tworzenie warunków restrukturyzacji rolnictwa oraz wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich

<p>⇒ Poprawa dochodowości gospodarstw rolniczych przez optymalne wykorzystanie istniejącego potencjału produkcyjnego i zapewnienie konkurencyjności sektora żywnościowego</p> <p>⇒ Poprawa jakości życia mieszkańców wsi w warunkach wielostronnego równoważenia procesów rozwojowych</p>	
7. Kierunek wsparcia	
7.A. Zakres terytorialny realizacji projektu:	Powiat radzyński
7.B. Liczba mieszkańców na obszarze oddziaływania projektu:	63 599
7.C. Liczba podmiotów gospodarczych na obszarze oddziaływania projektu	3 348
7.D. Beneficjenci końcowi wsparcia:	Starostwo Powiatowe w Radzynie Podlaskim
7.E. Odbiorcy ostateczni wsparcia:	Rolnicy i inne osoby zaangażowane w działalność rolną lub leśną i ich konwersję.
8. Struktura realizacyjna projektu	
8.A. Podmiot (podmioty) realizujące określone działania:	
<ul style="list-style-type: none"> • Opracowanie ulotek informacyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> • Ośrodek Doradztwa Rolniczego
<ul style="list-style-type: none"> • Druk powyższych ulotek 	<ul style="list-style-type: none"> • Lokalna drukarnia
<ul style="list-style-type: none"> • Przeprowadzenie szkoleń nt. możliwości uprawy kukurydzy z przeznaczeniem na produkcję etanolu przemysłowego, nt. możliwości pozyskiwania energii odnawialnej ze zrębków drzewnych oraz słomy, oraz nt. uprawy roślin energetycznych 	<ul style="list-style-type: none"> • Ośrodek Doradztwa Rolniczego
<ul style="list-style-type: none"> • Przeprowadzenie wyjazdów studialnych do gorzelnii prowadzących produkcję etanolu przemysłowego, do kotłowni zasilanych na biomasę oraz na plantacje roślin energetycznych 	<ul style="list-style-type: none"> • Firma konsultingowa we współpracy z firmą transportową
<ul style="list-style-type: none"> • Utworzenie grupy producentów rolnych ziarna kukurydzy z przeznaczeniem na cele przemysłowe 	<ul style="list-style-type: none"> • Agencja Rozwoju Lokalnego

8.B. Podmiot (podmioty) nadzorujący realizację projektu:	Starosta Radzyński
8.C. Podmioty współpracujące przy realizacji projektu:	Firmy konsultingowe, Ośrodki Doradztwa Rolniczego, ośrodki naukowo-badawcze
9. Budżet projektu	
9.A. Łączny koszt projektu w całym okresie realizacji:	83 000 zł
<i>Koszty początkowe (jednorazowe)</i>	<i>Kwota w PLN</i>
<ul style="list-style-type: none"> Opracowanie i wydanie ulotek informacyjnych 	3 000 zł – opracowanie 10 000 zł– wydanie 10 000 egzemplarzy
<i>(I) Razem koszty początkowe</i>	13 000 zł
<i>Roczne koszty realizacji w pierwszym roku</i>	<i>Kwota w PLN</i>
<ul style="list-style-type: none"> Przeprowadzenie szkoleń nt. możliwości uprawy kukurydzy z przeznaczeniem na produkcję etanolu przemysłowego 	10 000 zł
<i>(II) Razem koszty pierwszego roku</i>	10 000 zł
<i>Roczne koszty realizacji w drugim roku</i>	<i>Kwota w PLN</i>
<ul style="list-style-type: none"> Przeprowadzenie szkoleń nt. możliwości pozyskiwania energii odnawialnej ze zrębków drzewnych i słomy oraz szkoleń nt. uprawy roślin energetycznych 	20 000 zł
<ul style="list-style-type: none"> Przeprowadzenie wyjazdów studialnych do gorzelnii prowadzących produkcję etanolu przemysłowego, do kotłowni zasilanych na biomasę oraz na plantacje roślin energetycznych 	30 000 zł
<ul style="list-style-type: none"> Utworzenie grupy producentów rolnych ziarna kukurydzy z przeznaczeniem na cele przemysłowe 	10 000 zł
<i>(III) Razem koszty drugiego roku</i>	60 000 zł

9.B. Źródła finansowania kosztów początkowych		
<i>Pozycja</i>	<i>Źródło</i>	<i>Kwota</i>
<i>Udział własny</i>	Starostwo Powiatowe w Radzynie Podlaskim	2 600 zł
<i>Środki prywatne</i>	-	
<i>Środki pomocowe – krajowe</i>	-	
<i>Środki pomocowe - UE</i>	Sektorowy Program Operacyjny Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego i rozwój obszarów wiejskich 2004-2006. Priorytet I: Wspieranie zmian i dostosowań w rolnictwie. Działanie 1.4: Wsparcie doradztwa rolniczego.	10 400 zł
<i>Dochody z projektu</i>	-	-
<i>Inne środki</i>	-	-
Razem finansowanie kosztów początkowych		13 000 zł
9.C. Źródła finansowania kosztów pierwszego roku		
<i>Pozycja</i>	<i>Źródło</i>	<i>Kwota</i>
<i>Udział własny</i>	Starostwo Powiatowe w Radzynie Podlaskim	2 000 zł
<i>Środki prywatne</i>	-	-
<i>Środki pomocowe – krajowe</i>	-	-
<i>Środki pomocowe – UE</i>	Sektorowy Program Operacyjny Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego i rozwój obszarów wiejskich 2004-2006. Priorytet I: Wspieranie zmian i dostosowań w rolnictwie. Działanie 1.3: Szkolenia.	8 000 zł

Razem finansowanie kosztów pierwszego roku		10 000 zł
9.D. Źródła finansowania kosztów drugiego roku		
Pozycja	Źródło	Kwota
Udział własny	Starostwo Powiatowe w Radzynie Podlaskim	10 000 zł
Środki prywatne	-	-
Środki pomocowe – krajowe	-	-
Środki pomocowe – UE	Sektorowy Program Operacyjny Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego i rozwój obszarów wiejskich 2004-2006. Priorytet I: Wspieranie zmian i dostosowań w rolnictwie. Działanie 1.3. Szkolenia.	40 000 zł
	Plan rozwoju obszarów wiejskich na lata 2004-2006.	10 000 zł
Dochody z projektu	-	-
Inne środki	-	-
Razem finansowanie kosztów drugiego roku		60 000 zł
10. Analiza SWOT projektu		
Mocne strony	Słabe strony	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Istniejące w powiecie plantacje kukurydzy ➤ Dostępność surowców do produkcji zrębków drzewnych ➤ Duże zasoby słomy zbóż w rolnictwie ➤ Zasoby ludzkie, które mogą zostać zaangażowane przy uprawie roślin energetycznych oraz ich przetwórstwie ➤ Niski koszt dostępnej siły roboczej 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Obawy rolników przed konwersją tradycyjnych kierunków produkcji rolnej ➤ Niechęć rolników do innowacyjnych form pozyskiwania energii ➤ Niewystarczającą świadomość ekologiczną rolników ➤ Niskie możliwości inwestycyjne rolników 	

<i>Szanse</i>	<i>Zagrożenia</i>
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ustawowa możliwość wykorzystania biopaliw jako komponentu benzyn oraz olejów napędowych ➤ Możliwość dofinansowania podejmowanych inicjatyw z środków Unii Europejskiej ➤ Proekologiczna polityka Unii Europejskiej ➤ Wzrost cen paliw konwencjonalnych, tj. węgla, gazu i ropy naftowej 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Duża liczba słabych ekonomicznie i rozdrobnionych gospodarstw rolnych ➤ Niski poziom wykształcenia rolników ➤ Przywiązanie rolników do dotychczasowego profilu produkcji
11. Inne informacje uznane za istotne	
-	

2. Tytuł projektu:	
Tworzenie grup producentów rolnych	
2.A. Data rozpoczęcia realizacji	Czerwiec 2004 r.
2.B. Data zakończenia realizacji	Grudzień 2005 r.
2.C. Okres oddziaływania	Wieloletni
3. Tło realizacji projektu (uzasadnienie potrzeby realizacji):	
<p>Jednym z najważniejszych warunków rozwoju powiatu radzyńskiego jest poprawa sytuacji ekonomicznej i społecznej w rolnictwie, które znajduje się obecnie w recesji, podobnie jak inne dziedziny z nim powiązane, np. przetwórstwo rolno-spożywcze.</p> <p>Powiat radzyński ma charakter wybitnie rolniczy, przy czym zarówno struktura obszarowa gospodarstw rolnych, jak i rolnicza przydatność gleb jest wyjątkowo niekorzystna. Potencjał rolniczy powiatu opiera się na licznych gospodarstwach rolnych i wysokich zasobach demograficznych wsi. Produkcja rolna jest nieefektywna ekonomicznie i nierentowna, co przyczynia się do wzrostu ukrytego bezrobocia w rolnictwie.</p> <p>Gospodarstwa rolne w powiecie radzyńskim są wysoce rozdrobnione, zaś rolnicy indywidualni nie przejawiają inicjatywy do współpracy. Na terenie powiatu istnieje jedynie kilka gospodarstw wysokotowarowych. Wymienione uwarunkowania sprawiają, że konkurencyjność cenowa produktów rolnych, mająca kluczowe znaczenie dla pozyskiwania nowych rynków zbytu, jest w powiecie wyjątkowo niska. Szansą na podniesienie rentowności produkcji rolnej oraz stworzenie dodatkowych źródeł dochodu w rolnictwie powiatu jest zakładanie grup producentów rolnych.</p> <p>Zrzeszanie rolników indywidualnych w grupy producenckie przyczynia się do wzrostu rentowności produkcji rolnej, dzięki możliwości osiągania korzyści skali. Grupy producentów rolnych powinny być zakładane w celu wspólnego dostosowania standardów produkcji przez zrzeszonych rolników oraz wykształcenia systemu wspólnej sprzedaży artykułów rolnych. Podniesienie konkurencyjności produkcji w ramach grup producentów rolnych ma zatem wymiar nie tylko cenowy, ale również jakościowy, co ma szczególne znaczenie wobec konieczności sprostania konkurencji na rynku unijnym.</p> <p>Tworzenie grup producentów rolnych stanowi szansę na utworzenie w powiecie radzyńskim konkurencyjnego zaplecza surowcowego dla przemysłu rolno-spożywczego. Zrzeszanie się umożliwi rolnikom zdobywanie nowych rynków zbytu, dzięki nawiązywaniu ściślejszej współpracy z przetwórcami rolno-spożywczymi, którzy postrzegają ich pojedyncze oferty sprzedaży jako mało atrakcyjne. Rolnicy indywidualni skupieni w grupach producenckich dysponują większą siłą przetargową na rynku skupu płodów rolnych. Mogą oni oferować firmom przetwórstwa rolno-spożywczego wysokiej jakości artykuły rolne po niższych cenach.</p> <p>Stymulowanie współpracy rolników indywidualnych może odbywać się na wiele sposobów.</p>	
Uniconsult	
Str. 79	

Warunkiem jest stworzenie systemu, który zapewniłby stronę organizacyjno-logistyczną tworzenia i działalności grup producentów rolnych. Konieczne jest również podjęcie działań informacyjno-promocyjnych świadczonych na rzecz rolników zainteresowanych podjęciem współpracy.

W powiecie radzyńskim planuje się wdrożenie projektu pilotażowego, obejmującego najaktywniejszą grupę rolników. Doświadczenia programu pilotażowego posłużą do programowania nowoczesnych rozwiązań w ramach dalszej konsolidacji inicjatyw rolników skupionych w grupach producenckich.

Zgodnie z Planem Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW), na podstawie którego finansowane będą w latach 2004-2006 działania na rzecz rozwoju obszarów wiejskich w oparciu o środki finansowe pochodzące z Sekcji Gwarancji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej, wsparcie finansowe może być udzielane na zakładanie i administracyjne koszty działania grup producentów przez okres 5 lat od momentu ich powstania. Będzie ono udzielane grupom producenckim zakładanym w celu wspólnego dostosowania standardów produkcji przez członków takich grup oraz wykształcenia systemu wspólnej sprzedaży produktów. System taki ma dotyczyć centralizacji sprzedaży, konfekcjonowania, dostaw do hurtowni, oraz ustanowieniu wspólnych zasad w zakresie zapewnienia informacji na temat produktu, szczególnie w odniesieniu do zbiorów i dostępności danych produktów rolnych.

Wsparcie może być udzielane wyłącznie grupom producentów rolnych, które zostały formalnie uznane przez wojewodę właściwego dla siedziby grupy, w okresie między datą wstąpienia Polski do Unii Europejskiej, a końcem okresu objętego programowaniem, na mocy ustawy o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw.

Grupy producentów będą otrzymywały wsparcie w postaci corocznej płatności przeznaczonej na potrzeby założenia grupy oraz prowadzenia jej działalności. Wielkość pomocy będzie zdefiniowana oddzielnie dla każdej grupy producentów na podstawie wielkości jej rocznej produkcji przeznaczonej na rynek. Nie powinna ona przekraczać poniższych pułapów:

- w 1,2,3,4 i 5 roku istnienia grupy stosownie 5%, 5%, 4%, 3% i 2% wartości produkcji, która jest przeznaczona na rynek – w przypadku produkcji do 1 000 000 EUR,
- w 1, 2,3,4 i 5 roku istnienia grupy stosownie 2,5%, 2,5%, 2%, 1,5% i 1,5% wartości produkcji, która jest przeznaczona na rynek – w przypadku produkcji ponad 1 000 000 EUR.

Górne pułapy dla każdej grupy producentów są następujące:

- 100 000 EUR w pierwszym roku
- 100 000 EUR w drugim roku
- 80 000 EUR w trzecim roku,
- 60 000 EUR w czwartym roku,

- 50 000 EUR w piątym roku.

Pomoc jest udzielana na podstawie umowy zawartej między Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa a grupą producentów rolnych. W ramach Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich nie wymaga się współfinansowania ze strony ubiegających się o te środki rolników. Rolnicy będą mogli korzystać z tej pomocy począwszy od dnia wejścia Polski do struktur Unii Europejskiej.

4. Główne zadania do realizacji i ich harmonogram

<i>Zadanie</i>	<i>Data zrealizowania</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Opracowanie ulotek informacyjnych dotyczących możliwości zakładania grup producentów rolnych 	<ul style="list-style-type: none"> • Do 1 sierpnia 2004 r.
<ul style="list-style-type: none"> • Druk powyższych ulotek 	<ul style="list-style-type: none"> • Do 1 września 2004 r.
<ul style="list-style-type: none"> • Przeprowadzenie badań mających na celu wyłonienie grupy rolników zainteresowanych podjęciem współpracy w ramach grupy producenckiej 	<ul style="list-style-type: none"> • Do 31 grudnia 2004 r.
<ul style="list-style-type: none"> • Wybór kierunku produkcji rolnej realizowanej w ramach pilotażowej grupy producenckiej 	<ul style="list-style-type: none"> • Do 1 kwietnia 2005 r.
<ul style="list-style-type: none"> • Opracowanie planu działania pilotażowej grupy producentów rolnych 	<ul style="list-style-type: none"> • Do 1 maja 2005 r.
<ul style="list-style-type: none"> • Utworzenia pilotażowej grupy producentów rolnych (wniesienie opłat notarialnych, sądowych i administracyjnych) 	<ul style="list-style-type: none"> • Do 1 sierpnia 2005 r.
<ul style="list-style-type: none"> • Udostępnienie pomieszczenia i wyposażenie go w sprzęt biurowy 	<ul style="list-style-type: none"> • Do 1 lipca 2004 r.
<ul style="list-style-type: none"> • Utworzenie stanowiska w Agencji Rozwoju Lokalnego ds. grup producentów rolnych 	<ul style="list-style-type: none"> • Do 1 lipca 2004 r.

5. Cele realizacji projektu i sposób ich osiągnięcia

<i>5.A. Cele operacyjne (produkty)</i>	<i>Mierniki osiągnięcia celu:</i>	<i>Wartość oczekiwana:</i>
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Rozpowszechnienie wśród rolników wiedzy na temat zakładania grup producentów rolnych oraz możliwości dofinansowania ich działalności z funduszy strukturalnych 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Procent rolników znających zasady funkcjonowania i dofinansowania działalności grup producentów rolnych 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 30%

➤ Popularyzacja wśród rolników idei tworzenia grup producenckich	➤ Odsetek rolników zainteresowanych zakładaniem rolniczych grup producenckich	➤ 20%
5.B. Cele szczegółowe (rezultaty)	Miernik osiągnięcia celu:	Wartość oczekiwana:
➤ Powstanie na terenie powiatu grup producentów rolnych	➤ Liczba zarejestrowanych grup producentów rolnych	➤ 1 (w pierwszym roku od zakończenia projektu), 3 (po dwóch latach)
➤ Wzrost konkurencyjności cenowej artykułów rolnych	➤ Procent o jaki zostaną obniżone ceny artykułów rolnych produkowanych w ramach grup producentów rolnych	➤ 5%
➤ Ujednoczenie standardów produkcji artykułów rolnych w ramach grup producentów rolnych oraz ich dostosowanie do wymogów wspólnego rynku rolnego	➤ Stopień ujednoczenia oraz dostosowania standardów produkcji do wymogów wspólnego rynku rolnego	➤ 90%
5.C. Cele globalne (oddziaływanie)		
<ul style="list-style-type: none"> ➤ zwiększenie efektywności ekonomicznej gospodarstw rolnych ➤ nawiązanie szerszej współpracy przez producentów rolnych z firmami przetwórstwa rolno-spożywczego ➤ wzrost konkurencyjności cenowej i jakości artykułów rolnych produkowanych w ramach grup producenckich ➤ rozszerzenie rynków zbytu przez producentów rolnych zrzeszonych w grupach producenckich 		
6. Zgodność projektu z celami określonymi w dokumentach regionalnych i krajowych		
6.A. Projekt jest zgodny z następującym elementem Narodowego Planu Rozwoju:		

Oś rozwoju:	„Przekształcanie strukturalne w rolnictwie i rybołówstwie, rozwój obszarów wiejskich”.	
Zakres działań:	Podniesienie konkurencyjności i dochodowości gospodarstw rolnych.	
6.B. Projekt jest zgodny z następującym celami strategii rozwoju województwa:		
<p>➤ Tworzenie warunków restrukturyzacji rolnictwa oraz wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich</p> <p> ⇒ Poprawa dochodowości gospodarstw rolniczych przez optymalne wykorzystanie istniejącego potencjału produkcyjnego i zapewnienie konkurencyjności sektora żywnościowego</p> <p> ⇒ Poprawa jakości życia mieszkańców wsi w warunkach wielostronnego równoważenia procesów rozwojowych</p>		
7. Kierunek wsparcia		
7.A. Zakres terytorialny realizacji projektu:	Powiat radzyński	
7.B. Liczba mieszkańców na obszarze oddziaływania projektu:	63 599	
7.C. Liczba podmiotów gospodarczych na obszarze oddziaływania projektu	3 348	
7.D. Beneficjenci końcowi wsparcia:	Starostwo Powiatowe w Radzynie Podlaskim	
7.E. Odbiorcy ostateczni wsparcia:	Grupy producentów rolnych, które rozpoczęły swoją działalność po akcesji Polski do UE, przez pierwszych 5 lat istnienia grupy (zgłoszenia grupy)	
8. Struktura realizacyjna projektu		
8.A. Podmiot (podmioty) realizujące określone działania:		
• Opracowanie ulotek informacyjnych	• Starostwo Powiatowe w Radzynie Podlaskim	
• Druk powyższych ulotek	• Lokalna drukarnia	

<ul style="list-style-type: none"> Przeprowadzenie badań mających na celu wyłonienie grupy rolników zainteresowanych podjęciem współpracy w ramach grupy producenckiej 	<ul style="list-style-type: none"> Firma konsultingowa (lub inna instytucja badawcza) we współpracy z ODR
<ul style="list-style-type: none"> Wybór kierunku produkcji rolnej realizowanej w ramach pilotażowej grupy producenckiej 	<ul style="list-style-type: none"> Firma konsultingowa (lub inna instytucja badawcza) we współpracy z ODR
<ul style="list-style-type: none"> Opracowanie planu działania pilotażowej grupy producentów rolnych 	<ul style="list-style-type: none"> Ośrodek Doradztwa Rolniczego
<ul style="list-style-type: none"> Utworzenia pilotażowej grupy producentów rolnych 	<ul style="list-style-type: none"> Agencja Rozwoju Lokalnego
<ul style="list-style-type: none"> Udostępnienie pomieszczenia i wyposażenie go w sprzęt biurowy 	<ul style="list-style-type: none"> Agencja Rozwoju Lokalnego
<ul style="list-style-type: none"> Utworzenie stanowiska w Agencji Rozwoju Lokalnego 	<ul style="list-style-type: none"> Agencja Rozwoju Lokalnego
8.B. Podmiot (podmioty) nadzorujący realizację projektu:	Starosta Radzyński
8.C. Podmioty współpracujące przy realizacji projektu:	Firmy konsultingowe, Ośrodki Doradztwa Rolniczego, ośrodki naukowo-badawcze
9. Budżet projektu	
9.A. Łączny koszt projektu w całym okresie realizacji:	100 000 zł
Koszty początkowe (jednorazowe)	Kwota PLN
<ul style="list-style-type: none"> Opracowanie i wydanie ulotek informacyjnych 	3 000 zł – opracowanie 4 000 zł – wydanie 6 000 egzemplarzy
<ul style="list-style-type: none"> Przeprowadzenie badań mających na celu wyłonienie grupy rolników zainteresowanych podjęciem współpracy w ramach grupy producenckiej 	20 000
<ul style="list-style-type: none"> Utworzenie stanowiska w Agencji Rozwoju Lokalnego 	3 000 zł – zakup sprzętu dla pracownika 1 000 zł – przeszkolenie pracownika
<ul style="list-style-type: none"> Opracowanie planu działania pilotażowej grupy producentów rolnych 	10 000

• Utworzenia pilotażowej grupy producentów rolnych	5 000	
(I) Razem koszty początkowe	46 000 zł	
Roczne koszty realizacji w pierwszym roku	Kwota w PLN	
• Utrzymanie Stanowiska w Agencji Rozwoju Lokalnego	3 000 x 6 = 18 000 zł	
(II) Razem koszty pierwszego roku	18 000 zł	
Roczne koszty realizacji w drugim roku	Kwota w PLN	
• Utrzymanie Stanowiska w Agencji Rozwoju Lokalnego	3 000 x 12 = 36 000	
(III) Razem koszty drugiego roku	36 000 zł	
9.B. Źródła finansowania kosztów początkowych		
Pozycja	Źródło	Kwota
Udział własny	Starostwo Powiatowe w Radzynie Podlaskim	8 200 zł
Środki prywatne	-	-
Środki pomocowe – krajowe	-	-
Środki pomocowe - UE	Sektorowy Program Operacyjny Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego i rozwój obszarów wiejskich 2004-2006. Priorytet I: Wspieranie zmian i dostosowań w rolnictwie. Działanie 1.4: Wsparcie doradztwa rolniczego.	32 800 zł
	Plan rozwoju obszarów wiejskich na lata 2004-2006.	5 000 zł
Dochody z projektu	-	-
Inne środki	-	-

Razem finansowanie kosztów początkowych		46 000 zł
9.C. Źródła finansowania kosztów pierwszego roku		
Pozycja	Źródło	Kwota
<i>Udział własny</i>	Starostwo Powiatowe w Radzynie Podlaskim	3 600 zł
<i>Środki prywatne</i>	-	-
<i>Środki pomocowe – krajowe</i>	-	-
<i>Środki pomocowe – UE</i>	Sektorowy Program Operacyjny Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego i rozwój obszarów wiejskich 2004-2006. Priorytet I: Wspieranie zmian i dostosowań w rolnictwie. Działanie 1.4: Wsparcie doradztwa rolniczego.	14 400 zł
Razem finansowanie kosztów pierwszego roku		18 000 zł
9.D. Źródła finansowania kosztów drugiego roku		
Pozycja	Źródło	Kwota
<i>Udział własny</i>	Starostwo Powiatowe w Radzynie Podlaskim	7 200 zł
<i>Środki prywatne</i>	-	-
<i>Środki pomocowe – krajowe</i>	-	-
<i>Środki pomocowe – UE</i>	Sektorowy Program Operacyjny Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego i rozwój obszarów wiejskich 2004-2006. Priorytet I: Wspieranie zmian i dostosowań w rolnictwie. Działanie 1.4: Wsparcie doradztwa rolniczego.	28 800 zł

Dochody z projektu	-	
Inne środki	-	-
Razem finansowanie kosztów drugiego roku		36 000 zł
10. Analiza SWOT projektu		
Mocne strony		Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Promowanie współpracy rolników indywidualnych w ramach Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich Unii Europejskiej ➤ Zmiany w produkcji rolnej idące w kierunku tworzenia gospodarstw specjalistycznych ➤ Korzyści dla członków grup producentów rolnych wynikające z możliwości wykształcenia systemu wspólnej sprzedaży produktów 		<ul style="list-style-type: none"> ➤ Duże rozdrobnienie gospodarstw rolnych w powiecie ➤ Słaba kondycja ekonomiczna gospodarstw rolnych ➤ Brak zasadniczych doświadczeń w powoływaniu i funkcjonowaniu grup producentów rolnych ➤ Nieefektywność ekonomiczna produkcji rolnej ➤ Niski stopień dostosowania standardów produkcji rolnej
Szanse		Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Możliwość dofinansowania podejmowanych inicjatyw z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej ➤ Zainteresowanie rolników możliwością zwiększenia rentowności produkcji poprzez tworzenie grup producenckich 		<ul style="list-style-type: none"> ➤ Niechęć rolników do podejmowania współpracy w ramach grup producentów rolnych ➤ Niski poziom wykształcenia rolników ➤ Przywiązanie rolników do prowadzenia wielokierunkowej produkcji rolnej ➤ Niska konkurencyjność cenowa produktów rolnych
11. Inne informacje uznane za istotne		
-		

1. Tytuł projektu:	
Budowa powiatowego kompleksu sportowo-rekreacyjnego	
2.A. Data rozpoczęcia realizacji	Marzec 2005
2.B. Data zakończenia realizacji	Grudzień 2007
2.C. Okres oddziaływania	Nieograniczony
3. Tło realizacji projektu (uzasadnienie potrzeby realizacji):	
<p>Położenie Radzyna Podlaskiego blisko granicy i na szlaku turystycznym stwarza możliwość organizacji imprez o charakterze sportowym, oświatowym oraz kulturalnym i widowiskowym. Imprezy te powinny mieć charakter ponadpowiatowy, a nawet międzynarodowy.</p> <p>Generalnym celem projektu jest podniesienie jakości podstawowej infrastruktury społecznej w powiecie. Potrzeba budowy powiatowego kompleksu sportowo-rekreacyjnego wynikało z debaty społecznej przeprowadzonej z organizacjami sportowymi na terenie powiatu oraz nauczycielami wychowania fizycznego wszystkich szczebli nauczania.</p> <p>Obecnie brak jest, niestety, na terenie powiatu odpowiedniej infrastruktury oraz obiektów, dzięki którym możliwe byłoby podejmowanie tego typu działań. Dlatego też, planuje się budowę kompleksu sportowo-rekreacyjnego przy Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych.</p> <p>W skład kompleksu wejdą:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ hala sportowa z zapleczem i widownią dla ok. 500 osób, o powierzchni ok. 3575 m²; ➤ kryta pływalnia 12,5 x 25m, o powierzchni 907 m²; ➤ 2 pawilony gospodarcze – zaplecza boisk, o powierzchni ok. 175 m²; ➤ stadion lekkoatletyczny z trybunami (w tym: bieżnia 6-torowa, boisko do piłki nożnej, rzutnie do rzutu oszczepem i pchnięcia kulą, skocznie do skoków w dal i w zwyż); ➤ boiska szkolne do gier zespołowych (siatkówka, koszykówka, piłka ręczna i nożna); 	

- zespół kortów tenisowych;
- tereny rekreacyjne z drobnymi urządzeniami sportowymi;
- drogi dojazdowe i parkingi.

Ośrodek ma stanowić bazę sportową dla lokalnych szkół. Kompleks będzie wykorzystywany przez uczniów w dniach nauki w godzinach przedpołudniowych, w związku z czym z budżetu oświaty może być ponoszona znaczna część kosztów utrzymania obiektu.

Drugą funkcją ośrodka jest podniesienie atrakcyjności powiatu radzyńskiego, jako miejsca aktywnego spędzania wolnego czasu, zarówno przez mieszkańców powiatu, jak i osób spoza powiatu. Przewiduje się, że ośrodek może stanowić dużą atrakcję dla osób pragnących niewyczynowo uprawiać sport (po południu oraz w dni wolne od nauki i pracy). Ponadto, istnieje możliwość wykorzystania kompleksu sportowo-rekreacyjnego w celu organizowania różnego rodzaju imprez i zawodów. W miarę możliwości, poszczególne obiekty ośrodka mogłyby być wynajmowane klubom sportowym.

Realizacja tego projektu umożliwi tworzenie nowych miejsc pracy związanych z funkcjonowaniem obiektu sportowego oraz niewątpliwie przyczyni się do podniesienia poziomu zdrowotności oraz aktywności sportowej mieszkańców powiatu, a także do wzrostu zadowolenia społecznego.

4. Główne zadania do zrealizowania i ich harmonogram

<i>Zadanie</i>	<i>Data zrealizowania</i>
• Boisko lekkoatletyczne	• 31 grudzień 2005
• Boiska do gier zespołowych	• 31 grudzień 2006
• Infrastruktura towarzysząca – drogi, parkingi, zaplecza boisk	• 31 grudzień 2006
• Hala sportowa z zapleczem	• 31 grudzień 2007
• Pływalnia	• 31 grudzień 2007

5. Cele realizacji projektu i sposób oceny ich osiągnięcia

<i>5.A. Cele operacyjne (produkty):</i>	<i>Miernik osiągnięcia celu:</i>	<i>Wartość oczekiwana:</i>
➤ Hala sportowa z zapleczem	➤ Ukończona budowa	➤ Oddana do użytku do końca 2007 hala sportowa powierzchni 3574 m ²

➤ Pływalnia	➤ Ukończona budowa	➤ Oddana do użytku do końca 2007 roku pływalnia o powierzchni 907 m ²
➤ Boisko lekkoatletyczne	➤ Oddane do użytku boisko lekkoatletyczne	➤ Oddane do użytku boisko do końca 2005 roku
➤ Boiska do gier zespołowych	➤ Oddane do użytku boisko do gier zespołowych	➤ Oddane do użytku boisko do końca 2006 roku
➤ Infrastruktura towarzysząca – drogi, parkingi, zaplecza boisk	➤ Ukończenie budowy infrastruktury	➤ Ukończenie budowy infrastruktury do końca 2006 roku
5.B. Cele szczegółowe (rezultaty):	Miernik osiągnięcia celu:	Wartość oczekiwania:
➤ Powstanie nowych miejsc pracy związanych z obsługą obiektu	➤ Liczba nowych miejsc pracy	➤ 5 miejsc pracy
➤ Zajęcia lekcyjne WF odbywające się na terenie obiektu	➤ Liczba godzin lekcyjnych	➤ W latach 2006-2008 – 2700 godzin
➤ Nowe inicjatywy widowiskowo-sportowe na terenie obiektu	➤ Liczba imprez widowiskowo-sportowych	➤ W latach 2008 – 15 imprez
➤ Zwiększony udział zawodników powiatowych w zawodach ponadpowiatowych	➤ Liczba zawodników	➤ W 2008 roku – 50 zawodników
➤ Zwiększony udział zawodników w zawodach lekkoatletycznych rangi powiatowej	➤ Liczba zawodników	➤ W 2008 roku – 500 zawodników
➤ Wzrost aktywności sportowej mieszkańców	➤ % mieszkańców korzystająca z obiektu przynajmniej raz w miesiącu	➤ 50% mieszkańców powiatu korzystających z obiektu przynajmniej raz w miesiącu
5.C. Cele globalne (oddziaływanie)		
➤ Podwyższenie atrakcyjności rekreacyjnej powiatu radzyńskiego w oczach osób		

spoza powiatu.	
➤ Zapewnienie właściwych warunków rozwoju fizycznego młodzieży oraz mieszkańców powiatu radzyńskiego.	
6. Zgodność projektu z celami określonymi w dokumentach regionalnych i krajowych	
6.A. Projekt jest zgodny z następującym elementem Narodowego Planu Rozwoju:	
Oś rozwoju:	Wzmocnienie potencjału rozwojowego regionów i przeciwdziałanie marginalizacji niektórych obszarów.
Zakres działań:	Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów.
6.B. Projekt jest zgodny z następującym celem strategii rozwoju województwa	
Infrastruktura turystyczna	
➤ Rozwój bazy turystycznej i rekreacyjnej w warunkach ochrony walorów przyrodniczych i krajobrazowych	
7. Kierunek wsparcia	
7.A. Zakres terytorialny realizacji projektu:	Powiat radzyński
7.B. Liczba mieszkańców na obszarze oddziaływania projektu:	63 599
7.C. Liczba podmiotów gospodarczych na obszarze oddziaływania projektu:	3 348
7.D. Beneficjenci końcowi wsparcia:	Starostwo Powiatowe w Radzynie Podlaskim
7.E. Odbiorcy ostateczni wsparcia:	Mieszkańcy powiatu, a przede wszystkim uczniowie zespołu szkół ponadgimnazjalnych
8. Struktura realizacyjna projektu	
8.A. Podmiot (podmioty) realizujący poszczególne działania:	Firma projektowa, firma budowlana
8.B. Podmiot (podmioty) nadzorujący realizację projektu:	Starostwo Powiatowe w Radzynie Podlaskim

8.A. Podmioty współpracujące przy realizacji projektu:	Urząd Miasta w Radzynie Podlaskim
---	-----------------------------------

9. Budżet projektu		
9.A. Łączny koszt projektu (I+II+III +IV)	11 931 000 zł	
Koszty początkowe (jednorazowe)	Kwota w PLN	
• Dokumentacja techniczna	150 000 zł	
(I) Razem koszty początkowe	150 000 zł	
Roczne koszty realizacji w pierwszym roku	Kwota w PLN	
• Roboty budowlane	2 500 000 zł	
• Nadzór inwestorski	17 000 zł	
(II) Razem finansowanie kosztów pierwszego roku	2 517 000 zł	
Roczne koszty realizacji w drugim roku	Kwota w PLN	
• Roboty budowlane	5 500 000 zł	
• Nadzór inwestorski	38 000 zł	
(III) Razem finansowanie kosztów drugiego roku	5 538 000 zł	
Roczne koszty realizacji w trzecim roku	Kwota w PLN	
• Roboty budowlane	3 700 000 zł	
• Nadzór inwestorski	26 000 zł	
(IV) Razem finansowanie kosztów trzeciego roku	3 726 000 zł	
9.B. Źródła finansowania kosztów początkowych		
Pozycja	Źródło	Kwota
Udział własny	Budżet samorządu terytorialnego (ze środków edukacyjnych)	38 000 zł
Środki prywatne	-	-
Środki pomocowe – krajowe	-	-

Środki pomocowe – UE	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego. Priorytet 3: Rozwój lokalny. Działanie 3.5. – Lokalna infrastruktura społeczna.	112 000 zł
Dochody z projektu	-	-
Inne środki	-	-
Razem finansowanie kosztów początkowych		150 000 zł
9.C. Źródła finansowania kosztów bieżących (rocznych) w pierwszym roku		
Pozycja	Źródło	Kwota
Udział własny	Budżet samorządu terytorialnego (ze środków edukacyjnych)	629 000 zł
Środki prywatne	-	-
Środki pomocowe – krajowe	-	-
Środki pomocowe – UE	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego. Priorytet 3: Rozwój lokalny. Działanie 3.5. – Lokalna infrastruktura społeczna.	1 888 000 zł
Dochody z projektu	-	-
Inne środki	-	-
Razem finansowanie kosztów pierwszego roku		2 517 000 zł
9.D. Źródła finansowania kosztów bieżących (rocznych) w drugim roku		
Pozycja	Źródło	Kwota
Udział własny	Budżet samorządu terytorialnego (ze środków edukacyjnych)	1 385 000 zł
Środki prywatne	-	-
Środki pomocowe – krajowe	-	-
Środki pomocowe – UE	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego. Priorytet 3: Rozwój	4 153 000 zł

	lokalny. Działanie 3.5. – Lokalna infrastruktura społeczna.	
--	---	--

<i>Dochody z projektu</i>	Mogą być pierwsze dochody z boiska lekkoatletycznego – np. w wyniku organizacji imprez sportowych lub wypożyczenia boiska klubom sportowym	20 000 zł
<i>Inne środki</i>	-	-
<i>Razem finansowanie kosztów drugiego roku</i>		5 538 000 zł
9.E. Źródła finansowania kosztów bieżących (rocznych) w trzecim roku		
<i>Pozycja</i>	<i>Źródło</i>	<i>Kwota</i>
<i>Udział własny</i>	Budżet samorządu terytorialnego (ze środków edukacyjnych)	931 000 zł
<i>Środki prywatne</i>	-	-
<i>Środki pomocowe – krajowe</i>	-	-
<i>Środki pomocowe – UE</i>	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego. Priorytet 3: Rozwój lokalny. Działanie 3.5. – Lokalna infrastruktura społeczna.	2 795 000 zł
<i>Dochody z projektu</i>	Możliwe dalsze dochody z boiska lekkoatletycznego oraz pierwsze dochody z wynajmu boisk do gier zespołowych – np. w wyniku organizacji imprez sportowych lub wypożyczenia boiska klubom sportowym	50 000 zł
<i>Inne środki</i>	-	-
<i>Razem finansowanie kosztów trzeciego roku</i>		3 726 000 zł

10. Analiza SWOT projektu	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Istniejący potencjał produkcyjny do zagospodarowania (wolne tereny i obiekty) ➤ Atrakcyjne przyrodniczo i kulturowo tereny powiatu i czyste środowisko, sprzyjające rozwojowi usług agroturystycznych ➤ Nieskażone środowisko ➤ Położenie powiatu stwarzające szanse na wykorzystanie obiektów sportowych do organizowania imprez sportowych 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Brak infrastruktury i tradycji agroturystycznych ➤ Brak jednoznacznej atrakcji turystycznej ➤ Niedostateczna promocja powiatu ➤ Brak odpowiedniej infrastruktury umożliwiającej łatwy i komfortowy dojazd
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Napływ kapitału w związku z akcesją do UE ➤ Położenie geograficzne powiatu w niedalekiej odległości od wschodniej granicy Polski - przyszłej granicy Unii Europejskiej ➤ Napływ turystów z Unii Europejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Niejasności związane z dostępnością środków pomocowych ➤ Rosnące wymagania programów pomocowych wobec udziału własnego samorządów ➤ Pogarszanie się stanu infrastruktury drogowej ➤ Utrzymywanie się spadku dochodów gmin ograniczającego możliwości inwestowania
11. Inne informacje uznane za istotne	
-	

3. Tytuł projektu:	
Modernizacja bazy dydaktycznej Zespołu Szkół Rolniczych w Woli Osowińskiej	
2.A. Data rozpoczęcia realizacji	Styczeń 2005 r.
2.B. Data zakończenia realizacji	Czerwiec 2006 r.
2.C. Okres oddziaływania	Wieloletni
3. Tło realizacji projektu (uzasadnienie potrzeby realizacji):	
<p>Rolnictwo jest zasadniczym działem gospodarki powiatu radzyńskiego, jednakże brak jest w powiecie wysoko wykwalifikowanych absolwentów szkół rolniczych. Wynika to przede wszystkim z faktu, iż funkcjonujące na terenie powiatu placówki oświatowe, kształcące młodzież w kierunkach rolniczych, nie dysponują odpowiednią infrastrukturą w postaci budynków z fachowo wyposażonymi pracowniami. Dotyczy to w szczególności Zespołu Szkół Rolniczych w Woli Osowińskiej, w którego skład wchodzi Rolnicza Zasadnicza Szkoła Zawodowa, Technikum Agrobiznesu, Liceum Zawodowe oraz Technikum Wieczorowe dla Dorosłych.</p> <p>Mając powyższe na uwadze, podjęta została inwestycja w zakresie budowy nowej siedziby Zespołu Szkół Rolniczych w Woli Osowińskiej, której ukończenie zostało przewidziane na drugą połowę 2005 r. Kwestią nie mniej ważną jest wyposażenie nowopowstałej placówki oświatowej w meble, multimedia, sprzęt sportowy oraz pomoce dydaktyczne. Realizacja podejmowanych inwestycji jest zasadna m.in. z uwagi na duże zainteresowanie, jakim szkoła cieszy się wśród absolwentów szkół gimnazjalnych i osób dorosłych, znajdujące wyraz w rosnącej liczbie uczęszczających do niej uczniów.</p> <p>Projekt zakłada modernizację bazy dydaktycznej Zespołu Szkół Rolniczych w Woli Osowińskiej w zakresie wyposażenia ogólnego (stoliki, krzeselka, biurka itp.), sprzętu sportowego oraz wyposażenia do poszczególnych pracowni: przysposobienia obronnego, gospodarstwa domowego, geograficznej, chemicznej, biologicznej, fizycznej i języka polskiego. Projekt obejmuje również nabycie dwóch pojazdów mechanicznych do celów dydaktycznych.</p> <p>Realizacja projektu umożliwi podniesienie kwalifikacji zawodowych absolwentów Zespołu Szkół Rolniczych w Woli Osowińskiej, a w konsekwencji przyczyni się do wzrostu stopy zatrudnienia na obszarach wiejskich w powiecie, z uwagi na duże zapotrzebowanie na absolwentów szkół rolniczych o wysokich kwalifikacjach. Wdrożenie projektu pozwoli nie tylko na podniesienie poziomu nauczania, ale również na zwiększenie naboru uczniów. W konsekwencji, należy spodziewać się zwiększenia odsetka uczniów podejmujących studia wyższe na kierunkach rolniczych. Realizacja projektu będzie miała szczególne znaczenie dla rozwoju usług okołorolniczych w powiecie, definiowanych jako jeden z głównych kierunków jego rozwoju.</p>	

4. Główne zadania do realizacji i ich harmonogram		
Zadanie	Data zrealizowania	
• Zakup wyposażenia ogólnego	• Do 31 marca 2005 r.	
• Zakup wyposażenia do pracowni przysposobienia obronnego	• Do 30 kwietnia 2005 r.	
• Zakup sprzętu sportowego (siłownia i sala gimnastyczna)	• Do 31 maja 2005 r.	
• Zakup wyposażenia do pracowni gospodarstwa domowego	• Do 30 czerwca 2005 r.	
• Zakup wyposażenia do pracowni geograficznej	• Do 31 lipca 2005 r.	
• Zakup wyposażenia do pracowni chemicznej	• Do 31 sierpnia 2005 r.	
• Zakup wyposażenia do pracowni biologicznej	• Do 30 września 2005 r.	
• Zakup wyposażenia do pracowni fizycznej	• Do 31 października 2005 r.	
• Zakup wyposażenia do pracowni języka polskiego	• Do 30 listopada 2005 r.	
• Zakup multimediiów	• Do 31 marca 2006 r.	
• Zakup pojazdów mechanicznych do celów dydaktycznych	• Do 30 czerwca 2006 r.	
5. Cele realizacji projektu i sposób ich osiągnięcia		
5.A. Cele operacyjne (produkty)	Mierniki osiągnięcia celu:	Wartość oczekiwana:
➤ Zapewnienie wyposażenia ogólnego ZSR w Woli Osowińskiej	➤ Procentowe pokrycie zapotrzebowania na wyposażenie ogólne	➤ 80% (wrzesień 2005 r.)
➤ Wyposażenie pracowni przysposobienia obronnego w sprzęt dydaktyczny	➤ Procentowe pokrycie zapotrzebowania na wyposażenie pracowni przysposobienia obronnego	➤ 100% (wrzesień 2005 r.)

➤ Wyposażenie sali gimnastycznej i siłowni w sprzęt sportowy	➤ Procentowe pokrycie zapotrzebowania na wyposażenie w sprzęt sportowy	➤ 100% (wrzesień 2005 r.)
➤ Wyposażenie pracowni gospodarstwa domowego w sprzęt dydaktyczny	➤ Procentowe pokrycie zapotrzebowania na wyposażenia pracowni gospodarstwa domowego	➤ 100% (wrzesień 2005 r.)
➤ Wyposażenie pracowni geograficznej w sprzęt dydaktyczny	➤ Procentowe pokrycie zapotrzebowania na wyposażenie pracowni geograficznej	➤ 100% (wrzesień 2005 r.)
➤ Wyposażenie pracowni chemicznej w sprzęt dydaktyczny	➤ Procentowe pokrycie zapotrzebowania na wyposażenie pracowni chemicznej	➤ 100% (wrzesień 2005 r.)
➤ Wyposażenie pracowni biologicznej w sprzęt dydaktyczny	➤ Procentowe pokrycie zapotrzebowania na wyposażenie pracowni biologicznej	➤ 100% (wrzesień 2006 r.)
➤ Wyposażenie pracowni fizycznej w sprzęt dydaktyczny	➤ Procentowe pokrycie zapotrzebowania na wyposażenie pracowni fizycznej	➤ 100% (wrzesień 2006 r.)
➤ Wyposażenie pracowni języka polskiego w sprzęt dydaktyczny	➤ Procentowe pokrycie zapotrzebowania na wyposażenie pracowni języka polskiego	➤ 100% (wrzesień 2006 r.)
➤ Wyposażenie ZSR w Woli Osowińskiej w multimedia	➤ Procentowe pokrycie zapotrzebowania na multimedia	➤ 80% (wrzesień 2006 r.)

➤ Zakup pojazdów mechanicznych do celów dydaktycznych	➤ Procentowe pokrycie zapotrzebowania na pojazdy mechaniczne	➤ 100% (wrzesień 2006 r.)
5.B. Cele szczegółowe (rezultaty)	Miernik osiągnięcia celu:	Wartość oczekiwana:
➤ Podniesienie poziomu kształcenia uczniów w ZSR w Woli Osowińskiej doceniany przez pracodawców	➤ Odsetek absolwentów znajdujących zatrudnienie w ciągu 6 miesięcy od ukończenia szkoły	➤ 60% (w drugim roku od zakończenia realizacji projektu)
➤ Wzrost liczby absolwentów ZSR w Woli Osowińskiej, podejmujących studia wyższe na kierunkach rolniczych	➤ Wzrost odsetka absolwentów podejmujących studia wyższe na kierunkach rolniczych	➤ 5% (w drugim roku od zakończenia realizacji projektu)
5.C. Cele globalne (oddziaływanie)		
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Podniesienie poziomu kształcenia uczniów w ZSR w Woli Osowińskiej ➤ Zwiększenie naboru uczniów w ZSR w Woli Osowińskiej ➤ Wzrost stopy zatrudnienia na obszarach wiejskich ➤ Zwiększenie odsetka absolwentów ZSR w Woli Osowińskiej, podejmujących studia wyższe na kierunkach rolniczych ➤ Rozwój usług okołorolniczych w powiecie 		
6. Zgodność projektu z celami określonymi w dokumentach regionalnych i krajowych		
6.A. Projekt jest zgodny z następującym elementem Narodowego Planu Rozwoju:		
Oś rozwoju:	Rozwój zasobów ludzkich i zatrudnienia	
Zakres działań:	Zwiększanie poziomu wykształcenia i kwalifikacji zawodowych przez młodzież i dorosłych	
6.B. Projekt jest zgodny z następującymi celami strategii rozwoju województwa:		

- Tworzenie nowej jakości wiedzy i umiejętności oraz nowoczesnych form kształcenia

7. Kierunek wsparcia	
7.A. Zakres terytorialny realizacji projektu:	Powiat radzyński
7.B. Liczba mieszkańców na obszarze oddziaływania projektu:	63 599
7.C. Liczba podmiotów gospodarczych na obszarze oddziaływania projektu	3 348
7.D. Beneficjenci końcowi wsparcia:	Starostwo Powiatowe w Radzynie Podlaskim
7.E. Odbiorcy ostateczni wsparcia:	Uczniowie i nauczyciele Zespołu Szkół Rolniczych w Woli Osowińskiej
8. Struktura realizacyjna projektu	
8.A. Podmiot (podmioty) realizujące określone działania:	
<ul style="list-style-type: none"> • Zakup wyposażenia ogólnego 	<ul style="list-style-type: none"> • Zespół Szkół Rolniczych w Woli Osowińskiej
<ul style="list-style-type: none"> • Zakup wyposażenia do pracowni przysposobienia obronnego 	<ul style="list-style-type: none"> • Zespół Szkół Rolniczych w Woli Osowińskiej
<ul style="list-style-type: none"> • Zakup sprzętu sportowego (siłownia i sala gimnastyczna) 	<ul style="list-style-type: none"> • Zespół Szkół Rolniczych w Woli Osowińskiej
<ul style="list-style-type: none"> • Zakup wyposażenia do pracowni gospodarstwa domowego 	<ul style="list-style-type: none"> • Zespół Szkół Rolniczych w Woli Osowińskiej
<ul style="list-style-type: none"> • Zakup wyposażenia do pracowni geograficznej 	<ul style="list-style-type: none"> • Zespół Szkół Rolniczych w Woli Osowińskiej
<ul style="list-style-type: none"> • Zakup wyposażenia do pracowni chemicznej 	<ul style="list-style-type: none"> • Zespół Szkół Rolniczych w Woli Osowińskiej
<ul style="list-style-type: none"> • Zakup wyposażenia do pracowni biologicznej 	<ul style="list-style-type: none"> • Zespół Szkół Rolniczych w Woli Osowińskiej
<ul style="list-style-type: none"> • Zakup wyposażenia do pracowni fizycznej 	<ul style="list-style-type: none"> • Zespół Szkół Rolniczych w Woli Osowińskiej

• Zakup wyposażenia do pracowni języka polskiego	• Zespół Szkół Rolniczych w Woli Osowińskiej
• Zakup multimediiów	• Zespół Szkół Rolniczych w Woli Osowińskiej
• Zakup pojazdów mechanicznych do celów dydaktycznych	• Zespół Szkół Rolniczych w Woli Osowińskiej
8.B. Podmiot (podmioty) nadzorujący realizację projektu:	Starosta Radzyński
8.C. Podmioty współpracujące przy realizacji projektu:	Firmy wyposażenia wnętrz, dostawcy multimediiów i sprzętu sportowego
9. Budżet projektu	
9.A. Łączny koszt projektu w całym okresie realizacji:	355 000 zł
Koszty początkowe (jednorazowe)	Kwota w PLN
• Zakup wyposażenia ogólnego	40 000 zł
(I) Razem koszty początkowe	40 000 zł
Roczne koszty realizacji w pierwszym roku	Kwota w PLN
• Zakup wyposażenia do pracowni przysposobienia obronnego	5 000 zł
• Zakup sprzętu sportowego (siłownia i sala gimnastyczna)	100 000 zł
• Zakup wyposażenia do pracowni gospodarstwa domowego	20 000 zł
• Zakup wyposażenia do pracowni geograficznej	10 000 zł
• Zakup wyposażenia do pracowni chemicznej	10 000 zł
• Zakup wyposażenia do pracowni biologicznej	15 000 zł
• Zakup wyposażenia do pracowni fizycznej	10 000 zł

• Zakup wyposażenia do pracowni języka polskiego		5 000 zł
(II) Razem koszty pierwszego roku		175 000 zł
Roczne koszty realizacji w drugim roku		Kwota w PLN
• Zakup multimediiów		10 000 zł
• Zakup pojazdów mechanicznych		130 000 zł
(III) Razem koszty drugiego roku		140 000 zł
9.B. Źródła finansowania kosztów początkowych		
Pozycja	Źródło	Kwota
<i>Udział własny</i>	Starostwo Powiatowe w Radzynie Podlaskim	12 000 zł
<i>Środki prywatne</i>	-	-
<i>Środki pomocowe – krajowe</i>	-	-
<i>Środki pomocowe - UE</i>	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego. Priorytet 3: Rozwój lokalny. Działanie 3.5. Lokalna infrastruktura społeczna. Poddziałanie 3.5.1. Lokalna infrastruktura edukacyjna.	28 000 zł
<i>Dochody z projektu</i>	-	
<i>Inne środki</i>	-	
Razem finansowanie kosztów początkowych		40 000 zł
9.C. Źródła finansowania kosztów pierwszego roku		
Pozycja	Źródło	Kwota
<i>Udział własny</i>	Starostwo Powiatowe w Radzynie Podlaskim	52 500 zł
<i>Środki prywatne</i>	-	-

<i>Środki pomocowe – krajowe</i>	-	-
<i>Środki pomocowe – UE</i>	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego. Priorytet 3: Rozwój lokalny. Działanie 3.5. Lokalna infrastruktura społeczna. Poddziałanie 3.5.1. Lokalna infrastruktura edukacyjna. Poddziałanie 3.5.3. Lokalna infrastruktura sportowa.	122 500 zł
<i>Razem finansowanie kosztów pierwszego roku</i>		175 000 zł
<i>9.D. Źródła finansowania kosztów drugiego roku</i>		
<i>Pozycja</i>	<i>Źródło</i>	<i>Kwota</i>
<i>Udział własny</i>	Starostwo Powiatowe w Radzynie Podlaskim	42 000 zł
<i>Środki prywatne</i>	-	-
<i>Środki pomocowe – krajowe</i>	-	-
<i>Środki pomocowe – UE</i>	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego. Priorytet 3: Rozwój lokalny. Działanie 3.5. Lokalna infrastruktura społeczna. Poddziałanie 3.5.1. Lokalna infrastruktura edukacyjna.	98 000 zł
<i>Dochody z projektu</i>	-	-
<i>Inne środki</i>	-	-
<i>Razem finansowanie kosztów drugiego roku</i>		140 000 zł

10. Analiza SWOT projektu		
Mocne strony		Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Duże zapotrzebowanie na absolwentów szkół rolniczych o wysokich kwalifikacjach w powiecie ➤ Przeniesienie ZSR w Woli Osowińskiej do nowej siedziby ➤ Duże zainteresowanie ZSR w Woli Osowińskiej ze strony absolwentów szkół gimnazjalnych 		<ul style="list-style-type: none"> ➤ Konieczność wniesienia wkładu własnego przez Starostwo Powiatowe w Radzynie Podlaskim
Szanse		Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Szansa na rozwój usług okołorolniczych w powiecie ➤ Szansa na zwiększenie liczby uczniów ZSR w Woli Osowińskiej, podejmujących studia wyższe na kierunkach rolniczych 		<ul style="list-style-type: none"> ➤ Możliwość niedokończenia inwestycji w zakresie budowy nowej siedziby ZSR w Woli Osowińskiej przed rozpoczęciem roku szkolnego 2005/2006
11. Inne informacje uznane za istotne		
Szacunkowe zapotrzebowanie na pomoce dydaktyczne oraz sprzęt sportowy:		
1. Wyposażenie ogólne		
L.p.	Nazwa wyposażenia	Ilość sztuk
1.	Stoliki uczniowskie	92
2.	Krzesełka szkolne	184
3.	Biurka do klas	7
4.	Biurko do biblioteki	1
5.	Biurka dla trenerów	3
6.	Krzesła miękkie do biur	11
7.	Krzesła miękkie do aneksu jadalnego	18
8.	Biurko pod 2 komputery do sali komputerowej	1
9.	Duży stół do pokoju nauczycielskiego	1
10.	Krzesła miękkie do pokoju nauczycielskiego	18
11.	Regały do klas	7
14.	Stojaki na czasopisma	3
15.	Stoliki do biblioteki	5
16.	Krzesełka do biblioteki	10

17.	Wyposażenie korytarzy: - krzeselka łączone - gabloty wewnętrzne - antyramy duże - tablice korkowe	50 5 10 16
18.	Tablice do klas	8
19.	Szafy do przechowywania sprzętu gimnastycznego	6
20.	Regał na dokumenty dla trenerów	1
21.	Szafa na odzież i obuwie do pokoju trenerów	1
22.	Szafy na pomoce, odzież i obuwie w pokoju nauczycielskim	1
23.	Stoliki pod wideoprojektor	5
24.	Regał do gabinetu dyrektora	1
25.	Gilotyna do cięcia papieru	1
26.	Szafa pancerna	1
27.	Bindownica	1
28.	Niszczarka do dokumentów	1
29.	Aparat telefoniczny bezprzewodowy	2
30.	Kompletne wyposażenie dwóch pracowni językowych	-
31.	Dyktafony	

4. Multimedia

L.p.	Nazwa wyposażenia	Ilość sztuk
1.	Ekrany przenośne lub stacjonarne	7
2.	Projektor multimedialny	1
3.	Zestaw nagłaśniający na akademie i inne uroczystości szkolne	1
4.	Kserokopiarka kolorowa	1
5.	Stałe łącze internetowe	1
6.	Komputery	3
7.	Skaner	1
8.	Drukarka	1

5. Pojazdy

L.p.	Nazwa wyposażenia	Ilość sztuk
1.	Samochód do nauki jazdy	1
2.	Bus 16-osobowy na wyjazdy na zajęciach praktycznych i innych	1

6. Pracownia przysposobienia obronnego

L.p.	Nazwa wyposażenia	Ilość sztuk
1.	Zestaw foliogramów do przedmiotu	1 komplet
2.	Fantom do sztucznego oddychania i masażu serca z sygnalizatorem	1
3.	Busole	

5. Sprzęt sportowy do siłowni i sali gimnastycznej

L.p.	Nazwa wyposażenia	Ilość sztuk
1.	Piłki nożne	30

2.	Piłki siatkowe	30
3.	Piłki koszykowe	30
4.	Piłki do piłki ręcznej	30
5.	Piłki lekarskie:	22
6.	Piłki gimnastyczne	15
7.	Pierścień do ringo	15
8.	Zestaw woreczków z grochem	20
9.	Piłki gumowe	10
10.	Zestaw pompek do piłek	1 komplet
11.	Uniwersalna sprężarka do piłek	1
12.	Koszulki z poliestru na ramiączkach dwukolorowe	30
13.	Koszulki i spodenki dla zawodników	20 kompletów
14.	Szarfy dwukolorowe	30
15.	Wózek na piłki	1
16.	Siatka na piłki	5
17.	Regał na piłki	4
18.	Zestaw do gry w koszykówkę	1 komplet
19.	Zestaw do ćwiczeń gry w koszykówkę	3 komplety
20.	Bramki halowe do piłki ręcznej	2
21.	Elektroniczna tablica wyników	1
22.	Zestaw do unihokeja	1 komplet
23.	Tablice wyników przenośne nastolikowe do każdej dyscypliny	16
24.	Zestaw słupków do siatkówki z siatką, osłonami i podestem dla sędziego	1 komplet
25.	Stoły do tenisa stołowego	16
26.	Stoliki sędziego	16
27.	Siatki z uchwytami do tenisa stołowego	15
28.	Zestaw kompasów do biegu na orientację	20
29.	Rozbieg gumowy 40m	1
30.	Bloki startowe	6
31.	Płotki treningowe	10
32.	Zestaw miękkich mat do skoku wzwyż	1 komplet
33.	Poprzeczka i stojaki do skoku wzwyż	1 komplet
34.	Oszczepy treningowe	20
35.	Kule treningowe	10
36.	Dyski treningowe	10
37.	Stoper	5
38.	Podium	1
39.	Pachołki średnie dwukolorowe	20
40.	Taśma pomiarowa	1
41.	Megafon na ramię	1
42.	Zestaw gryfów i ciężary do sztangi	1 komplet
43.	Gryf i ciężary do hantli	2 komplety
44.	Stojak do sztang	1 komplet
45.	Stojak na ciężary	1
46.	Ławeczka do wyciskania sztangi	1
47.	Podest Aerobic step średni	20

48.	Przyrząd do ćwiczeń wielostanowiskowy (Atlas)	1
49.	Bieżnia maraton	1
50.	Ergometr(rowerek)	3
51.	Skrzynia gimnastyczna 5-elementowa	1 komplet
52.	Odskoknia elastyczna z odbiciem	1
53.	Drabinki gimnastyczne	40
54.	Ławki gimnastyczne (3,5 m)	10
55.	Konstrukcja do podciągania się zawieszana na drabinki	5
56.	Deska pochyła zawieszana na drabinki	10
57.	Koń gimnastyczny	1
58.	Materac do ćwiczeń gimnastycznych	10
59.	Maty do ćwiczeń gimnastycznych	20
60.	Wózek do transportu mat i materacy	1
61.	Lina do przeciągania	1
62.	Skakanki treningowe	20
63.	Obręcze	20
64.	Wózek skręcający	10
65.	Siatka do wspinania	2
66.	Lina do podciągania się	4
67.	Badminton-tenis (plastikowe rakiety z miękką piłką)	10 kompletów
68.	Jednoosiowy ręczny wózek do transportu	1
69.	Drabinki linowe	4

6. Pracownia gospodarstwa domowego

L.p.	Nazwa wyposażenia	Ilość sztuk
1.	Kuchnia gazowo-elektryczna	2
2.	Okapy kuchenne	2
3.	Zestaw szafek kuchennych	1 komplet
4.	Zmywarka do naczyń	1
5.	Chłodziarko-zamrażarka	1
6.	Zamrażarka	1
7.	Kuchenki mikrofalowe	2
8.	Rożno elektryczne	1
9.	Prodiże elektryczne	3
10.	Zmechanizowany sprzęt gospodarstwa domowego	
	* miksery	3
	* maszynka elektryczna z przystawką do rozdrabniania warzyw	1
	* krajalnica elektryczna	1
	* sokowirówka	1
	* frytkownica	2
	* gofrownica	2
	* opiekacz	2
11.	Stoły kuchenne	2
12.	Zestaw garnków do gotowania	3 komplety
13.	Czajniki	2
14.	Komplet patelni do smażenia	2 komplety
15.	Wok	2
16.	Zestaw noży kuchennych	2 komplety

17.	Nożyce do cięcia drobiu	2
18.	Komplet misek metalowych nierdzewnych	2 komplety
19.	Miska do ucierania ciasta	3
20.	Wałki do ucierania ciasta	3
21.	Stolnice do maglowania ciasta	2
22.	Wałki do maglowania	2
23.	Deski do krojenia	10
24.	Komplet łyżek i łopatek drewnianych	1 komplet
25.	Serwis obiadowy na 12 osób	3 komplety
26.	Szklanki do napojów gorących	60
27.	Szklanki do napojów zimnych	30
28.	Bulionówki z podstawkami	30
29.	Salaterki duże szklane	6
30.	Salaterki małe	12
31.	Filizanki z talerzykami deserowymi	5 kompletów
32.	Tortownice metalowe do pieczenia	3
33.	Błachy do pieczenia różne	10
34.	Patery na owoce	6
35.	Klosze na ciasto	6
36.	Klosze na tort	3
37.	Cukiernice	6
38.	Świeczniki pojedyncze szklane	5
39.	Flakoniki na kwiaty małe, szklane	5
40.	Obrusy plamoodporne	6
41.	Rękawice „łapanice”	4 komplety
42.	Ścierki kuchenne	20
43.	Ręczniki do rąk	5
44.	Fartuchy ochronne białe	20
45.	Chustki lub czapki białe	20
46.	Pralka automatyczna	1
47.	Stół duży na 18 osób	1
48.	Maszyny elektryczne wieloczynnościowe overlok	4
49.	Deska do prasowania	1
50.	Żelazko z nawilżaczem	1
51.	Nożyce krawieckie	

7. Pracownia geograficzna

L.p.	Nazwa wyposażenia	Ilość sztuk
1.	Globusy duże i małe	20
2.	Mapy ścienne	20
3.	Atlasy geograficzne	12
4.	Roczniki statystyczne	1
5.	Kompasy	12
6.	Busole	12
7.	Barometry	12
8.	Kasety VHS dotyczące wiedzy geograficznej	-
9.	Foliogramy	-

10.	Tablice ściennie tematyczne do nauczania geografii	-
11.	Mapy topograficzne	-
12.	Mapy tematyczne (geologiczne i klimatyczne)	-
13.	Stojaki na mapy	4

8. Pracownia chemiczna

L.p.	Nazwa wyposażenia	Ilość sztuk
1.	Probówki różnej wielkości + stojaki	6 kompletów
2.	Pipety skalowane VO	12
3.	Pipety wzorcowe	12
4.	Stojaki do pipet	6
5.	Gruszki gumowe	12
6.	Pompki do pipet	6
7.	Kroplomierze	12
8.	Szczotki do mycia butelek i probówek	6
9.	Okulary ochronne	3
10.	Moździerce	6
11.	Parowniczk	6
12.	Szalki Petriego	12
13.	Krystalizatory	6
14.	Lejki stożkowe różnej wielkości	6
15.	Biurety Mohra	3
16.	Wtryskiwacze	10
17.	Płytki zabarwień	-
18.	Kolby okrągłodenne	10
19.	Zlewki wysokie	12
20.	Zlewki niskie	12
21.	Kolby „erlenmeyer” o wąskiej i szerokiej szyjce	12
22.	Kolby wzorcowe	12
23.	Kolby pomiarowe z zatyczką	12
24.	Cylindry miarowe	12
25.	Zestaw do destylacji frakcyjnej	2
26.	Zestaw do destylacji prostej	2
27.	Probówki do hodowli kultur bakteryjnych	10
28.	Probówki z boczną rurką	10
29.	Trójnogi metalowe	6
30.	Płyta grzejna	2
31.	Palniki	6
32.	Odczynniki chemiczne (szkolne laboratorium)	6 kompletów
33.	Makieta układu okresowego pierwiastków	1
34.	Tablice chemiczne (ściennie)	-
35.	Termometry laboratoryjne	10
36.	Foliogramy	-
37.	Stoły laboratoryjne	2

9. Pracownia biologiczna

L.p.	Nazwa wyposażenia	Ilość sztuk
1.	Mikroskopy optyczne	10

2.	Zestawy preparacyjne	10
3.	Preparaty mikroskopowe	4 komplety
4.	Szkielet ludzki	1
5.	Model ludzki (korpus)	1
6.	Model ucha	1
7.	Model nerki	1
8.	Model oka	1
9.	Serce człowieka	1
10.	Szkielet ptaka	1
11.	Szkielet królika	1
12.	Szkielet ryby	1
13.	Szkiełko podstawowe	10 zestawów
14.	Szkiełko nakrywkowe	10 zestawów
15.	Niezbędnik do preparatów mikroskopowych	4 komplety
16.	Makieta DNA	1
17.	Układanka mitozą, mejozą	12
18.	Modele cząsteczek	4 komplety
19.	Akwarium z wyposażeniem	1
20.	Barwniki i odczynniki konieczne do wykonywania preparatów	4 zestawy
21.	Foliogramy	-
22.	Tablice ściennie	6 kompletów
23.	Gabloty ściennie	

10. Pracownia fizyczna

L.p.	Nazwa wyposażenia	Ilość sztuk
1.	Waga laboratoryjna i odważniki	-
2.	Magnesy sztabkowe i podkowiaste	-
3.	Igła magnetyczna	1
4.	Siłomierz i ciężarki	-
5.	Stoper	1
6.	Zasilacz regulowany prądu stałego	1
7.	Rdzeń ferromagnetyczny	1
8.	Zwojnica	1
9.	Równia pochyła z regulowanym kątem nachylenia	1
10.	Suwmiarka	1
11.	Naczynia połączone	1 komplet
12.	Cylinder (menzurka)	1
13.	Zlewka	1
14.	Termometr	1
15.	Woltomierz	1
16.	Amperomierz	1
17.	Układ okresowy pierwiastków	1
18.	Tablice tematyczne do nauczania fizyki	-
19.	Portrety wybitnych fizyków	16
20.	Zestaw do mechaniki i kinematyki	1
21.	Zestaw do optyki	1
22.	Zestaw do elektryczności	1

23.	Zestaw do magnetyzmu	1
24.	Zestaw do optyki	1
25.	Zestaw do hydrostatyki i aerostatyki	1

11. Pracownia języka polskiego

L.p.	Nazwa wyposażenia	Ilość sztuk
1.	Ekran przenośny elektryczny 200x200	1
2.	Rzutnik przeźroczy i akcesoria do slajdów	1
3.	Stolik uniwersalny pod rzutnik pisma i telewizor	1
4.	Wskaźniki laserowe	4
5.	Tablica magnetyczna suchościernalna typu Fipchart	2
6.	Gabloty oszklone	1
7.	Tablice ścienne (tekstylne) 60x90	3
8.	Tablice ścienne korkowe	2
9.	Odtwarzacz DVD	1
10.	Zestaw map historycznych	1 komplet
11.	Zestaw pomocy multimedialnych do języka polskiego i historii (kasety, lektury, oprogramowanie komputerowe)	-

4. POWIĄZANIE PROJEKTÓW Z CELAMI STRATEGICZNYMI INNYCH DOKUMENTÓW DOTYCZĄCYCH ROZWOJU

4.1. Powiązanie projektów z celami opisanymi w Strategii Województwa Lubelskiego

Zarówno cele strategiczne powiatu radzyńskiego, jak i projekty i zadania dla niego sformułowane pozostają w zgodzie i ścisłym zawiązku zarówno z celem generalnym, jak i z celami strategicznymi rozwoju województwa lubelskiego.

Cel generalny Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego:

Osiągnięcie trwałego rozwoju społecznego i gospodarczego poprzez wykorzystanie geograficznego położenia regionu jako platformy współpracy krajów Europy Wschodniej i Zachodniej

Cele strategiczne:

- Rozwój gospodarczy – infrastruktura ekonomiczna,
- Rozwój obszarów wiejskich,
- Zatrudnienie i rozwój zasobów ludzkich,
- Nauka i szkolnictwo wyższe,
- Turystyka,
- Kultura i dziedzictwo narodowe,
- Ochrona środowiska,
- Rozwój dróg i komunikacji,
- Rozwój energetyki,
- Współpraca transgraniczna,
- Instytucjonalne przygotowanie regionu do integracji z Unią Europejską,
- Rozwój regionalny i lokalny,
- Marketing regionalny.

4.2. Zgodność poszczególnych celów z priorytetami rozwoju gospodarki narodowej i regionalnej

Wytyczone cele strategiczne dla powiatu radzyńskiego znajdują odzwierciedlenie w wielu dokumentach, wyznaczających kierunki rozwoju gospodarki narodowej oraz są zgodne z założeniami polityki regionalnej. Poniżej wskazano powiązania poszczególnych celów z priorytetami różnego szczebla.

Prezentowane porównanie uwzględnia następujące dokumenty i plany:

1. „Narodowy Plan Rozwoju 2004-2006” - dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 14 stycznia 2003 r.
2. „Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich na lata 2004 - 2006” - Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej, luty 2004 r.
3. „Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego 2004-2006”- Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej, styczeń 2004 r.
4. „Sektorowy Program Operacyjny - Wzrost konkurencyjności gospodarki lata 2004-2006” - Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej, luty 2004 r.
5. „Kierunki działań Rządu wobec małych i średnich przedsiębiorstw od 2003 do 2006 roku” – Ministerstwo Gospodarki, październik 2002 r.
6. „Strategia rozwoju województwa lubelskiego”.

W każdej z przedstawionych w poprzednim rozdziale fiszek projektowych, znajduje się punkt 6: „Zgodność projektu z celami określonymi w dokumentach regionalnych i krajowych”, który potwierdza zgodność zadania z elementem Narodowego Planu Rozwoju oraz wskazanym celem strategii rozwoju województwa.

5. POWIĄZANIE PROJEKTÓW Z INNYMI DZIAŁANAMI REALIZOWANYMI NA TERENIE POWIATU/WOJEWÓDZTWA

Cele strategiczne:	Zgodność na poziomie centralnym:	Zgodność z założeniami strategii wojewódzkiej:
<p>Podnoszenie kwalifikacji zawodowych społeczności lokalnej</p>	<p>Narodowy Plan Rozwoju (osie rozwoju): – Rozwój zasobów ludzkich i zatrudnienia</p> <p>"SPO Rozwój Zasobów Ludzkich"</p> <p>Priorytet 1. Aktywna polityka rynku pracy oraz integracji zawodowej i społecznej:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Działanie 1.2. Perspektywy dla młodzieży - Działanie 1.3. Przeciwdziałanie i zwalczanie długotrwałego bezrobocia <p>Priorytet 2. Rozwój społeczeństwa opartego na wiedzy:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Działanie 2.2. Podniesienie jakości edukacji w odniesieniu do potrzeb rynku pracy - Działanie 2.3. Rozwój kadr nowoczesnej gospodarki <p>"ZPORR"</p> <p>Priorytet 2: Wzmocnienie rozwoju zasobów ludzkich w regionach:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Działanie 2.1. Rozwój umiejętności powiązany z potrzebami regionalnego rynku pracy i możliwości kształcenia ustawicznego w regionie - Działanie 2.2. Wyrównanie szans edukacyjnych poprzez programy stypendialne - Działanie 2.3. Reorientacja zawodowa osób odchodzących z rolnictwa <p>Kierunki działań Rządu wobec MSP:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Poprawa otoczenia prawnego MSP oraz rozwój postaw przedsiębiorczych w społeczeństwie 	<p>Priorytet: Rozwój systemu przygotowania kadr</p> <p>Priorytet: Tworzenie warunków restrukturyzacji rolnictwa oraz wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich</p>

<p>Rozwój przedsiębiorczości i pozyskiwanie inwestycji</p>	<p>Narodowy Plan Rozwoju (osie rozwoju):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wspieranie konkurencyjności przedsiębiorstw - Tworzenie warunków dla zwiększania poziomu inwestycji, promowanie zrównoważonego rozwoju i spójności przestrzennej <p>"ZPORR"</p> <p>Priorytet 1. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Działanie 1.1. Modernizacja i rozbudowa regionalnego układu transportowego <p>Priorytet 2. Wzmocnienie rozwoju zasobów ludzkich w regionach:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Działanie 2.5. Promocja przedsiębiorczości <p>Priorytet 3. Rozwój lokalny:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Działanie 3.4. Mikroprzedsiębiorstwa <p>"SPO - Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw" -</p> <p>Priorytet 1. Rozwój przedsiębiorczości i wzrost innowacyjności poprzez wzmocnienie instytucji otoczenia biznesu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Działanie 1.1. Wzmocnienie instytucji wspierających działalność przedsiębiorstw - Działanie 1.2. Poprawa dostępności do zewnętrznego finansowania inwestycji przedsiębiorstw - Działanie 1.3. Tworzenie korzystnych warunków dla rozwoju firm <p>Priorytet 2. Bezpośrednie wsparcie przedsiębiorstw:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Działanie 2.1. Wzrost konkurencyjności MSP poprzez doradztwo - Działanie 2.2. Wsparcie konkurencyjności produktowej i technologicznej przedsiębiorstw - Działanie 2.3. Wzrost konkurencyjności MSP poprzez inwestycje - Działanie 2.4. Wsparcie dla przedsięwzięć w zakresie dostosowania przedsiębiorstw do wymogów ochrony środowiska 	<p>Priorytet: Tworzenie kompleksowych systemów infrastruktury ekonomicznej</p> <p>Priorytet: Rozbudowa i modernizacja systemu komunikacji i przejść granicznych</p>
---	---	---

	<p>Kierunki działań Rządu wobec MSP:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rozwój otoczenia instytucjonalnego małych i średnich przedsiębiorstw - Wspieranie przedsięwzięć służących rozwojowi firm - Wspieranie integracji firm i działalności na forum międzynarodowym 	
<p>Rozwój i restrukturyzacja obszarów wiejskich</p>	<p>Narodowy Plan Rozwoju (osie rozwoju):</p> <ul style="list-style-type: none"> – Przekształcenia strukturalne w rolnictwie i rybołówstwie, rozwój obszarów wiejskich <p>"ZPORR"</p> <p>Priorytet 1. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmacnianiu konkurencyjności regionów</p> <ul style="list-style-type: none"> - Działanie 1.4. Rozwój turystyki i kultury <p>„SPO – Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich”</p> <p>Priorytet 1. Wspieranie zmian i dostosowań w sektorze rolno-żywnościowym:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Działanie 1.1. Inwestycje w gospodarstwach rolnych - Działanie 1 5. Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych <p>Priorytet 2. Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich:</p> <p>Działanie 2.2. Różnicowanie działalności rolniczej i zbliżonej do rolnictwa w celu zapewnienia różnorodności działań lub alternatywnych źródeł dochodów</p> <p>Kierunki działań Rządu wobec MSP:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rozwój otoczenia instytucjonalnego małych i średnich przedsiębiorstw - Wspieranie przedsięwzięć służących rozwojowi firm 	<p>Priorytet: Tworzenie warunków restrukturyzacji rolnictwa oraz wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich</p> <p>Priorytet: Poprawa kondycji ekologicznej środowiska</p> <p>Priorytet: Ochrona i pomnażanie dziedzictwa kulturowego oraz jego wykorzystanie dla harmonijnego rozwoju społecznego</p>

Źródło: Opracowanie własne

6. OCZEKIWANE WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘĆ PROGRAMU ROZWOJU LOKALNEGO

Misja / Cele strategiczne powiatu	Cele działań		Mierniki osiągnięcia celów	
	Projekt	Produkt/Rezultat	Miernik	Wartość oczekiwana
Powiat radzyński – miejsce zintegrowanych inicjatyw społecznych i gospodarczych, realizowanych wspólnie przez społeczność lokalną oraz samorząd gminny i powiatowy.	<i>Wspieranie środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym – tworzenie świetlic środowiskowych</i>	➤ Działalność świetlic środowiskowych w gminach	➤ Odsetek uczniów z rodzin patologicznych i niewydolnych wychowawczo korzystających z zajęć prowadzonych w ramach świetlic	➤ 50% (w drugim roku realizacji projektu)
		➤ Utworzenie konkursowego systemu finansowania inicjatyw społecznych	➤ Odsetek lokalnych przedsiębiorstw współfinansujących inicjatywy podejmowane w świetlicach środowiskowych	➤ 5% (w drugim roku realizacji projektu)
		➤ Zmniejszenie spożycia alkoholu i innych używek przez osoby młodociane	➤ Procentowe zmniejszenie liczby osób młodocianych z problemami alkoholowymi	➤ 20% (w pierwszym roku od zakończenia realizacji projektu)
		➤ Zmniejszenie wskaźnika przestępczości wśród osób młodocianych	➤ Procentowy spadek wskaźnika przestępczości wśród osób młodocianych	➤ 20% (w pierwszym roku od zakończenia realizacji projektu)

Misja / Cele strategiczne powiatu	Cele działań		Mierniki osiągnięcia celów	
	Projekt	Produkt/Rezultat	Miernik	Wartość oczekiwana
<p>Powiat radzyński – nowoczesne i ekonomicznie wydajne rolnictwo, którego kondycja jest wynikiem działań społeczności lokalnej, nakierowanych na rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego, nowoczesnych form wymiany towarowej oraz rozbudowanego zaplecza usługowego.</p> <p>Cel strategiczny: Rozwój i restrukturyzacja obszarów wiejskich.</p>	<p>Promocja alternatywnej produkcji rolnej ze szczególnym uwzględnieniem kukurydzy</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Rozpowszechnienie wśród rolników wiedzy na temat alternatywnej produkcji rolnej na cele energetyczne 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Odsetek rolników zainteresowanych podjęciem produkcji rolnej na cele energetyczne 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 30% (w pierwszym roku od zakończenia realizacji projektu)
		<ul style="list-style-type: none"> ➤ Wypromowanie wśród rolników idei zakładania upraw na cele energetyczne 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Odsetek rolników uznających podejmowane działania za rentowne 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 20% (w pierwszym roku od zakończenia realizacji projektu)
		<ul style="list-style-type: none"> ➤ Powstanie na terenie powiatu plantacji kukurydzy z przeznaczeniem na pozyskiwanie etanolu przemysłowego 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Liczba plantacji kukurydzy na cele energetyczne w powiecie 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 10 (w pierwszym roku od zakończenia realizacji projektu)
		<ul style="list-style-type: none"> ➤ Wykształcenie na terenie powiatu wspólnego systemu sprzedaży ziarna kukurydzy na cele przemysłowe 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Liczba nowopowstałych plantacji kukurydzy na cele energetyczne 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 5 (w pierwszym roku od zakończenia realizacji projektu)
		<ul style="list-style-type: none"> ➤ Wykształcenie na terenie powiatu wspólnego systemu sprzedaży ziarna kukurydzy na cele przemysłowe 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Liczba powstałych grup producentów rolnych ziarna kukurydzy 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 1 (w drugim roku realizacji projektu)

Misja / Cele strategiczne powiatu	Cele działań		Mierniki osiągnięcia celów	
	Projekt	Produkt/Rezultat	Miernik	Wartość oczekiwana
<p>Powiat radzyński – nowoczesne i ekonomicznie wydajne rolnictwo, którego kondycja jest wynikiem działań społeczności lokalnej, nakierowanych na rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego, nowoczesnych form wymiany towarowej oraz rozbudowanego zaplecza usługowego.</p> <p>Cel strategiczny: Rozwój i restrukturyzacja obszarów wiejskich.</p>	<p>Promocja alternatywnej produkcji rolnej ze szczególnym uwzględnieniem kukurydzy (c.d.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Powstanie na terenie powiatu firm zajmujących się pozyskaniem oraz obróbką zrębków drzewnych 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Liczba nowopowstałych firm pozyskujących zrębki na terenie powiatu 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 2 (w pierwszym roku od zakończenia realizacji projektu)
		<ul style="list-style-type: none"> ➤ Powstanie na terenie powiatu przedsiębiorstw zajmujących się instalacją kotłów na biomasę 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Liczba nowopowstałych przedsiębiorstw zajmujących się instalacją kotłów na biomasę 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 1 (w pierwszym roku od zakończenia realizacji projektu); 2 (po dwóch latach)
		<ul style="list-style-type: none"> ➤ Otwarcie na terenie powiatu plantacji wierzby energetycznej 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Obszar nowopowstałych plantacji wierzby energetycznej ➤ Liczba nowych plantacji wierzby energetycznej 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 500 ha (w pierwszym roku od zakończenia realizacji projektu) ➤ 2 (w pierwszym roku od zakończenia realizacji projektu)

Misja / Cele strategiczne powiatu	Cele działań		Mierniki osiągnięcia celów	
	Projekt	Produkt/Rezultat	Miernik	Wartość oczekiwana

<p>Powiat radzyński – nowoczesne i ekonomicznie wydajne rolnictwo, którego kondycja jest wynikiem działań społeczności lokalnej, nakierowanych na rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego, nowoczesnych form wymiany towarowej oraz rozbudowanego zaplecza usługowego.</p> <p>Cel strategiczny: Rozwój i restrukturyzacja obszarów wiejskich</p>	<p><i>Tworzenie grup producentów rolnych</i></p>	<p>➤ Rozpowszechnienie wśród rolników wiedzy na temat zakładania grup producentów rolnych oraz możliwości dofinansowania ich działalności z funduszy strukturalnych</p>	<p>➤ Procent rolników znających zasady funkcjonowania i dofinansowania działalności grup producentów rolnych</p>	<p>➤ 30% (w pierwszym roku od zakończenia realizacji projektu)</p>
		<p>➤ Popularyzacja wśród rolników idei tworzenia grup producentów rolnych</p>	<p>➤ Odsetek rolników zainteresowanych zakładaniem grup producentów rolnych</p>	<p>➤ 20% (w pierwszym roku od zakończenia realizacji projektu)</p>
		<p>➤ Powstanie na terenie powiatu grup producentów rolnych</p>	<p>➤ Liczba zarejestrowanych grup producentów rolnych</p>	<p>➤ 1 (w drugim roku realizacji projektu), 3 (po dwóch latach od zakończenia realizacji projektu)</p>
		<p>➤ Wzrost konkurencyjności cenowej artykułów rolnych</p>	<p>➤ Procent o jaki zostaną obniżone ceny artykułów rolnych produkowanych w ramach grup producentów rolnych</p>	<p>➤ 5%</p>
		<p>➤ Ujednolicenie standardów produkcji artykułów rolnych w ramach grup producentów rolnych oraz ich dostosowanie do wymogów wspólnego rynku rolnego</p>	<p>➤ Stopień ujednolicenia oraz dostosowania standardów produkcji do wymogów wspólnego rynku rolnego</p>	<p>➤ 90%</p>

Misja / Cele strategiczne powiatu	Cele działań		Mierniki osiągnięcia celów	
	Projekt	Produkt/Rezultat	Miernik	Wartość oczekiwana
Powiat radzyński – miejsce zintegrowanych inicjatyw społecznych i gospodarczych, realizowanych wspólnie przez społeczność lokalną oraz samorząd gminny i powiatowy.	Budowa powiatowego kompleksu rekreacyjno-sportowego	➤ Powstanie hali sportowej z zapleczem	➤ Ukończona budowa	➤ Oddana do użytku do końca 2007 hala sportowa powierzchni 3574 m ²
		➤ Wybudowanie pływalni	➤ Ukończona budowa	➤ Oddana do użytku do końca 2007 roku pływalnia o powierzchni 907 m ²
		➤ Powstanie boiska lekkoatletycznego	➤ Oddane do użytku boisko lekkoatletyczne	➤ Oddane do użytku boisko do końca 2005 roku
		➤ Powstanie boiska do gier zespołowych	➤ Oddane do użytku boisko do gier zespołowych	➤ Oddane do użytku boisko do końca 2006 roku
		➤ Zapewnienie infrastruktury towarzyszącej – drogi, parkingi, zaplecza boisk	➤ Ukończenie budowy infrastruktury	➤ Ukończenie budowy infrastruktury do końca 2006 roku

Misja / Cele strategiczne powiatu	Cele działań		Mierniki osiągnięcia celów	
	Projekt	Produkt/Rezultat	Miernik	Wartość oczekiwana
Powiat radzyński – miejsce zintegrowanych inicjatyw społecznych i gospodarczych, realizowanych wspólnie przez społeczność lokalną oraz samorząd gminny i powiatowy.	Budowa powiatowego kompleksu rekreacyjno-sportowego (c.d.)	➤ Powstanie nowych miejsc pracy związanych z obsługą obiektu	➤ Liczba nowych miejsc pracy	➤ 5
		➤ Zajęcia lekcyjne WF odbywające się na terenie obiektu	➤ Liczba godzin lekcyjnych	➤ 2700 (w latach 2006-2008)
		➤ Nowe inicjatywy widowiskowo-sportowe na terenie obiektu	➤ Liczba imprez widowiskowo-sportowych	➤ 15 (w latach 2006-2008)
		➤ Zwiększony udział zawodników powiatowych w zawodach ponadpowiatowych	➤ Liczba zawodników	➤ 50 (w 2008 r.)
		➤ Zwiększony udział zawodników w zawodach lekkoatletycznych rangi powiatowej	➤ Liczba zawodników	➤ 500 (w 2008 r.)
		➤ Wzrost aktywności sportowej mieszkańców powiatu	➤ Odsetek mieszkańców powiatu korzystających z obiektu przynajmniej raz w miesiącu	➤ 50%

Misja / Cele strategiczne powiatu	Cele działań		Mierniki osiągnięcia celów	
	Projekt	Produkt/Rezultat	Miernik	Wartość oczekiwana
Cel strategiczny: Podnoszenie kwalifikacji zawodowych społeczności lokalnej	Modernizacja bazy dydaktycznej Zespołu Szkół Rolniczych w Woli Osowińskiej	➤ Zapewnienie wyposażenia ogólnego ZSR w Woli Osowińskiej	➤ Procentowe pokrycie zapotrzebowania na wyposażenie ogólne	➤ 80% (wrzesień 2005 r.)
		➤ Wyposażenie pracowni przysposobienia obronnego w sprzęt dydaktyczny	➤ Procentowe pokrycie zapotrzebowania na wyposażenie pracowni przysposobienia obronnego	➤ 100% (wrzesień 2005 r.)
		➤ Wyposażenie sali gimnastycznej i siłowni w sprzęt sportowy	➤ Procentowe pokrycie zapotrzebowania na wyposażenie w sprzęt sportowy	➤ 100% (wrzesień 2005 r.)
		➤ Wyposażenie pracowni gospodarstwa domowego w sprzęt dydaktyczny	➤ Procentowe pokrycie zapotrzebowania na wyposażenia pracowni gospodarstwa domowego	➤ 100% (wrzesień 2005 r.)
		➤ Wyposażenie pracowni geograficznej w sprzęt dydaktyczny	➤ Procentowe pokrycie zapotrzebowania na wyposażenie pracowni geograficznej	➤ 100% (wrzesień 2005 r.)

Misja / Cele strategiczne powiatu	Cele działań		Mierniki osiągnięcia celów	
	Projekt	Produkt/Rezultat	Miernik	Wartość oczekiwana
Cel strategiczny: Podnoszenie kwalifikacji zawodowych społeczności lokalnej	Modernizacja bazy dydaktycznej Zespołu Szkół Rolniczych w Woli Osowińskiej (c.d.)	➤ Wyposażenie pracowni chemicznej w sprzęt dydaktyczny	➤ Procentowe pokrycie zapotrzebowania na wyposażenie pracowni chemicznej	➤ 100% (wrzesień 2005 r.)
		➤ Wyposażenie pracowni biologicznej w sprzęt dydaktyczny	➤ Procentowe pokrycie zapotrzebowania na wyposażenie pracowni biologicznej	➤ 100% (wrzesień 2006 r.)
		➤ Wyposażenie pracowni fizycznej w sprzęt dydaktyczny	➤ Procentowe pokrycie zapotrzebowania na wyposażenie pracowni fizycznej	➤ 100% (wrzesień 2006 r.)
		➤ Wyposażenie pracowni języka polskiego w sprzęt dydaktyczny	➤ Procentowe pokrycie zapotrzebowania na wyposażenie pracowni języka polskiego	➤ 100% (wrzesień 2006 r.)
		➤ Wyposażenie ZSR w Woli Osowińskiej w multimedia	➤ Procentowe pokrycie zapotrzebowania na multimedia	➤ 80% (wrzesień 2006 r.)
		➤ Zakup pojazdów mechanicznych do celów dydaktycznych	➤ Procentowe pokrycie zapotrzebowania na pojazdy mechaniczne	➤ 100% (wrzesień 2006 r.)

Misja / Cele strategiczne powiatu	Cele działań		Mierniki osiągnięcia celów	
	Projekt	Produkt/Rezultat	Miernik	Wartość oczekiwana
Cel strategiczny: Podnoszenie kwalifikacji zawodowych społeczności lokalnej	Modernizacja bazy dydaktycznej Zespołu Szkół Rolniczych w Woli Osowińskiej (c.d.)	➤ Podniesienie poziomu kształcenia w ZSR w Woli Osowińskiej dzięki zakupowi wyposażenia ogólnego, sprzętu sportowego oraz wyposażenia do poszczególnych pracowni	➤ Odsetek absolwentów znajdujących zatrudnienie w ciągu 6 miesięcy od ukończenia szkoły	➤ 60% (w drugim roku od zakończenia realizacji projektu)
		➤ Wzrost liczby absolwentów ZSR w Woli Osowińskiej, podejmujących studia wyższe na kierunkach rolniczych	➤ Wzrost odsetka absolwentów podejmujących studia wyższe na kierunkach rolniczych	➤ 5% (w drugim roku od zakończenia realizacji projektu)

7. PLAN FINANSOWY

W tym rozdziale zaprezentowane zostało zestawienie kosztów przeprowadzenia zapisanych w Programie Rozwoju Lokalnego działań. Wskazano w nim źródła finansowania każdego z projektów, w podziale na lata. Dane zawarte w tabeli wskazują na to, że największym obciążeniem w zakresie zapewnienia udziału własnego w finansowaniu będzie rok 2006, kiedy to inwestycje mogą wynieść 1 439 600 zł. Przy otrzymaniu zakładanej dotacji z UE, wynoszącej 9 442 300 zł, widać wyraźnie, że istnieją realne szanse na wykonanie wszystkich planowanych działań. Istotny jest fakt, że w przypadku wszystkich realizowanych projektów, dofinansowanie ze środków UE może wynieść prawie trzykrotnie więcej, niż wkład własny.

Budżet coroczny	2004						2005					
	Udział własny	Środki prywatne	Środki pomoc. krajowe	Środki UE	Dochód	Inne	Udział własny	Środki prywatne	Środki pomoc. krajowe	Środki UE	Dochód	Inne
Wspieranie środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym poprzez tworzenie świetlic środowiskowych							31 200 zł	-	-	72 800 zł	-	-
Promocja alternatywnej produkcji rolnej ze szczególnym uwzględnieniem kukurydzy	4 600 zł	-	-	18 400 zł	-	-	10 000 zł	-	-	40 000 zł	-	-
Tworzenie grup producentów rolnych	11 800 zł	-	-	47 200 zł	-	-	7 200 zł	-	-	28 800 zł	-	-
Budowa powiatowego kompleksu rekreacyjno-sportowego	-	-	-	-	-	-	667 000 zł	-	-	2 000 000 zł	-	-
Modernizacja Zespołu Szkół Rolniczych w Woli Osowińskiej							64 500 zł	-	-	150 500 zł		
SUMA	16 400 zł	-	-	65 600 zł	-	-	779 900 zł	-	-	2 292 100 zł	-	-

Budżet coroczny	2006						2007					
	Udział własny	Środki prywatne	Środki pomoc. krajowe	Środki UE	Dochód	Inne	Udział własny	Środki prywatne	Środki pomoc. krajowe	Środki UE	Dochód	Inne
Wspieranie środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym poprzez tworzenie świetlic środowiskowych	12 600 zł	20 000 zł	-	38 600 zł	-	-						
Budowa powiatowego kompleksu rekreacyjno-sportowego	1 385 000 zł	-	-	4 153 000 zł	-	-	931 000 zł	-	-	2 795 000 zł	-	-
Modernizacja Zespołu Szkół Rolniczych w Woli Osowińskiej	42 000 zł	-	-	98 000 zł	-	-						
SUMA	1 439 600 zł	20 000 zł	-	4 289 600 zł	-	-	931 000 zł	-	-	2 795 000 zł	-	-

8. SYSTEM WDRAŻANIA PROJEKTU

Każdy projekt zwykle przechodzi szereg faz, bądź etapów. Każdy wynika z poprzedniego etapu, jest jego naturalnym następstwem, a jednocześnie punktem wyjścia do następnego etapu. Poniżej przedstawiono wszystkie etapy powstawania i przebiegu projektu ze zwróceniem szczególnej uwagi na proces wdrażania (w tym rozdziale) oraz na monitoring i ewaluację (w następnym).

8.1. Zdefiniowanie Projektu – definiowanie i analiza pomysłów na potencjalne projekty

Jest to punkt wyjścia do każdego projektu. Główne zadanie na tym etapie polega na zdefiniowaniu „problemu” (np.: dlaczego mamy podejmować działania?) i określeniu wielu alternatywnych sposobów rozwiązania go.

Najważniejsze pytania, jakie możemy sobie zadać dla ułatwienia to:

- Co chcemy osiągnąć?
- Jakich rezultatów końcowych się spodziewamy?
- W jaki sposób osiągnąć te rezultaty?
- Jakie są założenia?
- Jakie widzimy rozwiązania alternatywne?
- Ile to będzie kosztować?
- Kto będzie finansował?

Definiowanie projektu owocuje zwykle powstaniem krótkiego dokumentu, który będzie pierwszym (ogólnym) opisem projektu.

8.2. Przygotowanie Projektu – staranne opracowanie koncepcji projektu

Zakres prac podejmowanych w ramach przygotowania projektu, zależy w dużej mierze od jego złożoności i skali wielkości, jak również od tego, kto mógłby projekt sfinansować. Procedury postępowania, jakie należy rozpocząć, i wymagania często będą dyktowane przez potencjalnego fundatora.

Na tym etapie, wyłania się zazwyczaj konkretne opracowanie. Dobre opracowanie będzie próbą odpowiedzi na pytania, jakie prawdopodobnie padną w momencie oceny projektu, i dostarczy wymaganych informacji.

8.3. Ocena Projektu – projekt jest skrupulatnie oceniany, a proponowane rozwiązania odpowiednio korygowane, jeśli zachodzi taka potrzeba.

Przy małym projekcie, jest to z reguły proste sprawdzenie czy projekt realizuje cele, jakie stawia sobie fundator, czy ma sens i czy przyniesie oczekiwane efekty.

Przy większych projektach, ocena będzie oznaczać szeroko zakrojone działania sprawdzające projekt od strony organizacyjnej, finansowej, instytucjonalnej czy skutków gospodarczych, społecznych, środowiskowych. Wyniki oceny można zawrzeć w „Raporcie o wynikach oceny” lub „Raporcie o koncepcji projektu”. Sprawy najistotniejsze dla projektu zostaną omówione w nim odpowiednio szczegółowo.

Podstawowe pytania, jakie należy postawić sobie w ramach oceny projektu to: Czy projekt się uda? Czy doprowadzi do realizacji zakładanych celów? Czy projekt przyczyni się do realizacji celów polityki państwowej bądź regionalnej?

8.4. Finansowanie / Negocjacje dot. projektu – podejmowanie decyzji o finansowaniu projektu i sposobie jego wdrażania.

Przy małych projektach, oznacza to zatwierdzenie budżetu projektu, i jeśli to konieczne, takich elementów jak harmonogram realizacji, skład zespołów, itp. Przy większych projektach, należy dopełnić złożonych procedur negocjacyjnych. Strony kontraktu biorą udział w negocjacjach, gdzie ustalają szczegółowe wymogi wdrażania. Po osiągnięciu porozumienia do dokumentu dołącza się zobowiązania prawne. Następnie, dokument zostaje przekazany do zatwierdzenia zarządowi instytucji finansującej.

Dla wszystkich projektów ustala się zasady monitoringu/ śledzenia przebiegu i ewaluacji.

8.5. Wdrażanie i śledzenie procesu wdrażania Projektu- projekt jest wdrażany według ustalonych zasad, jednocześnie dokonuje się okresowych kontroli, mających zapewnić przebieg zgodny z planem.

Postęp prac monitorowany jest w odniesieniu do zakładanych metod realizacji oraz harmonogramu. W ramach śledzenia realizacja projektu kontrolowana jest zarówno pod względem finansowym, jak i poza-finansowym – wykorzystanie środków, efektywność działań i osiągniętych rezultatów, ocena postępów w zakresie realizacji zakładanych celów projektu.

O sposobach wdrażania projektu, i przebiegu monitorowania należy myśleć już na etapie przygotowania projektu. Przy zarządzaniu projektem korzysta się z niektórych dokumentów sporządzanych w fazie przygotowania projektu np.: wykresów i harmonogramów wdrażania.

8.6. Ewaluacja Projektu – oceniane są wyniki projektu, powstają pomysły na nowe projekty (definiowanie nowych projektów oznacza powrót do etapu 1).

Już na początku fazy opracowywania projektu trzeba zastanowić się nad metodą ewaluacji projektu

Projekt jest zwykle oceniany z punktu widzenia realizacji stawianych przed nim celów i tego:

- Czy udało się zrealizować cele projektu?
- Czy zostały one zrealizowane dobrze i przy rozsądnym gospodarowaniu środkami? oraz
- Co projekt pozostawi po sobie?

Ewaluację przeprowadza się w określonych fazach cyklu projektu. Często:

- przed rozpoczęciem projektu - ewaluacja **wyjściowa** – ewaluacja prawdopodobnych osiągnięć
- w połowie realizacji tzw.: ewaluacja **na półmetku**, lub w innych ważnych fazach
- na zakończenie wdrażania, tzw.: **końcowa**;
- po upływie określonego okresu czasu od zakończenia, w celu ewaluacji skutków odległych (długofalowych) – znana jako ewaluacja **skutków odległych**.

Ważnym celem ewaluacji jest przekazanie informacji zwrotnej fundatorom i sponsorom projektu. Ewaluacja często prowadzi do zdefiniowania nowych projektów.

Każdy z projektów jest wdrażany według zasad i zgodnie z harmonogramem zapisanym w karcie projektowej. Jednocześnie poprzez system monitoringu (opisany w następnym rozdziale) dokonuje się okresowych kontroli, mających zapewnić wykonanie go zgodnie z planem.

Za nadzór nad prawidłową realizacją poszczególnych działań projektu odpowiedzialna jest jednostka koordynująca wyznaczona w karcie projektowej. Do niej należy kontrola prawidłowości prac bieżących związanych z wdrażaniem projektu. W szczególności należy weryfikować:

- terminy realizacji etapów projektu,
- stronę finansową projektu,
- efektywność działań.

Do zadań wyznaczonej jednostki należy także wykonywanie działań organizacyjnych takich jak np. ogłaszanie przetargów, prowadzenie negocjacji i inne działania związane z realizacją poszczególnych komponentów projektu.

Jednostka wdrażająca odpowiedzialna jest również za wypełnianie zamieszczonej w następnym rozdziale karty realizacji projektu i jako najbardziej kompetentna za propozycje zmian w nim.

9. SPOSOBY MONITOROWANIA, OCENY I KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ

Monitoring i ocena programu rozwoju polega na dokonywaniu okresowej oceny stopnia realizacji działań zapisanych w dokumencie strategicznym i wprowadzaniu modyfikacji zgodnie ze zmieniającymi się uwarunkowaniami zewnętrznymi i wewnętrznymi wpływającymi na rozwój społeczny i gospodarczy powiatu. Do monitoringu i oceny (ewaluacji) programu rozwoju lokalnego zobowiązuje się Starostwo Powiatowe w Radzynie Podlaskim. Do zadań z tym związanych wyznacza się jednostki koordynujące wyszczególnione w każdym z zapisanych działań strategicznych.

Dzięki wprowadzeniu systemu monitoringu i ewaluacji zostaje rozwiązany problem dezaktualizacji założeń strategii wynikających ze zmieniających się warunków funkcjonowania samorządu, prawodawstwa i innych czynników mogących deformować zasadność podejmowanych w ramach programu rozwoju lokalnego działań.

Prócz modyfikacji działań strategicznych w trakcie ich realizacji istnieje możliwość tworzenia dodatkowych kart projektów, które będą wpisywać się w wyznaczone cele operacyjne. W ten sposób strategia może się rozwijać wraz z rozwojem społecznym i gospodarczym powiatu. Samorząd pozostaje jedynie zobowiązany do zatwierdzenia drogą uchwały zmian w zapisach programu.

9.1. System monitorowania programu rozwoju lokalnego

Monitoring, czyli śledzenie realizacji programu odbywać się będzie na poziomie oceny realizacji poszczególnych działań strategicznych.

- Każdy projekt posiadać będzie kartę oceny realizacji. Karta oceny powinna zawierać planowane efekty realizacji w postaci wskaźników ilościowych takich jak: czas realizacji, liczba osób korzystających, planowane efekty inwestycyjne itp. Jednocześnie jednostka koordynująca odpowiedzialna za realizację działania strategicznego opracowuje na własny użytek terminy zbierania informacji niezbędnych do wypełniania karty realizacji.
- Bieżąca ocena powinna pozwolić na natychmiastowe dostosowywanie działań lub ich elementów do zmieniających się warunków zewnętrznych (zmiana partnerów, inne źródła finansowania, zmiana zadań).
- Odpowiedzialność za prowadzenie procedury monitoringu spoczywa na jednostkach koordynujących odpowiednie działania strategiczne.
- Jednostki koordynujące są odpowiedzialne za przygotowywanie kart realizacji projektu.

- Jednostka koordynująca będzie przedstawiać przed Radą stopień rozbieżności pomiędzy efektami zaplanowanymi a osiągniętymi.
- Zatwierdzania kart ocen projektu dokonuje Rada.
- Proponuje się, aby bieżąca ocena realizacji dokonywała się w okresie półrocznym.

Cel operacyjny:	
Działanie:	
Podjęmowane działania w celu realizacji programu:	
Efekty (mierniki osiągnięcia zakładanego celu):	
Stopień rozbieżności pomiędzy efektami zakładanymi a osiągniętymi:	
Napotkane problemy w trakcie realizacji zadania:	
Proponowana modyfikacja zadania:	
Dalsze finansowanie:	

9.2. Sposoby oceny programu rozwoju lokalnego

Ocena programu rozwoju lokalnego powinna polegać na badaniu przyczyn rozbieżności między zaplanowanymi efektami a rzeczywistymi (na podstawie kart oceny realizacji) z jednoczesnym płynnym wprowadzaniem tych zmian, które mają na celu dostosowanie programu (i działań zawartych w programie) do określonych wymagań (zmieniających się potrzeb i warunków).

Oceny dokonywać się będzie poprzez:

- Analizę poszczególnych kart ocen realizacji działań strategicznych i bieżące reagowanie na zmieniające się warunki - dokonywać będzie tego jednostka koordynująca wraz z odpowiednimi komisjami rady.
- Okresowy przegląd realizacji działań na sesjach rady (2 razy do roku).

- Uwzględnienie zmiany warunków zewnętrznych i potrzeb rozwojowych powiatu.
- Sesje dotyczące przeglądu realizacji działań i zmian w projektach powinny odbywać się przed sesjami dotyczącymi projektowania budżetu

9.3. Sposoby inicjowania współpracy pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi

W celu zwiększenia efektywności realizowanych działań niezbędna jest dobra współpraca między sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi. W Radzynie Podlaskim funkcjonuje Agencja Rozwoju Lokalnego, której celem jest wspieranie rozwoju lokalnych podmiotów gospodarczych. Powstała ona z inicjatywy samorządu miejskiego w Radzynie Podlaskim i Lubelskiej Fundacji Rozwoju.

Agencja Rozwoju Lokalnego poprzez swoje działania integrować powinna przedsiębiorców, urząd i inne organizacje działające na terenie miasta i powiatu. Dzięki temu powstanie platforma, która umożliwi wymianę poglądów między podmiotami. Nieformalne kontakty mogą przyczynić się do lepszej współpracy w „godzinach urzędowania” i do lepszego zrozumienia wzajemnych potrzeb.

9.4. Public relations programu rozwoju lokalnego

Realizacja zadań zawartych w programie rozwoju lokalnego wymaga do swej realizacji akceptacji społecznej. Nie ulega najmniejszej wątpliwości, że również skuteczność działań zapisanych w tym dokumencie zależy w dużym stopniu od reakcji społeczności lokalnej na proponowane działania.

W związku z tym public relations programu rozwoju lokalnego powinien w przystępny sposób prezentować:

- przyczyny podjęcia działań,
- spodziewane rezultaty,
- zalety wybranych wariantów działania.

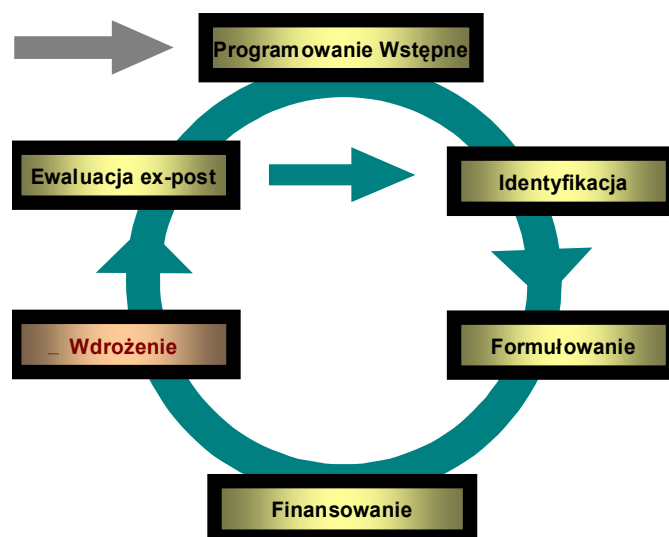
Należy zaznaczyć, że public relations to nie są jedynie kontakty z prasą i mediami. Istotną częścią działań jest również sposób wprowadzania projektów oraz spotkania z grupami, których projekty dotyczą, minimalizacja ewentualnych negatywnych efektów planowanych działań.

W rezultacie działań PR-owskich, powinno się uzyskać wzrost publicznego zainteresowania realizacją działań (kontrola społeczna), ustanowienie i utrzymanie wzajemnego zrozumienia między instytucją wdrażającą działanie, a odbiorcami projektu, polepszenie społecznego stosunku do działań, a także ukształtowanie mechanizmów poparcia społecznego dla programu rozwoju lokalnego.

9.5. Ogólne informacje o ewaluacji

9.5.1. Definicja ewaluacji i jej miejsce w cyklu zarządzania projektem (ze szczególnym uwzględnieniem ewaluacji ex-post)

Ewaluacja jest integralnym elementem tzw. Cyklu Zarządzania Projektem – CZP. Pod pojęciem Projekt należy rozumieć zarówno pojedynczą inwestycję oraz cały, złożony program. Poniższy schemat obrazuje fazy CZP.

Cykl Zarządzania Projektem

I tak, do cyklu należy:

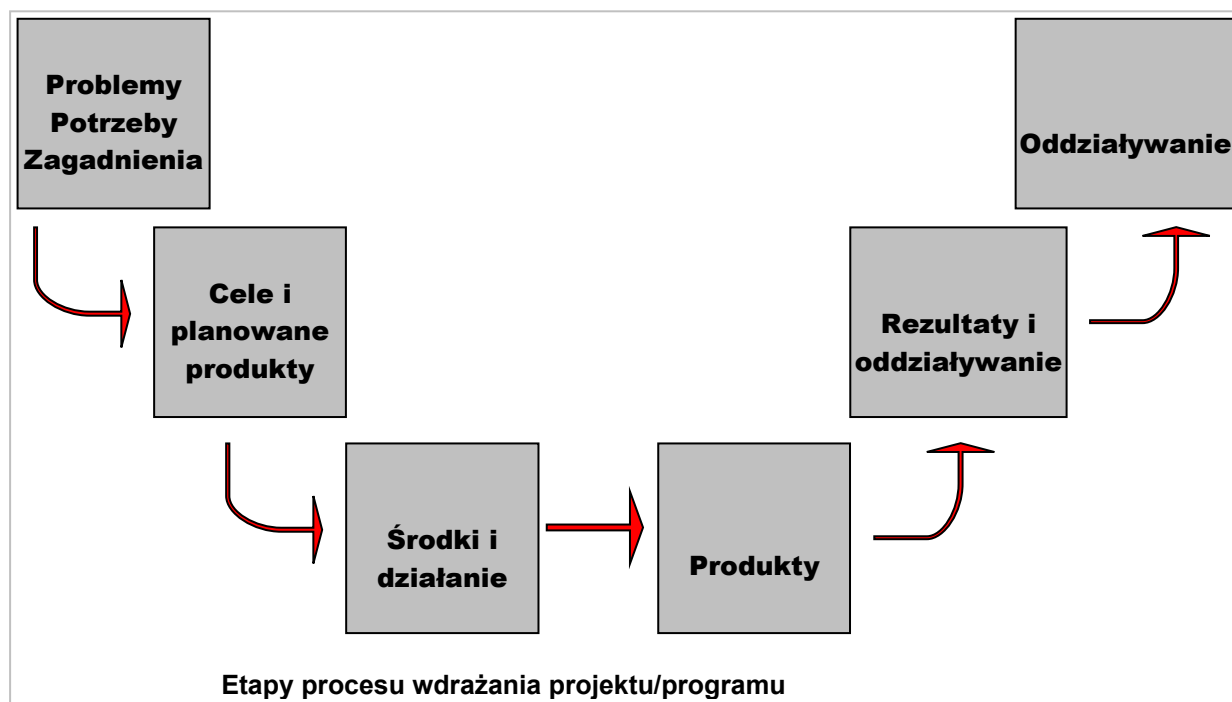
- Programowanie Wstępne (określenie potrzeb, ustalenie ogólnych wytycznych i zasad współpracy)
- Identyfikacja (analiza problemów, potrzeb, korzyści; pomysłów na działalność)
- Formułowanie (przygotowanie szczegółowego planu wdrażania i prezentacja projektu do finansowania)
- Finansowanie (zawarcie formalnej umowy uruchomienia finansowania)
- Wdrożenie (użycie uzgodnionych zasobów dla osiągnięcia celu projektu/programu)
- Ewaluacja ex-post („obiektywna ocena zakończonego projektu lub programu”)

Zgodnie z zaleceniami zawartymi w publikacji Komisji Europejskiej (Evaluation Design and Management T1, Means Collection: Evaluating Socio-economic Programmes, Luxembourg, 1999) organizacje działające w sektorze publicznym są zobligowane do poddawania swoich działań ocenie.

Ma to na celu:

- sprawdzenie skuteczności działań,
- promowanie osiągniętych sukcesów,
- zapobieganie porażkom,
- informowanie obywateli o wykorzystaniu środków publicznych.

Ocena programu podejmowana wyłącznie po zakończeniu (ex-post), jak to przyjęto w schemacie CZP, dla działań skomplikowanych i rozciągniętych w czasie, jest na ogół niewystarczająca. Dlatego też, ewaluację przeprowadza się również przed i w trakcie implementacji projektu/programu. Ocenie należy poddać wzajemne relacje kolejnych etapów procesu projektowania i wdrażania projektu/programu. Kolejność ich występowania została pokazana na poniższym diagramie.

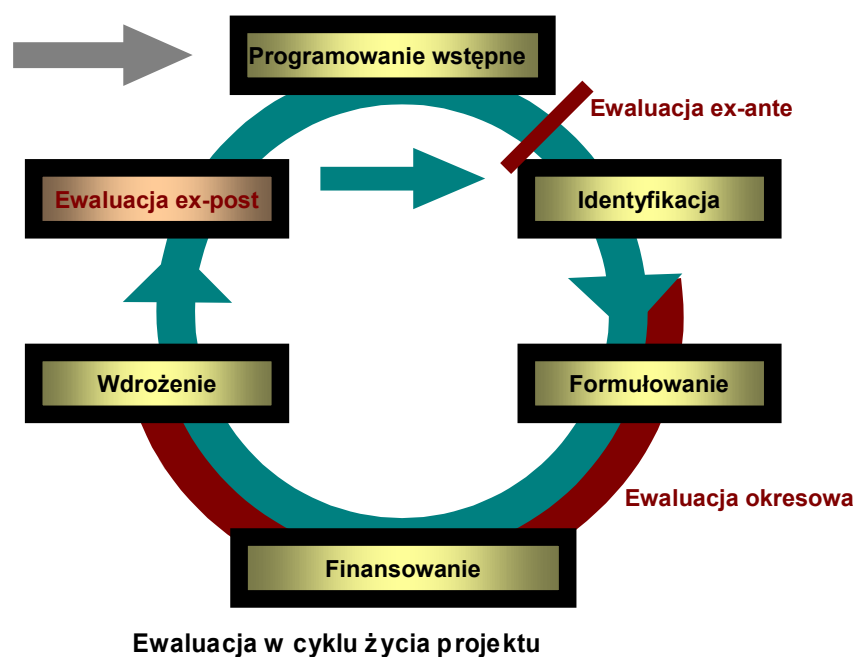

Przez środki należy rozumieć przede wszystkim środki finansowe przeznaczone na realizację danego projektu lub programu. Zaangażowanie tych środków przekłada się na dostarczenie produktów, czyli rzeczy materialnych (np. wyposażenie szkoły, wyposażenie świetlic) lub niematerialnych (np. szkoleń), które zostały zamówione przez beneficjenta. Dostarczenie tych produktów powoduje powstanie u beneficjentów natychmiastowych korzyści, które noszą nazwę rezultatów (np. w postaci zwiększenia wiedzy uczestników szkoleń). W jakiś czas po dostarczeniu produktów może pojawić się oddziaływanie, czyli korzyści dla beneficjenta, które nie wystąpiły w momencie dostarczenia mu produktu.

Zgodnie z zasadami przedstawionymi przez Komisję Europejską w „Przewodniku do zarządzania projektem” (Manual on the Project Cycle Management) ewaluacja może służyć do:

- rozpoznawania potrzeb, określania możliwych rozwiązań i oszacowania spodziewanych efektów wdrożenia projektu/programu (**ewaluacja ex-ante**)
- kontrolowania procesu wdrażania projektu/programu w celu umożliwienia w razie potrzeby jego korekty lub reorientacji (**ewaluacja okresowa**)
- sprawdzenia czy osiągnięte efekty są zgodne z oczekiwanymi (wspomniana **ewaluacja ex-post**).

Ewaluację ex-ante podejmuje się na etapie przygotowywania projektu/programu, ewaluację okresową – w trakcie jego trwania, a ewaluację ex-post po zakończeniu projektu/programu. Ewaluację ex-post podejmuje się w ściśle określonych okresach, wyznaczonym wcześniej na etapie formułowania, w których spodziewamy się wystąpienia lub trwania efektów długofalowych. Rodzaje ewaluacji w odniesieniu do cyklu zarządzania projektem przedstawiono poniżej.

Ewaluacja ex-ante, w początkowej fazie cyklu programowania, przed wdrożeniem programu pomaga w stwierdzeniu, czy finalna wersja stworzonego programu jest odpowiednia i spójna z potrzebami odbiorcy. Ewaluacja ta skupia się przede wszystkim na analizie mocnych i słabych stron oraz potencjału obszaru, regionu i sektora objętego programem. Daje to możliwość wczesnego osądu, czy problemy rozwoju zostały właściwie zdiagnozowane, czy strategia oraz zaproponowane cele są odpowiednie, czy nie ma niespójności pomiędzy realizowaną polityką a założeniami, i w końcu – czy realnie określono oczekiwany wpływ implementacji programu.

Ewaluacja okresowa dokonywana jest na podstawie danych z procesu monitorowania i służy do sprawdzenia prawidłowości procesu realizacji projektu/programu, a w uzasadnionych przypadkach do wprowadzania poprawek w celu osiągnięcia założonych celów. Jej zadaniem jest obiektywna ocena pierwszych osiągnięć programu oraz rezultatów podejmowanych działań. Jednym z elementów oceny okresowej jest sprawdzenie poprawności zarządzania finansami programu oraz sposobu jego nadzorowania. Wyniki oceny okresowej pokazują, w jakim stopniu pierwotne założenia są realizowane. Przez porównanie z sytuacją przed wdrożeniem projektu/programu, ocena okresowa, jeśli jest to możliwe pokazuje wywołane, pierwsze zmiany ekonomiczne oraz społeczne, a także pozwala stwierdzić czy są one adekwatne do celów przyjętych na etapie programowania.

Ewaluacja ex-post, której podstawowym celem jest porównanie efektów programu z zaangażowanymi do jego realizacji środkami, oraz założonych krótko- i długoterminowych efektów z faktycznie osiągniętymi, wyciągnięcie wniosków na temat przyjętych instrumentów działania oraz zastosowanej polityki. Służy temu zestaw odpowiednio opracowanych na etapie przygotowania projektu - wskaźników ewaluacyjnych, których wartości mierzone są po jego zakończeniu, w określonych odstępach czasu, zgodnie z przewidywanym okresem pojawienia się efektów. Ewaluacja ex-post powinna obejmować analizę wskaźników oceny z uwzględnieniem informacji i uwarunkowań przedstawionych w:

- dokumentach programowych,
- wnioskach oceny ex-ante i okresowej (interim),
- danych pochodzących z procesu monitorowania programu.
- oficjalnych danych statystycznych.

9.5.2. Kryteria ewaluacyjne

Wspomniane wcześniej pytania ewaluacyjne szereguje się według kryteriów ewaluacyjnych. Zależnie od rodzaju kryterium porównywane są różne fazy z cyklu życia projektu (rys. 1). Wyróżniamy następujące kryteria ewaluacyjne:

- **Kryterium odpowiedności (ang. Relevance)** – daje możliwość porównania zgodności **przyjętych celów** programowych z faktycznymi **potrzebami i problemami** występującymi w danym regionie lub sektorze i związane jest przede wszystkim z oceną ex-ante projektu/programu. Kryterium odpowiedności stosuje się również na etapie oceny ex-post, do porównania wspomnianych **potrzeb** (zidentyfikowanych jeszcze przed przystąpieniem do programowania) z **faktycznym zaspokojeniem tych potrzeb** w wyniku realizacji projektu/programu . i często to kryterium jest określane mianem *użyteczności* projektu/programu.
- **Kryterium efektywności (ang. Efficiency)** – porównuje **ilość i jakość zasobów** (finansowych, administracyjnych, ludzkich itp.) zaangażowanych przy realizacji programu z faktycznymi **osiągnięciami** na poziomie produktu, rezultatu lub oddziaływania.

- **Kryterium skuteczności (ang. Effectiveness.)** – pozwala określić, czy cele zdefiniowane na etapie projektowania zostały osiągnięte. Faktyczne osiągnięcia programu określa się na zasadzie porównania produktu, rezultatu i oddziaływania z założeniami przyjętymi w dokumentach programowych. Dodatkowym efektem jest możliwość zweryfikowania skuteczności przyjętych instrumentów zastosowanych w procesie implementacji.
- **Kryterium trwałości (ang. Sustainability)** – określa czy efekty implementacji projektu/programu będą trwać w perspektywie średnio i długoterminowej po zakończeniu finansowania projektu/programu.

Kryteria ewaluacyjne w odniesieniu do poszczególnych etapów wdrażania projektu/pro

